

รายงานเสรีภาพอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2553

เครือข่ายพลเมืองเน็ต

ธันวาคม 2553

รายงานฉบับนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ตลอดปี พ.ศ. 2553 ทั้งในแง่ที่ส่งผลดีต่อเสรีภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การขยายตัวของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต การเกิดขึ้นของบริการใหม่ ๆ และในแง่ที่ส่งผลลบต่อเสรีภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เช่น คดีการจับกุม หรือการปิดกั้นเว็บไซต์ต่าง ๆ

ในแง่บวก ปี 2553 เป็นปีที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นประมาณ 15.52% (ประมาณการจากอัตราการเติบโตของแบนด์วิธ) อัตราการใช้งานบรอดแบนด์เพิ่มขึ้นประมาณ 22% ส่วนการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ แม้จะประสบปัญหาการออกใบอนุญาต 3G แต่อัตราการใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่าย 2G ก็เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการใช้เครือข่าย 3G แบบทดลอง และเครือข่าย 3G แบบจำกัดพื้นที่ของบริษัททีโอที

ปรากฏการณ์ที่น่าจับตามองคืออัตราการใช้เครือข่ายสังคม (social network) โดยเฉพาะ Facebook ซึ่งมีปัจจัยมาจากความนิยมในต่างประเทศ ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2553 มีผู้ใช้ Facebook ชาวไทยจำนวน 6,579,700 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ที่มีจำนวน 1,963,560 คน ถึง 3.35 เท่า นอกจากนี้เครือข่ายสังคมอย่าง Facebook, Twitter และ YouTube ยังมีบทบาทอย่างสูงในเหตุการณ์ความไม่สงบเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2553 ในฐานะ “สื่อพลเมือง” ที่รายงานความเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่สื่อกระแสหลักไม่สามารถเข้าถึงได้

ในแง่ลบ ปี 2553 เป็นปีที่ประเทศไทยประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างหนัก และมีการประกาศใช้พระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการปิดกั้นเว็บไซต์โดยไม่ต้องมีหมายศาล ถือเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งนอกจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีปัญหาในการบังคับใช้มาก่อนแล้ว

ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองทำให้ปริมาณเว็บไซต์ที่โดนปิดมีจำนวนสูงขึ้นถึง 43,000 เว็บไซต์ และมีการจับกุมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตโดยใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นจำนวน 5 คดี ซึ่งทุกคดีมีความเกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง

ส่วนที่หนึ่ง: การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

สถิติจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของประเทศไทย จะถูกประมาณการโดย และเผยแพร่เป็นประจำทุกปี อย่างไรก็ตาม สถิติอย่างเป็นทางการของ พ.ศ. 2553 ยังไม่ถูกเผยแพร่ในช่วงเวลาที่จัดทำรายงานฉบับนี้

เนคเทคใช้การประเมินจากขนาดของช่องรับส่งข้อมูล หรือ แบนด์วิธ (bandwidth) เพื่อหาจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เติบโตขึ้นในแต่ละปี¹ โดยใช้สูตรว่า

$$\text{อัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต} = \text{อัตราการเติบโตของแบนด์วิธออกต่างประเทศ} / 3$$

ข้อมูลจากเว็บไซต์ของเนคเทค แบนด์วิธออกต่างประเทศ ณ วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2553 มีขนาด 158,680 Mbps เติบโตขึ้นจากปลายปี 2552 อยู่ 51.71% ซึ่งในช่วงเวลานี้ มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 18,300,000 คน²

จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ณ วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2553 จึงน่าจะอยู่ที่ประมาณ 21,140,000 คน เติบโตจากปีก่อนประมาณ 15.52%

หมายเหตุ: ตัวเลขนี้เป็นการประเมินอย่างไม่เป็นทางการ ควรยืนยันกับสถิติอย่างเป็นทางการของเนคเทคอีกครั้งหนึ่ง

จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแบบบรอดแบนด์

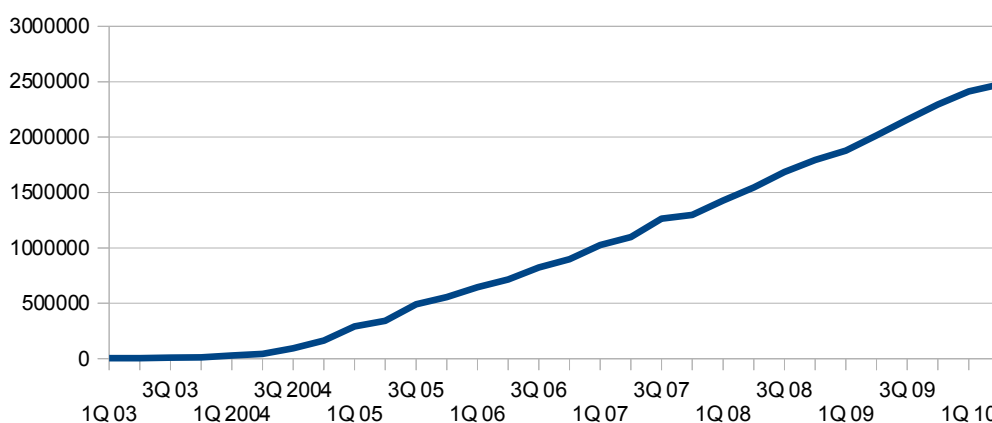
เทคโนโลยีการเชื่อมต่อแบบบรอดแบนด์ (broadband) ซึ่งให้อัตราการเชื่อมต่อที่สูงกว่าการเชื่อมต่อแบบ dial-up กำลังเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันการแข่งขันในตลาดบรอดแบนด์อยู่ในระดับสูงมาก และผู้ให้บริการทุกรายเริ่มให้บริการขั้นต่ำที่ความเร็ว 6 Mbps ในราคา 590 บาทต่อเดือน

สถิติของสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)³ ระบุว่า ณ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีผู้ใช้งานบรอดแบนด์จำนวน 2,474,867 ราย คิดเป็นอัตราการเติบโต 22.87% เมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีก่อน

-
- 1 Thaweesak Koanantakool, Important Internet Statistics of Thailand, http://internet.nectec.or.th/document/pdf/20070824_Important_Intenet_Statistics_of_Thailand.pdf
 - 2 Internet Information Research, Network Technology Lab, Thailand Internet Bandwidth, <http://internet.nectec.or.th/webstats/bandwidth.iir?Sec=bandwidth>
 - 3 The National Telecommunications Commission, Thailand Broadband Internet Subscribers, <http://www.ntc.or.th/TTID/>

ปี	ไตรมาสที่ 1	ไตรมาสที่ 2	ไตรมาสที่ 3	ไตรมาสที่ 4
2552	1,877,980	2,014,181	2,156,380	2,295,553
2553	2,411,479	2,474,867	-	-
เติบโต	28.41%	22.87%	-	-

ตาราง 1: สถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ในรอบ 2 ปีหลังสุด (ที่มา : กทช., ข้อมูล ณ 1 ก.ย. 2553)

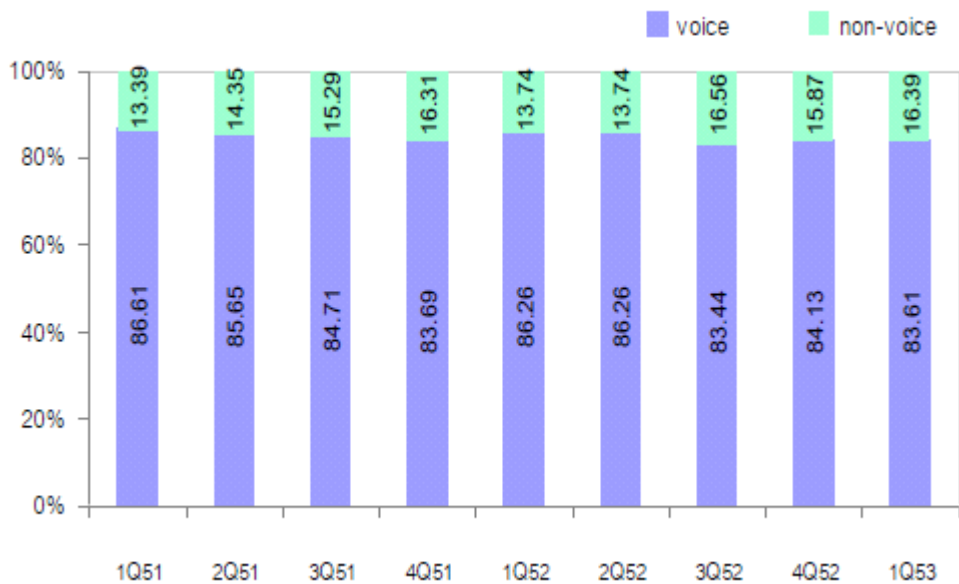
แผนภูมิ 1: กราฟแสดงอัตราการเติบโตของผู้ใช้บรอดแบนด์ในประเทศไทย (ที่มา : กทช., ข้อมูล ณ 1 ก.ย. 2553)

จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่

นอกจากการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านสายโทรศัพท์ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ตแบบ dial-up, บรอดแบนด์ หรือ การเช่าคู่สายองค์กร (leased line) แล้ว ปัจจุบันยังสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เช่นกัน

บริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ แบ่งออกเป็น 2 บริการย่อยคือ การเชื่อมต่อแบบ 2G ซึ่งใช้เทคโนโลยี GPRS (General Packet Radio Service) หรือ EDGE (Enhanced Data Rates for GSM Evolution) บริการลักษณะนี้มีอัตราการส่งข้อมูลที่ช้ากว่า แต่มีจุดเด่นที่ความครอบคลุมของเครือข่าย ซึ่งผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ 3 รายหลัก ต่างก็เปิดให้บริการ GPRS/EDGE ครอบคลุมทั่วประเทศไทย และตัวเครื่องโทรศัพท์เกือบทั้งหมด รองรับบริการเชื่อมต่อลักษณะนี้

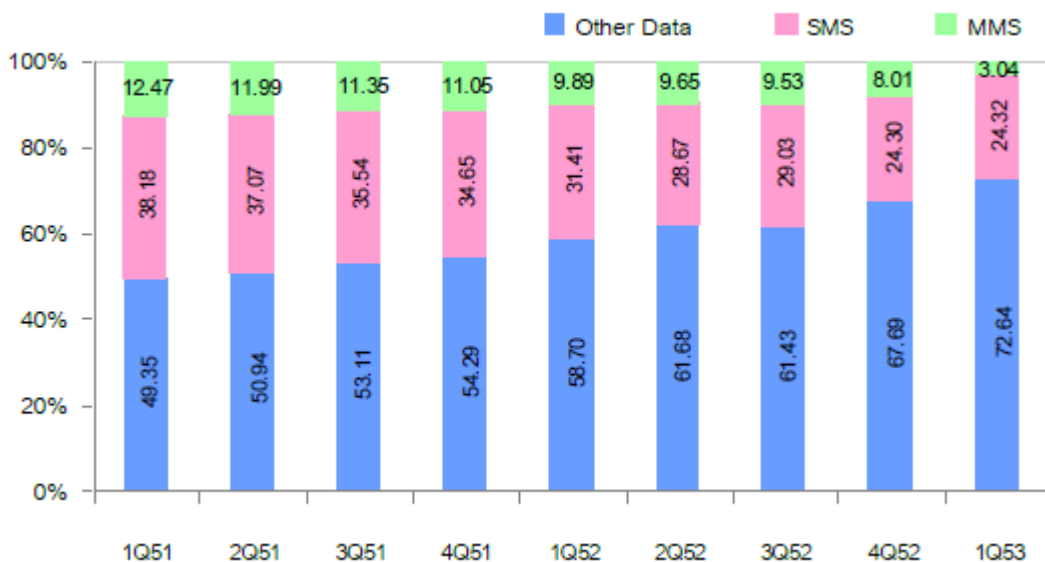
อัตราส่วนการใช้งานบริการเสียง-บริการที่ไม่ใช่เสียง (voice : non-voice ratio) ของโทรศัพท์มือถือแบบ 2G ในประเทศไทย ค่อนข้างคงที่ โดยบริการแบบไม่ใช้การสนทนาด้วยเสียงประมาณ 16% ของมูลค่าการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั้งหมด

แผนภูมิ 2: สัดส่วนและแนวโน้มมูลค่าการใช้บริการ Voice และ Non-voice ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2551 - ไตรมาสที่ 1/2553 (ที่มา : สำนักพัฒนานโยบายและกฎกติกา สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ)

อย่างไรก็ตาม ในหมู่บริการ Non-voice ด้วยกัน จะเห็นว่าอัตราการเติบโตของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Other Data) มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี โดยไตรมาสที่หนึ่งของปี 2553 มีสัดส่วน 72.64% ของบริการแบบ Non-voice ทั้งหมด

ส่วนบริการอีกชนิดหนึ่งคือการเชื่อมต่อแบบ 3G ที่มีอัตราการส่งข้อมูลที่สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ปัญหาการประมูลคลื่นความถี่ 3G ของ กทช. ในช่วงกลางปี 2553 ทำให้ผู้ให้บริการรายหลัก 3 ราย สามารถทดลองให้บริการ 3G ในวงจำกัดเท่านั้น ผู้ให้บริการรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทยจึงเป็น บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เริ่มให้บริการใน

แผนภูมิ 3: สัดส่วนการใช้บริการ Non-voice ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1/2551 - ไตรมาสที่ 1/2553 (ที่มา : IDC Thailand)

เดือนธันวาคม 2552 โดยครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑล⁴ มีผู้ใช้บริการ 212,845 เลขหมาย⁵ (ข้อมูล ณ สิ้นสุดเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553)

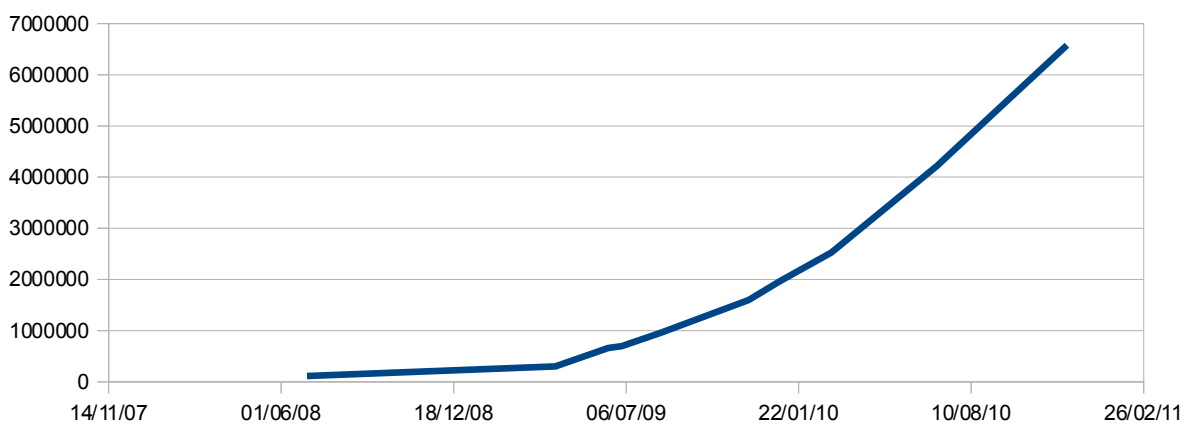
เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) อย่างเช่น Facebook หรือ Twitter เป็นบริการที่ได้รับความนิยมสูงมากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา และมีบทบาทอย่างมากในเหตุการณ์ความรุนแรงเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2553 โดยผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่อยู่ในพื้นที่ชุมนุม สามารถใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายภาพและรายงานสถานการณ์แบบสด ๆ ผ่าน Facebook, YouTube และ Twitter ได้จากในพื้นที่ ถือเป็น “สื่อพลเมือง” แขนงหนึ่ง

ในรอบปี 2553 ยังเป็นปีที่องค์กรทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และสื่อมวลชนต่าง ๆ หันมาใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประชาสัมพันธ์ผลงาน กิจกรรม ข่าวสาร กันอย่างกว้างขวาง

สถิติผู้ใช้งาน Twitter ในประเทศไทยนั้นประเมินได้ยาก เพราะ Twitter ไม่ได้บังคับให้ผู้ใช้ต้องระบุตำแหน่งหรือประเทศของตัวเอง ส่วนสถิติของ Facebook สามารถดูได้จากหน้าติดต่อโฆษณาของ Facebook โดยเลือกประเทศของผู้ใช้เป็น Thailand⁶

ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2553 มีผู้ใช้ Facebook ที่ระบุว่าตนอาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวน 1,963,560 คน ส่วนข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2553 มีผู้ใช้จำนวน 6,579,700 คน เติบโต 3.35 เท่า หรือ 235% ซึ่งถือว่าสูงมาก เราอาจมองได้ว่า พ.ศ. 2553 ถือเป็นปีที่ผู้ใช้ Facebook ในประเทศไทยเติบโตอย่างก้าวกระโดด

แผนภูมิ 4: อัตราการเติบโตของผู้ใช้ Facebook ในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2553 (รวบรวมโดย Siam Intelligence Unit)

4 TOT 3G, Help & Support, http://www.tot3g.net/help_detail.php?helpID=1

5 “อาถู” รือไม่ไหวโตดร่วมโครงข่าย TOT 3G สมทบ เอ็มวีเอ็นไอ เพิ่มมูลค่าคอนเทนต์, Telecom Journal, 12 พฤศจิกายน 2553, http://www.telecomjournal.net/index.php?option=com_content&task=view&id=4022&Itemid=42

6 Advertise on Facebook, <http://www.facebook.com/ads/create>

ส่วนที่สอง: การจับกุมและการปิดกั้นอินเทอร์เน็ต

สถานการณ์ของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ประจำปี 2553 ในด้านที่สิทธิเสรีภาพของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สามารถแยกได้เป็นส่วนหนึ่งของคดีที่อาศัยอำนาจของ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการจับกุมผู้กระทำความผิด และการปิดกั้นเว็บไซต์และบริการต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต ที่ใช้อำนาจของ พระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาเกี่ยวข้องด้วยอีกส่วนหนึ่ง

คดีและการจับกุม

ในรอบปี 2553 มีคดีที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จำนวน 5 คดี เรียงตามลำดับการจับกุม ดังนี้

1. การจับกุมนายพรวัฒน์ ทองธนบุรี หรือ “เคทอง” ในเดือนมีนาคม 2553

นายพรวัฒน์ ทองธนบุรี หรือ “เคทอง” เป็นคนสนิทของ พล.ต.ชัตติยะ สวัสดิผล หรือ เสธ.แดง แกนนำของกลุ่มคนเสื้อแดง โดยนายพรวัฒน์รับหน้าที่เป็นโฆษกพรรคชัตติยะธรรม ที่ พล.ต. ชัตติยะ จดทะเบียนเมื่อปี 2552 และมีบทบาทในการโพสต์ข้อความโต้ตอบในเว็บไซต์ เสธ.แดงดอทคอม <<http://www.sae-dang.com/>> รวมถึงจัดรายการวิทยุออนไลน์ด้วย

นายพรวัฒน์ เคยถูกค้นบ้านและออกหมายจับในข้อหาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ แต่ก็ถูกตั้งข้อหาความผิดตามมาตรา 18 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จากการจัดรายการผ่านวิดีโอออนไลน์ ชมชูลอบวางระเบิดในกรุงเทพมหานคร ในโปรแกรม Camfrog ห้องชื่อ Voice of Change

เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553 พล.ต.ท. ไถง ปราศจากศัตรู ผบช.ก. นำหมายศาลอาญากรุงเทพใต้ เลขที่ ค.53/2553 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2553 เข้าตรวจค้นศูนย์อินเทอร์เน็ตของบริษัท กสท. โทรคมนาคม และยึดเซิร์ฟเวอร์ของห้อง Voice of Change ไว้ทำการตรวจสอบ พร้อมเชิญตัว ร.ท.กัลย์ภัทร ชูประทีป นายทหารสังกัดกองบัญชาการทหารพัฒนา เจ้าของเซิร์ฟเวอร์ไปทำการสอบปากคำ⁷

นายพรวัฒน์ถูกจับกุมเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2553⁸ ถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2553 ส่วนกระบวนการไต่สวนจะเริ่มในเดือนธันวาคม 2553

(หลังจากการจับกุมนายพรวัฒน์ พล.ต. ชัตติยะ เสียชีวิตจากการถูกลอบยิง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2553 ระหว่างการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง)

7 บช.ก.บุกค้นบริษัทเซิร์ฟเวอร์เน็ตหาข้อมูล “เคทอง” โพสต์ป่วนเมือง, Manager Online, 3 มีนาคม 2553

<http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9530000030518>

8 ราวคารเสธ.แดง จับเคทอง จอดในกองปราบ, หนังสือพิมพ์ข่าวสด, 7 มีนาคม 2553,

http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROd01ERXdNVEEzTURNMU13PT0=

2. การจับตัวนายธัญรัฐวุฒิ ทวีโรดมกุล ผู้ดูแลเว็บไซต์ นปช.USA

วันที่ 1 เมษายน 2553 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตั้งข้อหานายธัญรัฐวุฒิ ทวีโรดมกุล เจ้าของชื่อ “เรดอีเกิ้ล” อายุ 37 ปี ซึ่งเป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลเว็บไซต์ นปช.ยูเอสเอ <<http://www.norporchorusa.com/>> และ <<http://www.norporchorusa2.com/>> ซึ่งเป็นเว็บไซต์หนึ่งของกลุ่มคนเสื้อแดง ว่ามีการโพสต์ข้อความจาบจ้วง และอาฆาตมาดร้าย ต่อสถาบันเบื้องสูงตั้งแต่เวลาประมาณ 10.00 น.วันที่ 13-15 มีนาคม 2553 ในเบื้องต้นผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ

เจ้าหน้าที่ได้ตั้งข้อหาความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือเป็นผู้ให้บริการ จงใจ สนับสนุน หรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้นในระบบคอมพิวเตอร์เช่นว่า นั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112, พ.ร.บ.ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มาตรา 14 (3) (5) และมาตรา 15⁹

จำเลยให้การปฏิเสธในชั้นศาล ศาลได้อนุญาตให้สืบพยานจำเลยเพิ่มเติมจาก 1 นัด เป็น 2 นัด โดยกำหนดวันสืบพยานโจทก์ในวันที่ 4, 8, 9 กุมภาพันธ์ 2554 และสืบพยานจำเลยในวันที่ 10, 11 กุมภาพันธ์ 2554

3. การจับตัวนายวิภาส รักสกุลไทย ผู้ใช้ Facebook

เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2553 นายธาริต เพ็งดิษฐ์ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) แถลงจับกุมนายวิภาส หรือ ก้อง รักสกุลไทย อายุ 37 ปี เป็นเจ้าของกิจการอพาร์ทเมนต์ในจังหวัดระยอง ผู้ต้องหาเผยแพร่ข้อความบนเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ที่มีลักษณะไม่เหมาะสม เข้าข่ายเป็นความผิดต่อความมั่นคง โดยมุ่งร้ายต่อสถาบัน

สำหรับรายละเอียดโดยสรุปของคำร้องระบุว่า เมื่อวันที่ 29 เม.ย. เวลา 11.15 น. เจ้าหน้าที่ดีเอสไอ จับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับของศาลอาญาที่ 913/2553 ลงวันที่ 28 เม.ย.2553 ในความผิดฐานดูหมิ่น อาฆาตมาดร้ายต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และความผิดตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (3) (5) ที่นำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และเผยแพร่ส่งต่อข้อมูลใด ๆ ที่รู้อยู่แล้วว่าการส่งข้อมูลนั้นเป็นความผิด ซึ่งเมื่อวันที่ 19 มี.ค. ถึงวันที่ 12 เม.ย.2553 ผู้ต้องหากะทำการหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ โดยการโพสต์ภาพ และข้อความที่ไม่เหมาะสมในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ในชื่อ วิภาส รักสกุลไทย ที่ผู้ต้องหาเป็นสมาชิก¹⁰ ปัจจุบันคดียังไม่ถูกส่งฟ้องศาล

4. การจับตัวนายวิเศษ พิษิตลำเค็ญ ผู้ใช้ Facebook

เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2553 เจ้าหน้าที่ตำรวจคนเข้าเมือง 2 จับกุมนายวิเศษ พิษิตลำเค็ญ ตามหมายจับศาลอาญาที่ 1295/2553 ลงวันที่ 17 มิ.ย.2553 ในข้อหาดูหมิ่นสถาบันเบื้องสูง และได้นำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์

9 ผ่าก้างผู้ดูแลเว็บ นปช.USA หมิ่นเบื้องสูงผลัดแรก ศาลค้านประกัน, ประชาไท, 22 เมษายน 2553, <http://www.prachatai.com/journal/2010/04/28655>

10 จับเสี้ยมระยอง หมิ่นสถาบัน, ข่าวสด, 1 พฤษภาคม 2553, http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROd01ERXdOREF4TURVMU13PT

เพื่อเผยแพร่หรือส่งต่อ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง แห่งราชอาณาจักรขณะจะเดินทางไปประเทศสิงคโปร์ และได้นำตัวส่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการต่อไป¹¹

5. การจับตัวนางสาวจิรนุช เปรมชัยพร ผู้ดูแลเว็บไซต์ประชาไท

เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2553 นางสาวจิรนุช เปรมชัยพร ผู้อำนวยการเว็บไซต์ประชาไท ถูกควบคุมตัวที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง สนามบินสุวรรณภูมิ หลังกลับจากการประชุม Internet at Liberty 2010 ที่ประเทศฮังการี โดยมีข้อหาตามคดีที่ 4371/2551 วันที่ 11 ส.ค. 2551 เป็นการฟ้องโดยผู้กำกับการ สภ.อ.เมืองขอนแก่น ข้อหาผู้ดูแลระบบร่วมกับผู้ใช้กระทำความผิดมาตรา 14 และมาตรา 15 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 หมายระบุว่า ข้อความที่ผิดเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 27 เม.ย. 2552 ระบุสถานที่เกิดเหตุ ขอนแก่น โดยหมายจับลงวันที่ 8 ก.ย. 2552 มี พ.ต.ต. ชัชพงษ์ พงษ์สุวรรณ เป็นพนักงานสอบสวน¹²

นางสาวจิรนุชถูกนำตัวไปยัง สภ.อ.เมืองขอนแก่น ในวันเดียวกัน และได้ประกันตัวโดยวางหลักทรัพย์สองแสนบาทในคืนนั้น โดยในการสอบปากคำได้ปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา

ก่อนหน้าในปี 2551 นางสาวจิรนุชเคยโดนจับกุมด้วยข้อหาจาก พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาครั้งหนึ่งแล้ว โดยคดีแรกอยู่ในชั้นศาล ส่วนคดีที่เกิดขึ้นในปี 2553 ยังอยู่ระหว่างการดำเนินคดี คดีของนางสาวจิรนุชทั้งสองครั้งอยู่ในความสนใจของสาธารณชนมาก เพราะถูกจับกุมด้วยข้อหา “ตัวกลาง” หรือผู้ที่ดูแลเว็บไซต์หรือเซิร์ฟเวอร์ ไม่ใช่ผู้โพสต์ข้อความโดยตรง

การปิดกั้นอินเทอร์เน็ต

การปิดกั้นหรือการเซ็นเซอร์อินเทอร์เน็ตในปี 2553 จะต่างออกไปจากปีก่อน ๆ อยู่บ้าง เพราะในระหว่างการประชุมของคณะเสี้ยวแดงในเดือนเมษายน-พฤษภาคม นายกรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ประกาศใช้ พ.ร.ก. ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยให้อำนาจแก่ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ในการสั่งปิดเว็บไซต์ได้แบบไม่ต้องอาศัยหมายศาล ในช่วงเวลาที่จัดทำรายงานฉบับนี้ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินยังมีผลบังคับใช้ในเขตกรุงเทพมหานคร

อำนาจบังคับใช้ของ พ.ร.ก. ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ทำให้รัฐบาลมีเครื่องมือในการปิดกั้นเว็บไซต์เพิ่มเติม นอกเหนือจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่ใช้อยู่ก่อนแล้ว

สถิติการปิดกั้นเว็บไซต์ของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวง

11 รวบรวมผู้ต้องหาคดีหมิ่นเบื้องสูงก่อนเดินทางไปต่างประเทศ, ประชาไท, 19 กันยายน 2553,

<http://www.prachatai.com/journal/2010/09/31148>

12 กักตัว ผอ.ประชาไท ที่สุวรรณภูมิ ความผิดตาม พรบ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 14-15, ประชาไท, 24 กันยายน 2553,

<http://www.prachatai.com/journal/2010/09/31237>

ยุติธรรม ในเดือนมิถุนายน 2553 มีเว็บไซต์ที่โดนปิดกั้นเป็นจำนวน 43,000 เว็บไซต์¹³ เพิ่มจากตัวเลขในเดือนสิงหาคม 2552 ที่มีจำนวน 9,600 เว็บไซต์

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2553 ออกประกาศให้พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลอีก 7 จังหวัด 21 อำเภอ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบกับความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เริ่มตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคมเป็นต้นไป ภายใต้การบริหารสถานการณ์โดยศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ประกาศฉบับนี้เป็นการเพิ่มการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารตามกฎหมายรวม 18 ฉบับ ซึ่งในจำนวนนี้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 รวมอยู่ด้วย โดยให้อำนาจกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ควบคุมการจัดทำหรือเผยแพร่ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและระบบสารสนเทศต่าง ๆ สามารถสั่งเอาผิด หรือให้ยุติการเผยแพร่ หรือปิดกั้นสัญญาณ โดยถือเป็นความผิดทางอาญา สามารถดำเนินคดีได้¹⁴

วันที่ 17 มิถุนายน 2553 นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ให้สัมภาษณ์ในการแถลงข่าวร่วมกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและกระทรวงวัฒนธรรมว่า “ในส่วนของกระทรวงยุติธรรมที่ผ่านมา ได้มีการสั่งปิดเว็บไซต์หมิ่นสถาบันแล้วจำนวน 43,000 เว็บไซต์ และอยู่ระหว่างดำเนินการสั่งปิดอีก 3,000 เว็บไซต์ และยังมีการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดในกรณีดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง หลายราย ซึ่งอยากให้สังคมได้ทำความเข้าใจร่วมกันว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยมีความแตกต่างจากรูปแบบของสถาบันในต่างประเทศ โดยในไทยสถาบันพระมหากษัตริย์จัดอยู่ในหมวดหนึ่งของกฎหมายอาญาว่าด้วยความ มั่นคงแห่งรัฐ ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องในอินเทอร์เน็ตด้วย”¹⁵

ส่วนหนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก รายงานว่า ระหว่างการบังคับใช้ พ.ร.บ.ความมั่นคง (11 มีนาคม-6 เมษายน) มีรายงานข่าวว่ากระทรวงไอซีทีได้ยื่นเรื่องขออำนาจศาลปิดกั้นเว็บไซต์ไปทั้งสิ้น 4-5 ครั้ง รวมประมาณ 9,000 ยูอาร์แอล โดยระบุว่าส่วนใหญ่เป็นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ¹⁶

การปิดกั้นเว็บโดยใช้กฎหมายพิเศษเกิดขึ้นอีกครั้ง ในวันที่ 7 เมษายน 2553 ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พ.ร.ก.ฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการดำเนินการปิดกั้นข่าวสารได้โดยไม่ต้องขออำนาจศาล ในวันเดียวกัน นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้อำนวยการ ศอ.รส. และกลายเป็นศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน [ศอ.ฉ.] ได้ลงนามสั่งถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงไอซีที ให้ปิดเว็บไซต์จำนวน 36 เว็บไซต์ โดยให้เหตุผลว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคง เนื้อหาของคำสั่งมีดังนี้¹⁷

13 ICT ปิด 500 เว็บพ่นบอล/ยธ.ปิดเว็บหมิ่นสถาบัน, MCOT, 17 มิถุนายน 2553

http://www.mcot.net/cfcustom/cache_page/68175.html

14 เปิดกฎหมาย 18 ฉบับ สกัด"มีอบเสื้อแดง" ดาบในมือ "อภิสิทธิ์", มติชนออนไลน์, 10 มีนาคม 2553

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1268200423&gripid=01&catid=00

15 “ไอซีที-ยธ.-วธ.” MOU ปกป้องสถาบันในโลกไซเบอร์ เผยปิดเว็บหมิ่นแล้ว 4.3 หมื่นแห่ง, ASTV Manager Online, 17 มิถุนายน 2553, <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=953000083385>

16 ปูดเบื้องลึก"พีทีวี"จอบดับสนิททหารยิงเครื่องกวนสัญญาณ, คม ชัด ลึก, 9 เมษายน 2553 <http://bit.ly/ba2Rw1>

17 เปิดรายชื่อ 36 เว็บไซต์ โดนคำสั่ง"กอฉ" สั่งปิด กับแถลงการณ์คัดค้านของเครือข่ายพลเมืองเน็ต, ประชาชาติธุรกิจ

เรื่อง การปิดกั้นเว็บไซต์ตาม พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน
เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ด้วยมีการประกาศใช้ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ณ วันที่ 7 เมษายน 2553 ซึ่งตามข้อกำหนดใน มาตรา 9 ข้อที่ 2 ระบุว่า "ห้าม การเสนอข่าว การจำหน่าย หรือการทำให้แพร่หลาย ซึ่งหนังสือพิมพ์ สัปดาห์พิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในทั่วราชอาณาจักร" คณะกรรมการ กอฉ.จึงมีมติให้ปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงดังต่อไปนี้

- 1) <http://gurakdang.com>
- 2) <http://morporchorusa2.com>
- 3) <http://www.uddthailand.com>
- 4) <http://www.peoplechannel.com>
- 5) <http://www.newskythailand.us>
- 6) <http://www.thaipeoplevoice.org>
- 7) <http://www.thaipeoplevoice.net>
- 8) <http://www.prachatai.com>
- 9) <http://www.thaipeoplevoice.com>
- 10) <http://www.redthai.org>
- 11) <http://www.redthai.net>
- 12) <http://rednon.org>
- 13) <http://sunshine.redthai.org>
- 14) <http://www.konthaiuk.com>
- 15) <http://www.redshirttv.com>
- 16) <http://isan.redthai.org>
- 17) <http://www.uddthailand.net>
- 18) <http://www.youtube.com/uddto/day>
- 19) <http://twitter.com/uddtoday>
- 20) http://www.facebook.com/note.php?note_id=344691628328
- 21) http://young-udd.hi5.com/friend/p352428162--Young+UDD_Thailand--html
- 22) <http://groups.google.com/group/redthai>

- 23) <http://www.uddthailand.biz>
- 24) <http://www.uddthailand.org>
- 25) <http://norporchorusa.com>
- 26) <http://www.newskythailand.com>
- 27) <http://www.newskythailand.com>
- 28) <http://www.newskythailand.org>
- 29) <http://www.d-dek.org>
- 30) <http://www.thaipeoplevoice.org/index.html>
- 31) <http://xat.com/uddtoday>
- 32) <http://www.uddthailand.info>
- 33) <http://uddtoday.ning.com>
- 34) <http://www.sameskybooks.org>
- 35) <http://www.weareallhuman.net>
- 36) <http://www.sanamluang.tv>

เว็บไซต์ที่มีคำสั่งให้ปิดกันครั้งนี้ มีทั้งเว็บไซต์ที่จัดทำโดย นปช.หรือแนวร่วมโดยตรง, ที่มีได้จัดทำโดย นปช.แต่มีเนื้อหาที่สนับสนุนหรือเห็นอกเห็นใจการเคลื่อนไหวของ นปช., หรือแม้แต่เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ออนไลน์และกระดานสนทนาที่มีเนื้อหาบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการดำเนินการของรัฐบาล การปิดกันเว็บไซต์ข้างต้นนั้น เป็นการปิดกันทั้งเว็บไซต์โดยไม่แยกแยะหรือจำกัดเป็นยูอาร์แอลเช่นที่เคยเป็นมาก่อนการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

เครือข่ายพลเมืองเน็ตได้ออกแถลงการณ์ลงวันที่ 8 เมษายน 2553 คัดค้านการปิดกันเว็บไซต์ทั้ง 36 เว็บไซต์ข้างต้น และเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกการปิดกันข่าวสารโดยทันที¹⁸

ต่อมาในวันที่ 16 เมษายน มีรายงานข่าวอ้างแหล่งข่าวภายในกระทรวงไอซีทีว่า ศอฉ.ได้มีคำสั่งให้กระทรวงไอซีทีที่ปิดกันเว็บไซต์ไปแล้วทั้งสิ้น 190 เว็บไซต์ โดยระบุว่าเว็บไซต์เหล่านั้นมีเนื้อหาทางการเมืองในเชิงปลุกกระดม¹⁹ เครือข่ายพลเมืองเน็ตได้ออกแถลงการณ์ร่วมกับองค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน (Reporters Without Borders) ลงวันที่ 27 เมษายน 2553 คัดค้านการปิดกันข่าวสารโดยไม่แยกแยะ อันเสี่ยงต่อการละเมิดรัฐธรรมนูญและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และเรียกร้องให้ยุติการปิดกันอินเทอร์เน็ตโดยทันที²⁰ รวมทั้งตีพิมพ์เผยแพร่วิธีการหลบเลี่ยงการปิดกันอินเทอร์เน็ตไว้บนเว็บไซต์ของเครือข่ายฯ²¹

แม้จะมีเสียงคัดค้านจากหลายฝ่ายทั้งในและต่างประเทศ การปิดกันอินเทอร์เน็ตยังคงดำเนินอยู่ต่อไปอย่างเข้มข้นและไม่แยกแยะมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

- ✦ การปิดกันสถานีโทรทัศน์ออนไลน์ที่รายงานภาพเหตุการณ์สดจากพื้นที่ชุมนุม เช่น ปิดกัน <http://www.springnewstv.com/> ตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน

18 <http://thainetizen.org/node/1994>

19 <http://www.thairath.co.th/content/tech/77134>

20 <http://thainetizen.org/node/2024>

21 <http://thainetizen.org/unblock>

- ▲ เว็บรวมซอฟต์แวร์ ที่มีซอฟต์แวร์หลบเลี่ยงการปิดกั้นอินเทอร์เน็ตให้ดาวน์โหลด เช่น http://www.softpedia.com/ ถูกเปลี่ยนทางไปที่ http://w3.mict.go.th/ โดยระบุว่า “มีรูปภาพข้อความ และ เนื้อหาบางส่วนที่ไม่เหมาะสม” ตั้งแต่ 30 เมษายน อนึ่ง การปิดกั้นกระทำเฉพาะโดเมนหลัก มิได้รวมถึงโดเมนย่อย เช่น http://win.softpedia.com/
- ▲ เว็บไซต์โปรแกรม VPN ซึ่งสามารถใช้หลบเลี่ยงการปิดกั้นได้ เช่น ปิดกั้น http://www.hotspotshield.com/ ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม
- ▲ เว็บไซต์โปรแกรมดูโทรทัศน์ต่างประเทศ เช่น http://sopcast.com/ ถูกเปลี่ยนทางไปที่ http://118.175.8.61/ ตั้งแต่ 3 พฤษภาคม
- ▲ เว็บไซต์คลิป์วิดีโอ เช่น http://www.vimeo.com/ ตั้งแต่ 5 พฤษภาคม
- ▲ คืนวันที่ 19 พฤษภาคม ซึ่งเป็นคืนแรกของการประกาศเคอร์ฟิวหลังจากรัฐบาลได้ใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมของ นปช.ที่ราชประสงค์ในช่วงเช้า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของทรูออนไลน์บางส่วนรายงานว่า เว็บไซต์ Facebook http://www.facebook.com/ และ Twitter http://twitter.com/ ทั้งหมดถูกปิดกั้นโดยถูกเปลี่ยนทางไปที่หน้าข้อความเตือนของ คสอ. อย่างไรก็ตาม การปิดกั้นข้างต้นได้ถูกยกเลิกในเวลาไม่ถึงหนึ่งชั่วโมง โดยเจ้าหน้าที่ของทรูระบุว่า เป็นปัญหาทางเทคนิค อนึ่ง ในวันเดียวกันนี้ได้มีการปิดกั้นหน้าบัญชีทวิตเตอร์ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร http://twitter.com/thaksinlive ด้วย
- ▲ ในแง่จำนวน เว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้นโดยคำสั่ง คสอ.ได้เพิ่มขึ้นโดยลำดับ ดังนี้
- ▲ นับถึง 23 เมษายน ถูกปิดกั้น 350 เว็บไซต์²²
- ▲ นับถึง 30 เมษายน ถูกปิดกั้น 420 เว็บไซต์²³
- ▲ นับถึง 11 พฤษภาคม ถูกปิดกั้น 612 เว็บไซต์²⁴
- ▲ นับถึง 25 พฤษภาคม ถูกปิดกั้น 1,150 เว็บไซต์²⁵

ทั้งนี้ยังไม่รวมเว็บไซต์ที่กระทรวงไอซีทีได้ขออำนาจศาลสั่งปิดกั้นระหว่างการบังคับใช้ พ.ร.บ.ความมั่นคง 9,000 ยูอาร์แอล และเตรียมยื่นอีก 700 ยูอาร์แอล ซึ่งเมื่อบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้กระทรวงไอซีทีสามารถปิดกั้นยูอาร์แอลเหล่านั้นได้ทันทีโดยไม่ต้องขออำนาจศาล

เว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้นโดยกระทรวงไอซีทีระหว่างการบังคับใช้ พ.ร.บ.ความมั่นคงและ พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะถูกเปลี่ยนทางไปที่ http://58.97.5.29/www.capo thai.org/ อย่างไรก็ตาม พบว่าผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ไอเอสพี) แต่ละแห่งอาจดำเนินการกับเว็บไซต์ที่มีคำสั่งให้ปิดกั้นแตกต่างกันออกไป เช่น ขึ้นข้อความเตือนของกระทรวงไอซีที, เปลี่ยนทางไปที่หน้าเว็บของไอเอสพีนั้น ๆ แทน, แสดงผลว่าไม่พบหน้าเว็บนั้น (404 Not found), แสดงเป็นหน้าเว็บว่าง ๆ หรือแม้แต่ไม่ถูกไอเอสพีปิดกั้น

ข่าวจากไทยรัฐออนไลน์รายงานว่า ภายหลังจากกระทรวงไอซีทีได้ทำการปิด 36 เว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งหมิ่นเหม่ต่อการกระทบต่อความมั่นคงของชาติ นายสี ล้ออุทัย ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและ

22 <http://www.thairath.co.th/content/tech/78578>

23 <http://www.thairath.co.th/content/tech/80069>

24 <http://www.thairath.co.th/content/tech/82262>

25 <http://www.thairath.co.th/content/tech/85150>

การสื่อสาร (ไอซีที) กล่าวกับไทยรัฐออนไลน์ว่า ขณะนี้กระทรวงไอซีทีได้จัดเจ้าหน้าที่เฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวของเว็บไซต์ต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมงเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสม ทั้งนี้หากพบว่ามีเนื้อหาหรือรูปภาพใดกระทบต่อความมั่นคงของประเทศก็จะเร่ง ดำเนินการทันที ซึ่งวันนี้ก็ยังมีผู้ร้องเรียนถึงเว็บไซต์ยั่วเยวเหล่านี้มากถึง 200-300 เว็บไซต์ต่อวัน²⁶

“การปิดเว็บไซต์เราปิดเป็น URL ไม่ได้ปิดครั้งเดียวทั้งเว็บไซต์ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาว่าเนื้อหากระทบต่อความมั่นคงยั่วเยว เป็นสื่อชักชวนให้ออกมารวมชุมนุม หรือหมิ่นพระบรมเดชานุภาพมากน้อยเพียงใด หากพบว่าเว็บไซต์ที่ถูกปิดมีการเปลี่ยนชื่อหรือย้าย URL ก็ต้องตามปิดเรื่อย ๆ ถือเป็นการปฏิบัติตามที่ปลัดกระทรวงไอซีที”

สำหรับสถิติการปิดกั้นเว็บไซต์ของ ศอฉ. เท่าที่รวบรวมข้อมูลได้ ในเดือนมิถุนายน 2553 อยู่ที่ 2,200 เว็บไซต์ โดยเป็นการสั่งการผ่านกระทรวงกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้ดำเนินการให้อีกทอดหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การปิดกั้นเว็บของ ศอฉ. เป็นแค่การบล็อกเว็บ ไม่ได้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

หนังสือพิมพ์ประชาไทได้รายงานการสอบถามนางสาวศุภสรณ์ รุ่งโรจน์วุฒิกุล ผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บริษัท ทูคอร์ดเปอร์เซ็น จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้ชี้แจงว่า บางครั้งมีการบล็อกที่ไอพี โดยไอพีในเมืองไทยเป็นไอพีแบบสุ่ม หากเข้ามาในช่วงเวลาที่ไอพีที่เรียกเป็นชุดเดียวกันกับที่ ศอฉ.สั่งบล็อกก็จะใช้งานไม่ได้ แต่หากลองตัดการเชื่อมต่อ (disconnect) แล้วต่อใหม่ หมายเลขไอพีก็จะเปลี่ยนเป็นชุดใหม่ ซึ่งจะทำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ เว้นแต่เว็บที่มีเนื้อหาของสื่อแดงหรือพีวีทีที่ ศอฉ. สั่งบล็อก ก็จะเข้าไม่ได้

ส่วนกรณีเข้าเว็บเฟซบุ๊กในช่วงวันที่ 19-20 พ.ค. แล้วมีปัญหา นั้น เป็นเพราะช่วงดังกล่าว คนติดต่อกันไม่สะดวก และตื่นตกใจ ทีวีก็ทำรายการพิเศษ คนจึงเข้าอินเทอร์เน็ตกันหมด ทำให้เน็ตเวิร์คทำงานหนัก ทั้งนี้ ยืนยันว่า ถ้าไม่ใช่เว็บที่ถูกปิดจะไม่ลิงก์ไปที่หน้าของ ศอฉ. อย่างไรก็ตาม ยอมรับว่ามีการสั่งบล็อกบางหน้า

นางสาวศุภสรณ์ กล่าวต่อว่า ในช่วงที่มีการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้น การปิดกั้นเว็บไซต์จะต่างจากสถานการณ์ปกติ ที่กระทรวงไอซีทีจะแนบคำสั่งศาลส่งให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) เพื่อทำการบล็อก แต่ในสถานการณ์นี้ ศอฉ.จะส่งคำสั่ง พร้อมรายชื่อที่จะให้ปิดกั้น โดยอ้างอำนาจของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ให้ไอเอสพีบล็อกได้เลย ทั้งนี้ ถ้ายกเลิก พ.ร.ก. ทูคอร์ดก็จะปลดบล็อกทั้งหมด²⁷

ทั้งนี้เว็บไซต์ที่ถูกปิดกั้น เช่น หน้าหลักของประชาไทใน YouTube <<http://youtube.com/user/prachatai>> เว็บไซต์ถ่ายทอดสดออนไลน์ LiveStream.com เว็บบล็อก BioLawCom.de ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมาย และ ทวิตเตอร์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และครอบครัว <<http://twitter.com/thaksinlive>> <<http://twitter.com/AimPintongta>> <http://twitter.com/oak_ptt> <<http://twitter.com/ingshin>>

ข้อมูลล่าสุดจากงานวิจัยของโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (ไอลอร์) <<http://www.ilaw.in.th/>> และนักวิจัยจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ข่าวกจากมติชนออนไลน์ รายงานว่า ผลกระทบจากการใช้บังคับ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 เมื่อพิจารณาจาก สถิติการจับกุมพลเมืองเน็ตและการปิดกั้นสื่อออนไลน์ พบว่าจากการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2550 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 มีคดีตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ๆ ทั้งสิ้น 185 คดี

26 <http://www.thairath.co.th/content/tech/76263>

27 <http://www.prachatai.com/journal/2010/05/29796>

แยกเป็นรายปี พ.ศ. 2550 มีคดีตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ จำนวน 9 คดี, พ.ศ. 2551 มีคดีตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ จำนวน 28 คดี, พ.ศ. 2552 มีคดีตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ จำนวน 72 คดี และ พ.ศ. 2553 มีคดีตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ จำนวน 76 คดี

ความผิดเกี่ยวกับพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ นั้น สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1.อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการกระทำความผิดต่อตัวข้อมูลหรือระบบคอมพิวเตอร์โดยตรง เช่น การเจาะระบบ การดักข้อมูล หรือการก่อวินาศกรรมคอมพิวเตอร์ 45 คดี และ 2.ความผิดที่ว่าด้วยตัวเนื้อหาของข้อมูลที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ เช่น การเผยแพร่ภาพลามก การเผยแพร่ข้อมูลที่ขัดต่อความมั่นคง หรือการหมิ่นประมาทบุคคลอื่น และหมิ่นสถาบัน จำนวน 128 คดี

อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มผู้วิจัยพบว่า เคยมีคำสั่งศาลให้ระงับการเข้าถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งหมด 117 ฉบับ โดยในปี พ.ศ. 2550 ศาลออก 1 คำสั่งศาลให้ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ 2 ชื่อเว็บไซต์ (ยูอาร์แอล), ปี พ.ศ. 2551 ศาลออก 13 คำสั่งศาลให้ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ 2,071 ยูอาร์แอล, ในปี พ.ศ. 2552 ศาลออก 64 คำสั่งศาลให้ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ 28,705 ยูอาร์แอล และปีพ.ศ. 2553 ตั้งแต่ต้นปีจนถึงเดือนพฤศจิกายน ศาลได้ออก 39 คำสั่งศาลให้ปิดกั้นการเข้าถึงเว็บไซต์ 43,908 ยูอาร์แอล รวมเว็บไซต์ที่ถูกปิดทั้งสิ้น 74,686 ยูอาร์แอล

“ศาลมักใช้เวลาออกคำสั่งปิดกั้นโดยรวดเร็ว หรือวันต่อวัน เพื่อพิจารณายูอาร์แอลต่าง ๆ เพราะจากคำสั่ง 117 ฉบับ มีถึง 104 ฉบับที่ศาลมีคำสั่งในวันเดียวกันกับที่ขอยื่น แต่มีบางกรณีศาลใช้เวลานานขึ้นแต่ก็ไม่เกิน 2 วัน และมีบางกรณีเท่านั้นที่ศาลใช้เวลานานเกิน 1 สัปดาห์ มีผลปิดกั้นเว็บไซต์ทั้งหมด 74,686 ยูอาร์แอล ซึ่งเฉลี่ยแล้วคือสั่งปิดวันละ 690 ยูอาร์แอล”²⁸

กรณีที่น่าสนใจในกรณีเว็บไซต์ชาวออนไลน์ เช่น ประชาไท ในสถานการณ์ปกติ ศาลก็ไม่ได้อนุมัติให้มีการปิดเว็บไซต์ตามอำนาจในพรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ทว่าหลังการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินฯดังกล่าว คอฉ.ได้ดำเนินการปิดกั้นเว็บไซต์ประชาไทซึ่งเป็นเว็บข่าวทางเลือกออนไลน์ทั้งเว็บโดยทันทีเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจของกฎหมายพิเศษในการปิดกั้นสื่อที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านของอำนาจรัฐในทางการเมือง

นอกจากความพยายามในการปิดกั้นเว็บไซต์จำนวนมากโดยใช้อำนาจทางกฎหมายพิเศษแล้ว รัฐบาลยังได้เรียกร้องให้ประชาชนส่งเรื่องร้องเรียนไปยังเจ้าหน้าที่รัฐเมื่อผู้พบเห็นเว็บไซต์ไม่เหมาะสมโดยสามารถโทรแจ้งได้ที่หมายเลข 1111 และ 1212 หรืออีเมลแจ้งมายังกระทรวงไอซีทีโดยตรงที่ 1212@mict.mail.go.th ซึ่งช่องทางดังกล่าวเป็นการส่งข้อมูลให้รัฐในการสืบค้นและดำเนินคดีกับประชาชนผู้ถูกกล่าวหาว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตหรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้น ๆ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ซึ่งนัยหนึ่งก็คือการส่งเสริมให้มีการควบคุมเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตโดยอาศัยกลไกทางสังคมที่เข้มข้นยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลเชิงลึกให้เกิดการระมัดระวังและควบคุมตนเองของพลเมืองเน็ตอย่างกว้างขวาง เพราะเกรงจะเจอกระแสดูแลตรวจสอบหรือการล่าแม่มดเกิดขึ้นได้

เช่นเดียวกับกระแสของการตรวจสอบอย่างหนักในสังคมที่เรียกตัวเองว่า Social Sanction ซึ่งคือการเสียเปรียบจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในเรื่องต้องห้ามหรือละเอียดอ่อน แม้จะไม่ถูกดำเนินคดีทางกฎหมายและจะโดนบทลงโทษทางสังคมที่ค่อนข้างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการถูกกดดัน ตำรวจเรียกขาน หรือกระทั่งถูกข่มขู่คุกคามเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ ปราบปรามการฉ้อฉลสะท้อนถึงความคิดที่แตกต่างของคนในสังคมในเรื่องที่ละเอียดสูงซึ่งทำให้เกิดความตึงเครียดมากขึ้นและมีหลายกรณีที่มีการปะทะทางความคิดนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน

28 http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1291807814&grpid=01&catid&subcatid

ชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกันและกัน

นอกจากนั้นรัฐยังมีวิธีการที่จะสืบค้นและเข้าถึงตัวของผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่น่าเสนอข้อความขัดต่อกฎหมายในความคิดของเจ้าหน้าที่รัฐ จึงมีกรณีปรากฏว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนิรนามที่ภายหลังถูกสืบค้นได้ว่าเป็นใคร จึงได้รับการติดต่อพูดคุยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อโน้มน้าวใจหรือกระทั่งข่มขู่ให้ยุติการแสดงออกผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จนทำให้หลายกรณีต้องตัดสินใจยุติการแสดงความคิดเห็นผ่านอินเทอร์เน็ตไปในที่สุด ในกรณีเช่นนี้มีผลโดยตรงนี้ทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเหล่านั้นไม่ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย แต่แน่นอนว่าส่งผลให้เกิดประสบการณ์ตรงและบรรยากาศแห่งความกลัวในการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งกลายเป็นความกลัวอย่างลึกซึ้ง ทำให้บรรยากาศโดยรวมของการใช้เสรีภาพทางการเมืองในอินเทอร์เน็ตตกอยู่ในบรรยากาศแห่งความกลัว กังวล และไม่ปลอดภัยอย่างสูงมาก

ส่วนที่สาม: ภาระทางกฎหมายและภาระทางเศรษฐกิจของตัวกลางอินเทอร์เน็ต

ตั้งแต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ) ประกาศใช้ มาตรา 15 ซึ่งเอาผิดกับตัวกลางหรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและผู้ดูแลระบบอินเทอร์เน็ตทั้งหมดได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองกรณีการจับกุมและตั้งข้อหาร้ายแรงกับจිරนุช เปรมชัยพร ผู้อำนวยการเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ออนไลน์ประชาไทถึงสองคดี เช่น กรณีการจับกุมโดยกองบังคับการปราบปราม

ในคดีแรกนั้น ตำรวจได้ตั้งข้อหาที่จිරนุชมีความผิดตามมาตรา 15 พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ คือเจตนาจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีข้อความที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ประชาไท อย่างไรก็ตาม ข้อความดังกล่าวได้ถูกลบออกจากระบบแล้วเป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะมีการจับกุม ภายหลังจากที่จिरนุชได้รับจดหมายจากกองบังคับการปราบปราม ซึ่งแสดงถึงเจตนาของจिरนุชว่ามีได้จงใจสนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าว นอกจากนี้ ระยะเวลา 20 วันที่ตำรวจกล่าวอ้างว่าเป็นการ “จงใจ สนับสนุน หรือยินยอม” ก็ยังไม่ได้มีการกำหนดอยู่ในกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น หากเป็นเพียงตัวเลขที่ปรากฏในบันทึกของตำรวจหลังจากที่มีการจับกุมแล้วเท่านั้น

คดีของจिरนุชชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ พ.ศ. 2550 มาตรา 15 ดังนี้

1. ภาระของ “ท่อ”

มาตรา 15 ปฏิบัติกับผู้ให้บริการ หรือ “ตัวกลาง” (Intermediary) เช่น ศูนย์ข้อมูล ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต เซิร์ฟเวอร์ โชนีลเน็ตเวิร์ก เว็บไซต์ บล็อก) เสมือนหนึ่งเป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ ผู้มีทั้งหน้าที่และความสามารถในการคัดกรองเนื้อหาทั้งหมดก่อนตีพิมพ์ แต่คุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์เช่นทุกวันนี้คือ ข้อมูลทุกอย่างไหลผ่านอย่างรวดเร็ว ตัวกลางจึงเป็นเพียง “ท่อข้อมูล” หรือช่องทางผ่านของเนื้อหาเท่านั้น (mere conduit) หากผู้บังคับใช้กฎหมายไทยจะถือว่าตัวกลางต้องรับผิดชอบต่อข้อมูลและเนื้อหาทั้งหมดที่ผ่านตัวกลางแล้วนั้นย่อมหมายความว่า ตัวกลางจะต้องกลับกรองข้อมูลทั้งหมดก่อนการเผยแพร่ ซึ่งด้วยความเร็วและปริมาณข้อมูลจำนวนมาก สิ่งดังกล่าวยากที่จะทำให้เป็นไปได้ โดยไม่กระทบกับการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

2. ท้องที่เกิดเหตุ “ท้าวราชอาณาจักร”

มาตรา 15 อ้างถึงความผิดอาญาตามมาตรา 14 โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลที่ก่อให้เกิด “ความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา” ซึ่งรวมถึงความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 112 ว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อพระมหากษัตริย์ การเป็นความผิดอาญาทำให้บุคคลใดก็ได้สามารถแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ และการเข้าถึงจากที่ใดก็ได้ของเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ทำให้การแจ้งความเป็นไปได้จากทุกพื้นที่ ซึ่งเปิดโอกาสให้กฎหมายฉบับนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งกันได้ เช่นเดียวกับที่มีการใช้ข้อหาหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาไปแจ้งความในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อสร้างความยากลำบากแก่ผู้ถูกฟ้องโดยไม่มีเหตุอันควร

3. ตัวกลางกลายเป็น “แพะ”

ในการดำเนินคดีกับ “ตัวกลาง” ดังเช่นในคดีของจิรนุชทั้งสองคดีนั้น ยังไม่มีการตัดสินโดยศาลว่าข้อความที่ถูกแจ้งนั้นเป็นข้อความที่ผิดกฎหมายหรือไม่ ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีผู้โพสต์ข้อความเพียงรายที่ถูกดำเนินคดี และคดียังไม่สิ้นสุด ซึ่งในกระบวนการสอบสวนเกี่ยวกับผู้โพสต์รายนี้นั้น เว็บไซต์ประชาไทได้ให้ความร่วมมือตามที่กฎหมายกำหนดทุกอย่าง สำหรับผู้โพสต์ข้อความอื่น ๆ รัฐต้องไม่พยายามเอาผิดกับตัวกลาง เมื่อได้รับความร่วมมือแล้วแต่ไม่สามารถหาผู้กระทำความผิดตัวจริงได้

อีกทั้งภาระในการปฏิบัติตามกฎหมายและต่อสู้อคดีที่ต้องใช้ทรัพยากร รวมถึงเวลาเดินทางอันยาวนาน ประกอบกับการที่เจ้าหน้าที่รัฐมุ่งเน้นการจับกุมตัวกลาง ทำให้ตัวกลางต้องแบกรับภาระความเสี่ยงเกินสัดส่วนที่สมเหตุสมผล นำไปสู่แนวโน้มที่จะเซ็นเซอร์ตัวเองเกินความจำเป็น โดยยึดหลัก “ลบเกินไว้ก่อนปลอดภัยกว่า” หรือกำจัดการทั้งหมดโดยการยกเลิกพื้นที่สำหรับเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตเอง (user-generated content) เช่นการปิดบริการเว็บบอร์ด ซึ่งสร้างผลกระทบต่อผู้ใช้จำนวนมากที่ไม่ได้กระทำความผิด

เสียงสะท้อนจากกลุ่มผู้ประกอบการ

คดีของจิรนุชได้กลายเป็นกรณีศึกษาที่องค์กรด้านอินเทอร์เน็ต องค์กรสิทธิมนุษยชนและองค์กรเสรีภาพสื่อทั่วโลกให้ความสนใจ อาทิ องค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน Reporters Without Borders (RSF), Electronics Frontiers Foundation (EFF), Asian Human Rights Commission (AHRC), และ Freedom House ที่ติดตามกรณีดังกล่าวอย่างใกล้ชิด ทำให้ประเทศไทยตกเป็นเป้าสายตาของทั่วโลกและกรณีของจิรนุชกลายเป็นคดีศึกษาสำหรับวงการสื่ออินเทอร์เน็ตทั่วโลก เพราะการตัดสินเรื่องความรับผิดชอบของตัวกลางไม่เฉพาะส่งผลต่อบรรทัดฐานทางกฎหมายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยแต่ยังส่งผลต่อกติกาในระดับสากลอีกด้วย

นอกจากคดีของจิรนุชซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระความรับผิดชอบของตัวกลางที่เกิดกว่าเหตุแล้ว มาตรา 15 ของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ยังส่งผลต่อผู้ดูแลเว็บไซต์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองด้วยเช่นกรณีของ 212cafe.com ซึ่งเหตุเกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 สืบเนื่องจากชุดสืบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจขยายผลคดีที่หญิงสาวผู้เสียหายเข้าแจ้งความดำเนินคดีกับอดีตแฟนหนุ่ม ซึ่งนำภาพระหว่างร่วมหลับนอนไปเผยแพร่ในเว็บไซต์ ต่อมามีการจับกุมอดีตแฟนหนุ่มคนดังกล่าว รวมทั้งตรวจสอบเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ต้องหา พบว่ามีการคัดลอกภาพดังกล่าวมาจาก 212cafe.com จึง

ขยายผลตรวจสอบเว็บไซต์ดังกล่าว จนนำไปสู่การจับกุมดำเนินคดีกับผู้ดูแลเว็บ ซึ่งปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ภาพลามก กอนาจาร ทว่าพนักงานสอบสวนดำเนินคดีข้อหา เป็นผู้ให้บริการจงใจ สนับสนุน หรือยินยอมให้มีการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามก และประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้, จงใจสนับสนุน หรือยินยอมให้มีการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลที่มีลักษณะลามกในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน และเพื่อประสงค์แห่งการค้า หรือแสดงอวดแก่ประชาชน ทำให้แพร่หลายโดยประการใด ๆ ซึ่งภาพลามก ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

คดีดังกล่าวส่งผลให้ผู้ดูแลเว็บดังกล่าวต้องตัดสินใจรับสารภาพและศาลได้มีการตัดสินความผิดในปีนี้ด้วยการให้รอลงอาญา ซึ่งส่งผลต่อชีวิตและความมั่นคงต่อประกอบอาชีพของผู้ดูแลเว็บดังกล่าวที่ต้องรับภาระอย่างหนักในฐานะเป็นตัวกลางในการให้บริการเว็บบอร์ดอิสระทางอินเทอร์เน็ต

จากงานสัมมนาเรื่องอินเทอร์เน็ตและภาระของตัวกลาง จัดโดยเครือข่ายพลเมืองเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ได้มีตัวแทนผู้ดูแลเว็บไซต์และให้บริการอินเทอร์เน็ตมาร่วมพูดคุย ได้แก่ จิรนุช เปรมชัยพร ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ออนไลน์ประชาไท, วันฉัตร ผดุงรัตน์ ผู้ก่อตั้งและผู้ดูแลเว็บบอร์ดพันทิปดอตคอม <<http://www.pantip.com/>>, นิรันดร์ เยาวภา บรรณาธิการเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ <<http://www.manager.co.th/>>, ทีปกร วุฒิพิทยามงคล ผู้ก่อตั้งและเว็บมาสเตอร์เอ็กซ์ทีน <<http://www.exteen.com/>>, มรกต กุลธรรมโยธิน นายกสมาคมผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไทย (TISPA) และรองกรรมการผู้จัดการบริษัทอินเทอร์เน็ตประเทศไทย จำกัด (มหาชน), Asst.Prof. Lokman Tsui ภาควิชาสื่อและการสื่อสาร City University of Hong Kong ตัวแทนจากฝ่ายนโยบายสาธารณะ Google โดยทั้งหมดได้สะท้อนถึงปัญหาเดียวกันคือ พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ส่งผลให้ตัวกลางหรือผู้ดูแลอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงมากในการถูกดำเนินคดีทั้งในฐานะหมิ่นประมาท หรือ เรื่องของความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งสร้างภาระเกินจำเป็นอันส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องควบคุมตัวเองอย่างหนัก รวมไปถึงการขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพด้านนี้ และที่สำคัญส่งผลต่อบรรยากาศสิทธิเสรีภาพของอินเทอร์เน็ตโดยรวมของสังคม

ก่อนหน้านี้ในวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2553 เครือข่ายพลเมืองเน็ตได้ออกข้อเรียกร้องให้รัฐทบทวนแนวทางการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวที่อิงกับกติกาสากล อาทิ การมีข้อยกเว้นความรับผิด (Safe harbor) เช่นในประเทศที่กฎหมายเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะมีการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิด หรือการถือว่าตัวกลางเป็นผู้บริสุทธิ์โดยปริยาย ในขณะที่ยังไม่สามารถพิสูจน์เจตนาการกระทำความผิดได้ เนื่องจากตัวกลางคือพื้นที่ที่โดยปกติไม่มีส่วนรู้เห็น หลักการนี้จึงมีไว้เพื่อคุ้มครองตัวกลางจากภาระทางกฎหมายที่ไม่จำเป็น

เครือข่ายพลเมืองเน็ตย้ำว่า หลักการนี้ไม่ได้ให้เสรีภาพแก่ตัวกลางจนเกินขอบเขต เนื่องจากเจ้าหน้าที่สามารถแจ้งตัวกลางเมื่อพบเนื้อหาที่เป็นความผิด และขออำนาจศาลเพื่อสั่งให้มีการลบเนื้อหานั้นได้ (notice and take down) ทั้งนี้ต้องเป็นไปในระยะเวลาที่เหมาะสม

การถูกโจมตีระบบคอมพิวเตอร์และความเสียหายทางเศรษฐกิจ

นอกจากการต้องรับผิดทางกฎหมายดังกล่าวแล้ว ในทางการเมืองผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็อยู่ภายใต้การควบคุมโดยอ้อมของฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาลผ่านกลไกที่ไม่เป็นทางการ เช่น การขอความร่วมมือกึ่งบังคับ เป็นต้น ดัง

กรณีเมื่อวันที่ 18 ต.ค. 2553 นายจตุติ ไกรฤกษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ได้ร่วมประชุมกับผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ตจำนวน 7 ราย (จากที่เชิญประชุม 17 ราย) เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้ประกอบการสกัดเว็บไซต์ หลังพบว่าจำนวนเว็บไซต์ไม่เหมาะสมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ “เว็บหมิ่นสถาบันฯ” (มีมากกว่า 82% ส่วนใหญ่เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพด้วยการใช้รูปภาพตัดต่อ) แต่หากยังไม่ดำเนินการไอซีทีจะเข้าไปควบคุมเองทันที²⁹

นอกจากการถูกดำเนินคดีทางกฎหมายแล้ว ตัวกลาง หรือ ผู้ให้บริการ ยังถูกโจมตีระบบคอมพิวเตอร์อีกด้วย โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่มีบทบาททางการเมืองแหลมคม จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ออนไลน์ประชาไท ได้ข้อมูลว่า เว็บไซต์ประชาไทถูกโจมตีด้วยวิธี “ดีดอส” (DDOS - Distributed Denial of Service attack) ทุกครั้งที่มีสถานการณ์การเมืองรุนแรง เช่น การชุมนุมทางการเมือง และสถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา การโจมตีแบบดีดอส ดังกล่าว ซึ่งเป็นการจงใจใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จำนวนมากส่งคำสั่งขอเรียกดูเว็บไซต์เป้าหมายพร้อมกันถี่ ๆ เป็นระยะเวลาติดต่อกัน ทำให้เครื่องเซิร์ฟเวอร์ทำงานหนัก จนไม่สามารถให้บริการได้ตามปกติ การจงใจก่อวินาศกรรมคอมพิวเตอร์ลักษณะนี้ผิดกฎหมาย ตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ แต่ก็ตรวจสอบได้ยากว่าใครเป็นผู้สั่งการ เนื่องจากการโจมตีมาจากคอมพิวเตอร์หลายเครื่อง โดยที่เจ้าของเองก็อาจไม่รู้ว่าเครื่องของตนถูกควบคุมโดยบอท (Bot) ปัจจุบันประชาไทใช้วิธีบล็อกไอพีเพื่อป้องกันการถูกดีดอส แต่วิธีนี้มีผลข้างเคียงทำให้ผู้ใช้บริการเว็บไซต์จำนวนหนึ่งไม่สามารถอ่านเว็บไซต์ได้ตามปกติ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับคุกกี้

จากการเก็บสถิติของประชาไทพบว่า ปลายปี พ.ศ. 2552 ถูกโจมตี ประมาณ 400 ครั้งต่อวินาที จากนั้น ถูกโจมตี 200 ครั้งต่อวินาที ตลอดปี ทั้งนี้ช่วงการชุมนุมของคนเสื้อแดง ถูกโจมตีระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ประมาณ 2,000 ครั้งต่อวินาที ส่วนช่วงล่าสุด (7-11 พฤศจิกายน) ถูกโจมตีประมาณ 900 ครั้งต่อวินาที (ข้อมูลจากการสอบถาม ผู้อำนวยการประชาไท วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2553)

โดยสรุป ลักษณะการโจมตีด้วยการ DDOS จะมีลักษณะดังนี้

1. ใช้โปรแกรมกระหน่ำ เข้ามาในหน้าที่มีปัญหาไม่ยอมให้เข้า ทำให้เครื่องทำงานหนักจนตบสนองช้า ผู้ใช้ทั่วไปไม่สามารถเปิดดูได้ทั้งเว็บ
2. ใช้ botnet หรือหุ่นยนต์ กระจายกันจำลองการเปิดเว็บแบบระบุ URL ประมาณ 1-2 แบบ
3. ปลอมตัวเป็นเสิร์ชเอนจิน เช่น MSN, Yahoo, Google เพื่อเปิดหน้าแรกที่กินโหลดสูงสุด
4. ปลอม IP เป็น IP ที่ไม่มีใครใช้ในวงเดียวกัน
5. เลือกโหลดบาง URL ที่มีขนาดใหญ่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้กินแบนวิดท์และต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น

การถูกดีดอสเช่นนี้ ส่งผลต่อการเข้าถึงเว็บไซต์ดังกล่าว ทำให้เกิดความล่าช้า ติดขัด รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นสูงมากของราคาการใช้แบนวิดท์ซึ่งประชาไทต้องอาศัยเซิร์ฟเวอร์ของต่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ส่งผลต่อระดับสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้

สรุป

สถานการณ์สิทธิเสรีภาพอินเทอร์เน็ตประเทศไทยประจำปี 2553 อยู่ในขั้นวิกฤตกว่าปี 2552 ทั้งนี้เพราะมีการ

29 <http://www.prachatai.com/journal/2010/10/31551>

ประกาศใช้กฎหมายพิเศษ เช่น พระราชกำหนดว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และการให้อำนาจของศูนย์อำนวยการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ในการปิดกั้นเว็บไซต์อย่างไรก็ได้ หรือดำเนินคดีกับใครก็ได้ที่เข้าข่ายขัดความมั่นคงของรัฐในสายตาของ ศอฉ. จุดนี้เป็นตัวชี้วัดที่ทำให้เสรีภาพสื่อและเสรีภาพอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยตกอยู่ในระดับที่ถดถอยลง ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในสายตาของนานาชาติในเรื่องความลดระดับเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง

ซึ่งก่อนหน้านั้นประวัติเรื่องการควบคุมสื่ออินเทอร์เน็ตในประเทศไทยก็อยู่ในอาการที่น่าเป็นห่วงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้องค์กรสื่อสากลเช่นองค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน (Reporters San Frontiers) ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส จัดให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ต้องจับตามองเพราะว่า รัฐไทยมองอินเทอร์เน็ตเป็นศัตรูทางการเมือง ในรายงานเรื่อง "Countries under Surveillance" in the report on "Enemies of the Internet" เมื่อวันที่ 11 มีนาคม ปีนี้ และองค์กรเดียวกันนี้ได้จัดอันดับเสรีภาพสื่อในประเทศไทยลงมาจากอยู่อันดับ 153 จากปี 2552 อยู่อันดับ 130 ปี 2551 อยู่ที่ 124 ปี 2550 อยู่อันดับ 135 และปี 2549 อยู่อันดับ 122 สะท้อนให้เห็นว่าอันดับสิทธิเสรีภาพในปีนี้อันตรายกว่าช่วงปีที่มีการรัฐประหารและมีรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง <<http://en.rsf.org/press-freedom-index-2006,35.html>>

สาเหตุในการปิดกั้นและควบคุมอินเทอร์เน็ต

การปิดกั้นและควบคุมอินเทอร์เน็ตอย่างหนักส่วนหนึ่งเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจทางการเมือง ที่ฝ่ายรัฐบาลต้องการหยุดยั้งการเคลื่อนไหวของฝ่ายที่คัดค้านรัฐบาล โดยเฉพาะพื้นที่ในการแสดงออกผ่านอินเทอร์เน็ต ที่แม้จะมีสัดส่วนการเข้าถึงไม่ถึงครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งประเทศ แต่รัฐก็กังวลว่าจะทำให้เสียงของฝ่ายคัดค้านขยายตัวและมีพลังขึ้นมาได้ จึงต้องปิดกั้นเพราะเชื่อว่าจะหยุดการแสดงออกในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ได้
2. เว็บไซต์ที่วิพากษ์หรือวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของสถาบันกษัตริย์มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมาก ตั้งแต่หลังการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ทำให้รัฐบาลต้องหาทางยุติการขยายตัวดังกล่าว
3. กระแสสังคมที่กดดันให้รัฐบาลทำหน้าที่เปิดอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับคุณค่าความเชื่อ เด็กและเยาวชน แทนที่สังคมจะสร้างกลไกกำกับดูแลกันเองในระดับครอบครัวและชุมชน สิ่งนี้สอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงไอซีที ซึ่งเห็นว่าการดูแลเนื้อหาควรเป็นหน้าที่ของครอบครัวและการขึ้นบัญชีดำกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้นไม่เกิดประโยชน์ <<http://www.zdnet.com.au/our-blacklist-has-failed-us-thai-minister-339307333.htm>>

ข้อเสนอแนะต่อรัฐ

1. รัฐควรมีเจตจำนง ส่งเสริมและดำเนินการให้พลเมืองได้เข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงอย่างทั่วถึง ราคาถูก และเข้าถึงได้โดยเสมอภาคถ้วนหน้า เพื่อสร้างหลักประกันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน
2. รัฐควรพิจารณา โอกาสจากการส่งเสริมวัฒนธรรมเปิดกว้างของอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะนำไปสู่การปะทะสังสรรค์ทางความคิด ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ความคิดสร้างสรรค์ และโอกาสทางเศรษฐกิจของประชาชน
3. รัฐควรคุ้มครอง “ตัวกลาง” ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

4. รัฐควรพิจารณา ทางออกที่เป็นจริงในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่ใช่การขึ้นบัญชีดำหรือปิดเว็บไซต์ เพราะไม่ก่อผลสำเร็จในเชิงปฏิบัติแต่อย่างใด
5. รัฐควรทบทวน กฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องการสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดดุลยภาพ ระหว่างการกำกับอินเทอร์เน็ตเพื่อรักษาความสงบสุขของสังคม และการดำรงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

ข้อเสนอแนะต่อสังคมและผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

6. สังคมควรพิจารณา เพื่อมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลความเหมาะสมของเนื้อหาอินเทอร์เน็ตและสื่อต่าง ๆ โดยไม่ปล่อยให้รัฐหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจเต็มที่ในการควบคุมเบ็ดเสร็จ
7. ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตควรเรียนรู้ ที่จะสื่อสารต่อกันและอยู่ร่วมกัน ด้วยความอดทนอดกลั้นซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต ในฐานะเป็นพื้นที่กลางเพื่อสร้างความเข้าใจกันโดยสันติ

ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ต

8. ผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ต ควรรวมตัวกันสร้างอำนาจต่อรอง ไม่ให้รัฐเข้ามาควบคุมมากเกินไปจนเกินสมควร เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับภาระที่ไม่เป็นธรรม และเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของผู้ใช้บริการ

บันทึกการอภิปราย “ความมั่นคงของรัฐ vs. อิสรภาพโลกออนไลน์ : จากวิกิพีเดีย ถึงเมืองไทย”

บันทึกจากงานแถลงข่าวสรุปสถานการณ์เสรีภาพอินเทอร์เน็ตประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2553 และการอภิปรายสถานการณ์สากลกรณีวิกิพีเดีย วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2553 เวลา 13.00 – 16.30 ณ ห้องดวงกมล โรงแรมสยามซิตี ถนนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร <<http://thainetizen.org/netizen-annual-conf-2010>> จัดโดย เครือข่ายพลเมืองเน็ต สนับสนุนโดย มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์

สุภิญญา กลางณรงค์ เครือข่ายพลเมืองเน็ต ดำเนินรายการ

รูปแบบวันนี้อยากให้เป็นการพูดคุยถกเถียงกัน ดิฉันจะนั่งอยู่ตรงกลางแล้วให้วิทยากรท่านยกมือเลือกว่าอยู่จะฝ่ายไหนระหว่าง ความมั่นคงของรัฐ กับฝ่ายอิสรภาพออนไลน์ แต่กรณีวิกิพีเดียอาจจะเลือกยากเหมือนกัน เพราะแม้แต่อองค์กรสิทธิมนุษยชนเองในระดับสากลทำที่ก็แตกต่างกันออกไปหลายระดับ องค์กรของสหรัฐฯก็หลายโทนมากในการแสดงความคิดเห็น ท้ายที่สุดก็คงจะมีจุดร่วมเหมือนกันว่าต้องธำรงสิทธิเสรีภาพของโลกออนไลน์ แต่ก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป เช่น จุดยืนของ Human Rights Watch ก็บอกว่าสิ่งที่วิกิพีเดียควรระวังคือการปกปิดชื่อนักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนหรือ source ที่เป็นแหล่งข่าวที่อาจจะนำไปสู่อันตรายได้ คือการได้ข้อมูลมาอาจจะไม่ได้คัดกรองก่อนเผยแพร่ไปทั้งหมด หรือกระบวนการนำสารออกไปเผยแพร่อาจจะกระทบต่อชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องได้ก็เป็นประเด็นหนึ่ง หรือบางคนก็บอกว่ากระทบความสัมพันธ์ทางการทูต ความสงบเรียบร้อยของโลก ฯลฯ แต่ก็มีอีกบางส่วนก็บอกว่าการจะได้ข้อมูลจากไหนไม่สำคัญ ถ้ากระบวนการผิดก็ว่าไปตามผิด แต่สิทธิที่จะได้รับการเผยแพร่เป็นสิทธิที่พึงได้รับการคุ้มครอง นี่ก็อาจจะเป็นอีกแนวหนึ่งขององค์กรในอเมริกาที่ defend ในเรื่องของ First Amendment เป็นต้น ส่วนในเมืองไทยของเราไม่เห็นท่าที่ชัดเจนมากนัก ยังไม่มีใครชัดเจนสะท้อนจุดยืนเรื่องนี้ ถ้าไม่นับไม่ผิดเวทีนี้จะเป็นหนึ่งในเวทีแรก ๆ ที่เราจะคุยกัน เราก้หวังว่าวิทยากรที่นั่งข้างหน้าจะสะท้อนภาพรวมความคิดของสังคมไทย (แต่ยังเดาไม่ออกว่าทุกท่านจะพูดอย่างไร)

ดิฉันจะให้โจทย์ให้ทุกท่านได้พูดให้สุดทางไปก่อนว่าจะต้อง defend สุด ๆ ไปทางใดทางหนึ่ง ถ้าเราจะต้องเลือก จุดที่เราต้องเลือกอยู่ตรงไหนระหว่าง ความมั่นคงของรัฐ หรือโลกที่มันไปข้างหน้ามันไม่มีแล้วความลับ ไม่มีแล้วเส้นแบ่งระหว่างรัฐกับประชาชน ทุกอย่างมันเป็นเรื่องที่ต้องเปิดเผยต้องยอมรับกันและกัน เมื่อไหร่ที่อยากให้มันอยู่ในระบบ เมื่อไหร่ที่มันออนไลน์ในอิเล็กทรอนิกส์ต่อให้มันเป็นเรื่องส่วนตัวมันก็ไม่เป็นเรื่องส่วนตัวมันคือความจริงที่เราต้องยอมรับกันหรือเปล่า หรือความจริงมันมีเส้นแบ่งมึนคึกคักที่เราต้องยอมรับกันมากกว่านั้น ก็คงอยากจะให้วิทยากรยกกรณีวิกิพีเดียมาแล้วพูดเบื้องต้น ในคำถามแรกก่อนว่า ทุกท่านมองเห็นมันอย่างไรในกรณีวิกิพีเดีย เป็นมันเป็น threat (ภาวะคุกคาม) หรือเป็น opportunity (โอกาส) ของสังคมในการเปลี่ยนแปลงกันแน่

ดิฉันขอแนะนำวิทยากรทุกท่านอาจจะรู้จักหน้าค่าตากันพอสมควร ระหว่างนี้ก็จะให้คิดก่อน จะแนะนำขวามมือสุดคือท่านอาจารย์ไสรจักษ์ หงส์ดารมภ์ เป็นรองศาสตราจารย์ ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ท่านทำงานวิจัยเรื่องเกี่ยวกับ ICT ขอบข่ายของจริยธรรมอินเทอร์เน็ต และสนใจเรื่องสิทธิเสรีภาพมาโดยตลอดด้วย ท่านต่อมาคือ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ท่านถัดมาเป็นสุภาพสตรีหนึ่งท่าน นื่องอรชพร นิมิตกุลพร ปัจจุบันรักษาการผู้อำนวยการคณะกรรมการเพื่อสันติภาพ คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพทำงานเกี่ยวกับเรื่องสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรง และอีกท่านหนึ่งเป็นนายทหารที่เชี่ยวชาญเรื่องการเมืองเป็นอย่างดี ได้อ่านผลงานอยู่หลายชิ้นในการที่จะทำให้เราเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับความมั่นคงและมุมมองพลวัตรที่น่าสนใจทางการเมืองโดยเฉพาะที่ผ่านมา พ.อ. ดร. ธีรพันธ์ นันทขว้าง รองผู้อ

รายนามกรรมการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และอีกท่านหนึ่งคุณกานต์ ยืนยง ผู้อำนวยการ Siam Intelligence Unit (SIU) ซึ่งเป็นองค์กรที่เป็น Think Tank ที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องการเมือง เรื่องเทคโนโลยีและ เศรษฐกิจต่าง ๆ น่าจะเป็นคนที่พูดได้ในการมองวิถีสถิติในฐานะเป็นเทคโนโลยีเป็นอินเทอร์เน็ต และมุมมองของการเมืองโดยเฉพาะในระดับ Geopolitics ด้วย ยังมีอีกท่านหนึ่งที่กำลังเดินทางมาคือ นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เดี่ยวท่านมาก็คงจะได้ร่วมแลกเปลี่ยนต่อ ดิฉันจะให้ป็นลักษณะในการพูดคุยโต้แย้ง กันไปกันมา และหลังจากนั้นจะเปิดให้เวทีข้างล่างร่วมซักถามแลกเปลี่ยนด้วย เบื้องต้นจะแต่ละท่านได้พูดก่อนตามที่ได้ถามไปเมื่อสักครู่ว่า เหตุการณ์ของวิถีสถิติที่เกิดขึ้นมันถ้าต้องให้เลือกว่ามันเป็นภาวะคุกคาม หรือ โอกาสของ มนุษยชาติกันแน่ ขอมอบให้อาจารย์โสรัจจ์ก่อนคะ

รศ.ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก็รู้สึกดีใจที่ได้มีโอกาสมาคุยกันในเรื่องวิถีสถิติ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่มาก ผมเพิ่งเริ่มได้ยินเมื่อไม่นานมานี้ คงจะเป็นเหมือนหลาย ๆ ท่าน แรก ๆ ก็ดูเหมือนมันเป็นเรื่องที่ดูไปมันถูกวิจารณ์กันเยอะ เราก็ต้องมาวิจารณ์กันว่ามันยังงั้นกันแน่ ถ้าถามว่าวิถีสถิติกับความมั่นคงเราต้องเลือกอย่างไร หรือว่ามันจะทำลายความมั่นคงไหม ผมคงตอบในเชิงแบ่งรับแบ่งสู้ละกัน มันไม่สามารถจะตอบได้ว่ามันไม่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงมันเกี่ยวแน่นอน เพราะมันเกี่ยวกับเรื่องการเมืองระหว่างประเทศการเมืองภายในประเทศทั้งนั้น แต่ถ้าจะพูดว่ามันทำลายความมั่นคงโดยตรงก็อาจจะไม่ใช่ แต่ถ้าพูดว่ามันไม่เกี่ยวกับความมั่นคงเลยก็คงไม่ใช่ มันขึ้นอยู่กับว่าข้อมูลที่แฉออกมาจากวิถีสถิตินั้นมันคือ ข้อมูลแบบไหน แรก ๆ วิถีสถิติมีคนทำงานอยู่แค่ 5-6 คน แล้ว จูเลียนหัวหน้าของวิถีสถิติที่โดนคดีอยู่ เหมือนกับว่าเป็นนักคอมพิวเตอร์ เป็นนักแฮ็ก และก็คงมีอุดมการณ์ในใจว่าอยากจะทำโลกให้ดีขึ้น ด้วยการเอาข้อมูลข่าวสารมาแพร่กระจายมาทำให้มันไหลเวียนให้เกิดประโยชน์ แต่ต่อมาก็อย่างที่ทุกท่านอาจจะทราบข้อมูลของกระทรวงต่าง ประเทศสหรัฐฯ พูดสั้น ๆ ก่อนแล้วกันมันขึ้นอยู่กับประเภท ชนิด เนื้อหาของข้อมูลที่ออกมาแฉ ว่ามันกระทบต่อทางดีทางร้ายต่อความมั่นคง

ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ก่อนจะตอบคำถามก็ขอเสนอความเห็นออกมาก่อน ในมุมมองของการสื่อสารโดยเฉพาะด้านนิเทศ ผมก็เตรียมเอกสารมาบางชิ้น เดี่ยวจะให้ท่านได้ดูหนังสือเล่มหนึ่ง หลายท่านอาจจะเคยได้อ่าน 1984 คนเขียนคือ George Orwell ผมจะเริ่มอย่างนี้ว่าถ้ามองในมุมมองของการสื่อสาร และมุมมองของสื่อถ้ามองออกเป็นคลื่นสามลูก

คลื่นลูกที่หนึ่ง คนเราพูดคุยกันอย่างไรเห็นหน้าค่าตาโดยไม่ต้องมีสื่อใด ๆ เข้าเป็นตัวกลาง คลื่นลูกที่สอง ที่มีสื่อมวลชนเกิดขึ้นมา มีหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ทั้งหลาย ยุคของสื่อมวลชนนี้ละครับท่านหนังสืออย่าง 1984 สำคัญมาก ๆ เพราะคีเวิร์ดของหนังสือเล่มนี้และปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนหรือ Mass Media มีอิทธิพลหรือพละนาภาพสูงในสังคม มันสะท้อนมาด้วยคำกล่าวที่ว่า “Big brother is watching you” หมายความว่า ประชากรพลเมืองทั้งหลายที่อยู่ในสังคมถูกจับตามองทุกฝั้วที่อยู่ในสังคมไม่ว่าคุณจะทำอะไร ในสภาพที่สถาบันทางสังคมได้ก่อตัวเป็นรัฐ มีหน่วยงานองคัพพของรัฐบาลที่มีอำนาจมาก สื่อมวลชนก็เช่นเดียวกันกับภาพสังคมที่ลื้อไปกับการเติบโตแบบนี้ก็คือว่า องค์กรสื่อก็โอกาสคัดกรองว่าคนในสังคมควรจะรู้หรือไม่รู้อะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อหน่วยงานที่มีอำนาจสูงอย่างหน่วยงานของรัฐบาลก็สามารถที่จะเอาบทบาทของสื่อมวลชนเข้าไปผนวกกับอิทธิพลของตนเองได้ ทีนี้ในสภาพแบบนี้ก็เหมือนกับว่าในแง่หนึ่ง ในมุมมองที่ที่ใหญ่ ใหญ่ก็สามารถจะบอกได้ว่า คุณควรจะต้องรู้และเชื่ออะไร ในมุมมองกลับกันประชากรพลเมืองเองก็แทบจะไม่มีสิทธิมีเสียงเพราะแทบจะไม่มีช่องทางรับไม่มีช่องทางในการพูดออกไปด้วย นี่คือสภาพการณ์ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในยุคที่หนังสือเล่มนี้ออกมาเมื่อ 1949 ก็ 50-60 ปีที่แล้ว

เป็นยุคของ Mass Media จริง ๆ

พอขึ้นมาถึงยุคที่สาม ยุคของข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ สื่อใหม่หรืออินเทอร์เน็ตเป็นปรากฏการณ์ที่กำลังสั่นสะเทือนและเขย่าการรับรู้ของสังคม การใช้ประโยชน์ความเข้าใจต่าง ๆ ในแง่วิภีลศศกก็ถือว่าเข้ามาอยู่ในใจทัวนี้ได้อย่างพอเหมาะพอเจาะ ในแง่ของประเด็นที่ว่า มันเป็นอุปสรรคใหม่ หรือมันเป็นโอกาสกันแน่ ถ้ามองในแง่ประชาชนโดยทั่วไปสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์หรือโลกออนไลน์ แน่นอนมันเป็นโอกาส และเป็นพัฒนาการของมนุษยชาติด้วยซ้ำไป ที่สามารถที่จะพัฒนาเครื่องมือโดยใช้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาให้เรามีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และแสดงออกถึงความคิดความเห็นกันออกไป แต่แน่นอนว่าเรื่องนี้มีความเกี่ยวกับ แม้ว่าผมจะให้ความสำคัญกับเรื่องของเสรีภาพของสื่อมาก ไม่ใช่เพราะเรียนสอนมาทางด้านนี้ แต่ผมเชื่อว่าสังคมจะได้รับประโยชน์จากการเปิดกว้างของเสรีภาพอยู่แล้วด้วย แต่ก่อนที่จะไปสู่จุดยืนผมมีข้อสังเกตด้วยว่าประเด็นเรื่องของการปกป้องหรือคุ้มกันความเป็นส่วนตัว ผมก็เห็นความสำคัญเช่นเดียวกัน และยอมรับว่ากรณีของวิภีลศศมันไปคาบเกี่ยวกับประเด็นของความเป็นส่วนตัว (privacy) ทั้งในแง่ขององค์กร ซึ่งในกรณีนี้คือกลาโหมของสหรัฐอเมริกา และยังสั่นสะเทือนวงการทูตระหว่างประเทศด้วย

ต่อประเด็นที่สองในเรื่องของละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและเรื่องขอความต้องกรความเป็นส่วนตัวนะครับ คือจริง ๆ ผมจะบอกว่า ในอดีตที่ผ่านมาอีเมลแรกของผมคือฮอตเมล แต่ว่าหลายปีก่อนก็มีคนแฮ็ก Account ทั่วไป คนที่ไปแฮ็กก็เอาไฟล์ข้อมูลทั้งหมดมาเล่นอะไรปั่นป่วนไปหมดเลย จนตอนนี้ผมไม่ได้ใช้ไปแล้ว ผมก็เข้าใจว่าประเด็นเรื่องการละลาละล้วงเข้าไปใน privacy มันเป็นอย่างไรและสำคัญขนาดไหน แต่เรื่องวิภีลศศมันมีอีกประเด็นหนึ่งนอกเหนือจากเรื่อง privacy และ security ก็คือเรื่องของประโยชน์สาธารณะ ประโยชน์ของสังคมส่วนรวมด้วย ต้องยอมรับว่าเอกสารหรือไฟล์ข้อมูลเหล่านี้ ถ้าว่าชาวโลกหรือพลเมืองโลกควรจจะรู้ควรจจะทราบไหม ผมว่าหลาย ๆ เรื่องมันเป็นประโยชน์เพราะหลายเรื่องก็ถูกปิดบังหรือไม่ได้นำมาเปิดเผย มาร่วมกันคิดร่วมกันหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนสืบล้านหลายสืบล้าน ในหลายภูมิภาค อันนี้คือในแง่ของความเป็นส่วนตัวและความมั่นคงที่พิธิกรถามมา ผมว่ามันก็สำคัญเช่นเดียวกัน แต่ถ้าให้เลือกผมก็คิดว่ามันเป็นโอกาสมากกว่าการคุกคาม และยังเห็นความสำคัญของเสรีภาพสื่อและพลเมือง และอาจจะเต็มในช่วงรอบต่อไป

อรชพร นิมิตกุลพร รักษาการผู้อำนวยการ คณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ

อาจจะกระโดดไปนิดหนึ่งคะ เพราะส่วนตัวก็อาจจะมึประสบการณ์ของการสื่อสาร เสรีภาพในการแสดงออกในบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คิดว่าภาพปัญหาที่มันเกิดขึ้นในสามจังหวัดมันน่าจะเป็นภาพที่ค่อนข้างชัดเจนสำหรับปัญหาของการแสดงออกทางด้านความคิดโดยเฉพาะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเทศเรา นอกจากที่เมื่อเข้านี้มีวิทยากรหนึ่งท่านจากเครือข่ายพลเมืองเน็ตได้นำเสนอไปแล้วว่า ปัญหาภัยคุกคามที่เกิดขึ้นไปในปีสองปีที่ผ่านมา แต่ว่าอยากจจะฉายภาพให้เห็นว่าปัญหาในสามจังหวัดเป็นอย่างนี้มานานแล้ว ประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหากับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นค่อนข้างมาก พื้นที่ความปลอดภัยสำหรับประชาชนในการแสดงความคิดเห็นมีอยู่น้อยมาก เพราะฉะนั้นการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตก็ไม่มีเยอะ ความกลัวมีค่อนข้างสูง อันนี้ก็คือปัญหาที่ค่อนข้างชัดเจน ถ้าจะ โดยส่วนตัวจากประสบการณ์ส่วนตัว การใช้สื่อออนไลน์ข้อมูลที่มันผ่านเข้าไปในโลกออนไลน์ มันจะเป็นภัยความมั่นคงหรือโอกาส ในบริบทของสามจังหวัดมันก็อธิบายยาก เพราะที่ผ่านมารัฐบาลโดย กอ.รมน.ภาค 4 จะมีอำนาจมากที่สุดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะใช้เว็บไซต์ของตนเองแสดงข้อมูลหรือเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ค่อนข้างเยอะ โดยที่ภาคประชาชนในสามจังหวัดเองไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าไปให้ข้อมูลอีกด้านหนึ่ง

เคยมีกรณีอิหม่ามท่านหนึ่งถูกยิงโดยที่หลังจากที่ถูกยกฟ้องหลังจากออกมาจากรือนจำ หลังจากนั้นสามวันก็ถูกยิง ชาวบ้านก็เชื่อว่าเป็นการวิสามัญของเจ้าหน้าที่รัฐ และหลังจากนั้นเป็นข่าวใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดฯ อิหม่ามท่าน

นั่นเป็นคนที่ได้รับการเชื่อถือและเคารพของชาวบ้าน แต่ว่าเว็บไซต์ของ กอ.รมน.ก็ได้มีการแถลงข้อมูลว่าอิหม่ามท่านนี้มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรบ้าง โดยที่ชาวบ้านเองแทบไม่รู้เลยว่า กอ.รมน.มีการแสดงข้อมูลเหล่านี้ คือ หนึ่งประชาชนเองก็ไม่มีโอกาสเข้าถึงสื่อออนไลน์แบบนี้ด้วย ดังนั้นทำให้กลายเป็นว่าคนภายนอกจะมองว่าท่านอิหม่ามท่านนี้เป็นผู้ก่อการร้าย โดยที่ความเป็นจริงในพื้นที่ก็เป็นอีกด้านหนึ่ง อันนี้ก็อาจจะเป็นอีกกรณีที่อาจจะแสดงให้เห็นว่ามันก็เป็นภัยคุกคามก็ได้ ถ้าประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ แล้วเขาสามารถมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตัวเอง ก็อาจจะเป็นโอกาสให้ประชาชนในทุกภาคส่วนได้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงได้มากขึ้น

จริง ๆ แล้วปัญหาของเสรีภาพในการสื่อสารในพื้นที่สามจังหวัดฯค่อนข้างจำกัดมาก อย่างที่บอกไปแล้วว่าความปลอดภัยในการสื่อสารค่อนข้างน้อย ภัยคุกคามค่อนข้างเยอะ การพูดอะไรหรือการแสดงความคิดเห็นอะไรมันส่งผลถึงชีวิตได้เลย มันค่อนข้างจำกัดชนิดหนึ่ง อันนี้เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อเนื่องต่อปัญหาภาพใหญ่ของสามจังหวัดฯด้วยว่า การแก้ปัญหาโดยภาพรวมมันไม่สามารถทำได้ผลดีนัก เพราะข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ไม่ได้มีการเคลื่อนไหว ได้ดีนัก เพราะฉะนั้นการที่เราจะแก้ปัญหาในภาพใหญ่ได้ ถ้าเราไม่มีข้อมูลที่เพียงพอก็ยากมากขึ้นในการแก้ปัญหา เมื่อวานนี้ก็มีวงเสวนาที่พูดถึงเรื่องการสื่อสารปัญหาการสื่อสารในพื้นที่สามจังหวัด ทางกรมการสื่อสารของวุฒิสภาเป็นผู้ศึกษาของปัญหาเรื่องนี้ ซึ่งมีการพูดคุยกันหลาย ๆ ท่านก็เห็นด้วยว่าการสื่อสารที่ไม่เป็นไปโดยเสรีจะเป็นปัญหาในภาพใหญ่ได้ คิดว่าคงจะพูดเท่านี้ก่อนค่ะ ถ้าท่านใดมีคำถามก็ค่อยว่ากัน

สุภิญญา กลางณรงค์

ท่านอาจารย์สุรัจจ์บอกว่ายังไม่แน่ใจเหมือนกันว่าวิกิลีกส์เป็นภัยคุกคามหรือโอกาส อาจารย์ขอแบ่งรับแบ่งสู้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่นำเสนออันเป็นเรื่องอะไร อาจารย์อัศวินพูดในเรื่องของสิทธิเสรีภาพสื่อ กังวลในเรื่องของความเป็นส่วนตัวและผลกระทบ แต่ท้ายที่สุดก็มองในเรื่องของโอกาสมากกว่า เพราะท้ายที่สุดวิกิลีกส์เป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะที่ประชาชนควรจะรู้มาเป็นปกติในการตัดสินใจ ส่วนน้องอรชพร ก็ละเอียดอ่อนมากพูดถึงพื้นที่ความขัดแย้ง การมีการเคลื่อนไหวของข้อมูลที่เสรีมันก็ดี แต่ก็อาจจะมียันตรายได้ ที่นี้ พ.อ.ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง มีมุมมองอย่างไรค่ะ

พ.อ. ดร. ธีรนนท์ นันทขว้าง รองผู้อำนวยการกองการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ผมมาเวลาในวันนี้ ผมก็เป็นจำเลยข้อแรกก่อน ถ้าจะ debate กัน ทุกคนตั้งป้อมอยู่แล้ว เพราะพูดถึงเรื่องความมั่นคง สิทธิในการสื่อสาร มาผมก็ค่อนข้างจะตกใจ นี่ผมเป็นเพียงหนึ่งเสียงในหน่วยงานความมั่นคง แต่ผมอยากจะทำอย่างนี้ว่า นอกจากตัวผมเองจะทำงานอยู่ในหน่วยงานความมั่นคงแล้ว ผมเองเป็นคนที่อยู่ในเน็ต ผมใช้ชีวิตที่อยู่ในเน็ต ถ้าจะแบ่งยุคในเมืองไทย ชุมชนออนไลน์ยุคแรกในบ้านเราคงหนีไม่พ้น พันทิป.คอม หลายคนที่ใช้พันทิปเลขรหัสที่อยู่ลำดับ 1,000 กว่า ๆ ก็คือเก่าเท่าผม ถ้าจะบอกว่าผมเป็น senior ในเน็ตก็อาจจะเป็นคนหนึ่ง จากพันทิปเสร็จ ยุคสอง ก็อาจจะพัฒนาไปถึงเว็บไซต์ส่วนตัว เพราะคนที่เล่นพันทิปยุคแรกจะไม่กลับไปเล่นพันทิปอีก จะออกไปสร้างอาณาจักรของตนเอง และมาถึงปัจจุบัน ยุคที่สามคือ social network ถ้าแบ่งในฐานะคนที่อยู่ในเน็ตมานาน

ฉะนั้นผมมาในสองสถานะคือคนที่อยู่ในเน็ต กับคนที่เล่นพันทิป แล้วผมอยากจะเล่าอย่างนี้ว่ามันเป็น starting point (จุดเริ่มต้น) ของความเปลี่ยนแปลง ผมไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องของโอกาส แต่ผมมองว่าเป็น starting point เพราะว่าคือช่วงถ้าเราจำได้ ผมมองคนที่เจอเรชั่น หลายท่านอยู่ในยุคของ เบบี้ บูม (Baby Boom) เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผ่านมามีคือสงครามเย็น เพราะท่านเกิดท้ายสงครามเย็น เพราะฉะนั้นสิ่งที่ท่านคิดกับสิ่งที่ท่านเผชิญ บางท่านเป็นคนยุคเบบี้บูม ก็ผ่านมามีอย่างหนึ่ง และอย่างผมที่อยู่ช่วงท้ายเบบี้บูม + Generation X แล้ว ผมจะมีสังคมอีกอย่างหนึ่ง

แล้วเผชิญอินเทอร์เน็ตเข้ามาในยุคของผมพอดี แล้วคนที่ช่วงอายุระหว่างผมไม่ได้เข้าไปใช้แต่เผชิญผมใช้เพราะอาจจะทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ตรงนี้คือสิ่งที่จะบอกว่าเป็นรอยต่อ

เราพูดถึงความมั่นคงแห่งชาติ เราต้องยอมรับว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จบ มันเป็นการขยายตัวของสงครามเย็น ทำให้เกิดชุดความคิดที่แพร่หลายในสังคมไทยคือ national security เรื่องของความมั่นคงของรัฐ แล้ววงโลกที่ฝ่ายบริหารใช้คือหน่วยงานความมั่นคงคือทหาร กองทัพ (ที่หลายท่านเกลียดกันนักหนา) ตรงนั้นคือยุคแรก หลังการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน และล่มสลายของรัสเซียเกิดกระแสโลกาภิวัตน์มีอินเทอร์เน็ตเขาถึง แล้วสิ่งที่คนที่คนทั้งโลกมองไม่ใช่ national security แต่เป็น human security เพราะฉะนั้นจุดเปลี่ยนอยู่ตรงนี้ ขณะที่ฝ่ายบริหารของประเทศคือคนยุคเบบี้บูม อาจจะกลางค่อนข้างท้าย ขึ้นบริหารประเทศใช้ชุดความคิดเก่า คือความมั่นคงของรัฐและเป็นฝ่ายบริหาร เขามองภาพฝ่ายบริหารแบบนั้นใช้กลไกหน่วยงานความมั่นคงแบบเดิมก็ใช้การปิดกั้น แต่วันนี้รอยต่อเราพูดถึงความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งผมคิดว่าชุดความคิดของฝ่ายบริหารยังไม่ทัน ชุดความคิดที่เหมาะสมเรียกว่า human security หรือความมั่นคงของมนุษย์ กลไกที่เหมาะสมคือ civil society คือภาคประชาสังคม นี่คือจุดที่ผมเรียกว่า starting point จากวันนี้ไปมันจะมีการโต้เถียงกันอย่างรุนแรงในการเข้าถึง เพราะว่า point ตรงนี้มันเริ่มเข้ามา ในเรื่องของกลุ่มคน/ภาคประชาสังคมจะพูดเรื่อง human security ขณะที่ฝ่ายบริหารที่เขายังปรับตัวไม่ทัน เขาจะไปต่อสู้กับชุดความคิดเดิม เพราะจากวันนี้ไปมันคือการ dissociate ของความสมดุลของสังคม แล้วผมไม่คิดว่าสังคมไทยกับสังคมตะวันตกจะเหมือนกัน เพราะสังคมตะวันตกนั้นมีการเข้าถึงข้อมูล วิถีชีวิตไม่เหมือนสังคมไทย เรามีบริบทของเรา เพราะฉะนั้นจากนี้ไปมันคือ starting point ขอเริ่มไว้แค่นี้ก่อน

สุภิญญา กลางณรงค์

ขอขอบคุณคุณธีรพันธ์ ที่จริงเป็นพลเมืองเน็ตแต่ตั้งแต่เดิม วันนี้มาพูดในฐานะเป็นพลเมืองเน็ตและเป็นทหารด้วย มองว่าจริง ๆ แล้วเป็นโจทย์ใหม่ที่ต้องกลายเป็น human security เริ่มที่จะมีการกีดกันอย่างกว้างขวาง ใครจะเถียงกันไปอย่างไรแล้วจุดจบมันใกล้จะเป็นอย่างไร ให้คุณกานต์ต่อเลยคะ

กานต์ ยืนยง Siam Intelligence Unit (SIU)

ผมคิดว่ามันเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน หลาย ๆ อย่างในเมืองไทยยังไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป มองในแง่มุมมองต่างประเทศก็เหมือนกัน คือผมมองสองประเด็น ประเด็นแรกคือแง่ภาครัฐ การบริหารงานของภาครัฐในอดีตต้องคัดกรองภาครัฐจะเป็นคนกำหนดวาระ/นโยบายเป็นหลักของประเทศไทย แต่จะเห็นในระยะหลังจะเริ่มเห็นความเห็นของภาคประชาชน ใช้คำว่า ธรรมาภิบาล (governance) แต่ผมอยากจะเรียกว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมากกว่า มันจะเริ่มมีลักษณะแบบนี้มากขึ้น แต่ภาครัฐเองจะมีปัญหาของตนเองในเรื่องของการปกปิดความลับ ภาครัฐมีการปกป้องตนเอง จะบอกว่ามีผลประโยชน์ของตนเองก็ได้เหมือนกัน มันก็เป็นกลุ่มใหญ่และมีความแข็งตัวสูง เพราะฉะนั้นการที่มันจะตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของภาคประชาชนก็ทำได้ยาก แล้วเผชิญก็มีตัวของวิกิลีกส์เข้ามาทำให้กระบวนการนี้เปลี่ยนแปลง คืออย่างกรณีของจูเลียส อัสซาส ผมนั่งอ่านในบทความคือเรื่องอย่างนี้ไม่ใช่เรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้น ในสมัยก่อนสมัยสงครามเวียดนามมีเอกสารที่เรียกว่าเป็น เพนตากอนเปเปอร์ ซึ่งทางนิวยอร์กไทม์ได้ออกมาเผยแพร่ แต่ว่าปัจจุบันจูเลียส อัสซาส เขาเอาข้อมูลอย่างเช่น เคเบิลเกต (Cablegate) ซึ่งก็เลียนแบบ Watergate มาเผยแพร่ คือเอกสารของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯ คือเขาตั้งใจไว้ว่าอยากจะให้กระบวนการอย่างเพนตากอนเปเปอร์มันเกิดเร็วขึ้นมากกว่าที่มันเกิดขึ้นในอดีต 10 เท่า 100 เท่าเลย

นี่คือจะเห็นบทบาทมันเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากการที่คนส่งข้อมูลแทนที่จะส่งให้สื่อโดยตรง กลายเป็นส่งให้ตัวกลางอีกตัวหนึ่ง ซึ่งตัวกลางตรงนี้มีความสามารถพิเศษที่จะปกปิด identity หรือตัวตนของผู้ส่ง ด้วยเทคนิคขั้นสูง ก็

คือ ผมได้เอกสารอันหนึ่งคือเอกสารที่หน่วยต่อต้านข่าวกรองของสหรัฐฯทำข้อมูลวิเคราะห์ตัวข้อมูลวิกิลีกส์ออกมา แล้วตัววิกิลีกส์ก็เอาข้อมูลออกมาเผยแพร่อีกทีหนึ่ง ก็รู้ว่าเขาคิดอย่างไร ก็คือเขามองว่าตัววิกิลีกส์มีลักษณะเป็นตัวต่อต้านข่าวกรอง เราก็ได้เห็นได้ว่าเทคโนโลยีที่ใช้เป็นเทคโนโลยีระดับสูง คำถามก็คือว่าจุดสมดุลของมันอยู่ตรงไหน เพราะว่าสุดท้ายเรื่องพวกนี้เอกสารบางชิ้นมันติดอยู่กับการเปิดเผยของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบางส่วน เปิดเผยชื่อพยานบางส่วน เราจะเห็นอย่างเอกสารของวิกิลีกส์อย่างเอกสารของเมืองไทยเขาจะปิดชื่อ เขาจะเซ็นเซอร์ชื่อในพยานของกรณีวิศวกร บุต อันนี้ผมเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของสื่อที่ได้รับจากวิกิลีกส์อีกทีหนึ่ง คือในยุโรปมีการ์เดียนที่อังกฤษ เยอรมัน สเปน ฝรั่งเศส และสหรัฐฯ ดังนั้นจะเห็นการแบ่งขั้วตอนการทำใหม่จากอันแรกที่ส่งมาที่สื่อ ก็ส่งไปที่ตัวกลาง ตัวกลางก็จะกรองชิ้นหนึ่งแล้วส่งให้สื่อ สื่อนี้จะต้องเผยแพร่หรือไม่อย่างไรก็เป็นสื่อตัดสินใจอีกครั้งหนึ่ง นี่ก็จะเป็นการแบ่งบทบาทกัน เขาก็ระวังเหมือนกันไม่ปิดกันหมด ดังนั้นจะเห็นว่าในส่วนตัวของสื่อเองหรือในส่วนตัวของวิกิลีกส์เองก็มีเส้นแบ่งเหมือนกันว่าได้แค่ไหน ไม่ได้แค่ไหน ซึ่งตรงนี้อาจจะไม่ตรงกับความเห็นของรัฐ ไปเกี่ยวข้องกับบทบาทว่ารัฐยอมให้ตรวจสอบได้แค่ไหน

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งมันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ว่า มันมีสงครามเย็นเกิดขึ้นและยังส่งผลต่อปัจจุบัน คนที่คิดในกรอบนี้ยังมีอยู่ มันยังมีเรื่องของผลประโยชน์ของประเทศ เพราะฉะนั้นเราจะมองเห็นว่าประเทศแต่ละประเทศจะมีกำลังทหารอยู่พร้อมจะทำสงคราม แต่ในอีกมือหนึ่งก็ไม่อยากจะทำแล้ว เพราะประสบการณ์จากสงครามโลกครั้งที่สอง สงครามเย็น (เกิดช่วงที่วิกฤตการณ์ของคิวบาเกือบเกิดสงครามปรมาณู) คือเขาพยายามจะทำอย่างไรให้เกิดสันติภาพ แล้วเกิดความร่วมมือในทางสันติมากกว่าเป็นการอำพรางกัน แต่ตอนนี้สหรัฐฯจะเห็นว่าเบื้องหลังเป็นเรื่องผลประโยชน์ของชาติมากกว่าเรื่องสันติ คือตรงนี้นั้นจะเริ่มเปิดเผยโอกาสส่วนหนึ่งให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าเชิงต่อสู้ทำลายกัน แต่ว่าสุดท้ายมันมีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า prediction ใช้ทฤษฎีเกมส์มาวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้น อันหนึ่งที่ผมเห็นและประทับใจมากคือเรื่องโลกร้อน คือจะมีประเทศที่โปรโมตเรื่องภาวะโลกร้อนและพยายามจะลดเรื่องการใช้คาร์บอน เช่น ประเทศจีนที่กำลังจะสร้างความเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรม เขาก็ไม่สนใจเรื่องนั้น คือมันต้องใช้เรื่องถ่านหินอะไรเยอะ สุดท้ายมันก็ไม่มีใครชนะ มันก็จะมาชนที่จุดตรงกลาง ผมก็เชื่อว่าเรื่องนี้มันจะออกมาคล้าย ๆ กัน เหมือนทฤษฎีเกมส์มันมีหลายมุม ไม่รู้ว่าเป็นใครบ้าง มันจะค่อย ๆ บีบให้ออกมาในจุดที่ยอมรับกันได้ทุกฝ่าย และในระยะยาวจะค่อย ๆ มีในเรื่องของเสรีภาพและเรื่องการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐทำให้การทำงานภาครัฐมีความโปร่งใสมากขึ้น แต่อาจจะค่อยเป็นค่อยไป จุดตรงกลาง คือภาพรวมแล้วทุกฝ่ายยอมรับได้

สุภิญญา กลางณรงค์

มองโลกในแง่ดีมากกว่า ต่อคุณหมอนิรันดร์

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผมเป็นคนหัวโบราณ ทำอินเทอร์เน็ตไม่เป็น แต่ใช้เป็น เพราะมีลูกทำให้ แล้วผมก็ใช้มัน เพราะฉะนั้นประเด็นที่ผมจะพูดอาจจะไม่ทันสมัย ผมจะพูดเหมือนคนหัวโบราณ ผมคิดว่ามี 2 ประเด็นคือ เรื่องความมั่นคงของรัฐกับสิทธิเสรีภาพของสื่อโดยอิงจากวิกิลีกส์ กรณีแรกเรื่องความมั่นคงของรัฐ มีข้อมูลข่าวสารเป็นแสน ๆ ชิ้นปล่อยออกมา ทำให้เห็นว่าสิ่งที่เรียกว่าความมั่นคงของรัฐจริง ๆ มันไม่ใช่ ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่รู้กันมานานแล้ว สิ่งที่เรียกกันว่าเป็นความมั่นคงของรัฐเป็นของหลอกลวงของชนชั้นปกครอง ที่พยายามทำให้เห็นว่าเป็นความมั่นคงของรัฐนะ เพราะฉะนั้นเรื่องพวกนี้เป็นเรื่องลับ แต่จริง ๆ เป็นเรื่องความมั่นคงของผู้นำ เป็นความมั่นคงของรัฐบาล ความมั่นคงของกลุ่มอำนาจผลประโยชน์ในการที่จะตัดดวงผลประโยชน์ในประเทศที่ต้องการทำให้เกิดสงครามหรือการทำลายล้างฝ่ายตรง

ข้าม อันนี้เป็นสิ่งที่ผู้อภิปรายท่านหนึ่งบอกว่า ในขณะที่สิ่งต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้นขณะนั้นมันผิด สิ่งที่เราต้องให้ความสำคัญมากกว่าความมั่นคงของรัฐ ที่เป็นความมั่นคงของรัฐบาล ผู้ปกครอง คือความมั่นคงของคน สังคม ชีวิต และชุมชน ไม่ว่าจะชุมชนระดับประเทศ ภูมิภาคหรือโลกก็ตาม การที่เราใช้คำกล่าวอ้างว่าเป็นความมั่นคงของรัฐ ต้องถือเป็นการลบล้าง แต่การกระทำนั้นเป็นการปกปิดที่จะนำไปสู่การทำลายล้าง การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกล่าวหาคนโดยที่ไม่มีมูลเหตุที่แท้จริงแต่เป็นการใช้สื่อเป็นการปั่นแต่ง นี่เป็นสิ่งที่ผมเห็นว่าเป็นการใช้ระบบอำนาจนิยมเข้ามาครอบงำสิทธิเสรีภาพสื่อ ความเป็นพลเมือง ซึ่งประเด็นนี้ผมคิดว่าเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสนใจเป็นอันมาก และประเด็นนี้เป็นประเด็นที่เราต้องเปลี่ยนความคิดของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองให้ได้

ประการที่สองก็คือว่า กรณีวิกิลีกส์ เป็นการตอกย้ำที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่บอกว่าคุณคืออำนาจ คนเป็นนักวิชาการเป็นหมอบอกว่าใช่ ผมว่าไม่ใช่ผมว่าข้อมูลข่าวสารคืออำนาจ อำนาจที่จะทำลายล้าง อำนาจที่จะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเรื่องการสื่อสาร ผมคิดว่าเรื่องของสื่อมีความสำคัญ ขณะนี้มีผู้นำหลายประเทศพยายามที่จะเอาคนที่รับผิดชอบเรื่องนี้เข้าสู่กระบวนการเพื่อที่จะเอาผิดกัน ประเด็นอย่างนี้มันก็ไม่แตกต่างกับที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือการประกาศ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัดที่เราพบว่าในการใช้ที่เกิดจากอำนาจนิยม พยายามที่จะออกกฎหมายต่าง ๆ ที่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของสื่อ ผมคิดว่ามันเป็นไปได้ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นรัฐที่เราเรียกว่ารัฐเผด็จการ แต่ในระบอบประชาธิปไตยเสรีที่สามารถจะออกกฎหมาย/นโยบาย ไม่ว่าจะ เป็นพ.ร.ก.สถานการณ์ฉุกเฉินฯ พ.ร.บ.ความมั่นคงฯ หรือกฎอัยการศึกเพื่อสร้างความชอบธรรมในการที่จะปิดเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ตต่าง ๆ เพราะฉะนั้นสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของสิทธิเสรีภาพของสื่อไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของกลไกหรือเครื่องมือในการสื่อสาร ข้อมูลในการทำความเข้าใจให้รับรู้เป็นอย่างเดียว แต่สิทธิเสรีภาพในการเข้าถึง อินเทอร์เน็ตเป็นอนุภาพ เป็นอาวุธเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการต่อสู้ ที่จะใช้เปิดพื้นที่สาธารณะของภาคประชาสังคมที่จะใช้สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของการควบคุมตรวจสอบบรรดาชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองที่จะใช้อำนาจนโยบายกฎหมายที่ไม่ชอบ ที่จะละเมิดทำลายผู้คนในสังคมหรือผู้คนในโลกนี้คือ ประเด็นที่สองที่ผมคิดว่ามีความสำคัญ ดังนั้นเมื่อเรามองว่าสื่อขณะนี้ ข้อมูลข่าวสารคืออำนาจ มันจะเป็นสิ่งที่คนที่พยายามใช้ความมั่นคงของรัฐมาปิดบังเรื่องของข้อมูลข่าวสาร มาปิดบัง มาปิดสื่อ ในเมืองไทยขณะนี้มีปัญหาการปิดเว็บไซต์มากมาย ซึ่งตรงนี้เป็นประเด็นที่ผมคิดว่าเราต้องกลับมาทบทวนว่าที่ปิดตรงนั้นมันคือลักษณะของการครอบงำหรือลักษณะของการแทรกแซงการเติบโตของพลเมืองและการจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือเปล่า นี่คือสิ่งที่ผมคิดจะนำเสนอในช่วงแรก

สุภิญญา กลางณรงค์

ขอบคุณคุณหมอนิรันดร์ เริ่มต้นออกตัวบอกว่าค่อนข้างจะหัวโบราณ ไม่ใช่พลเมืองเน็ต แต่ความคิดของคุณหมอนิรันดร์ไม่หัวโบราณเลย คือความคิดค่อนข้างจะแหลมคมเข้มข้นทีเดียว วิเคราะห์ว่าท้ายที่สุดแล้วสิ่งที่เรียกว่าความมั่นคงของชาติไม่ว่าจะถูกอ้างโดยรัฐใดก็ตาม ก็ถูกปลอกเปลือกออกมามันคือความมั่นคงจริงหรือเปล่าหรือแค่ข้ออ้าง อันนี้เป็นแนวคิดของอำนาจนิยมที่แฝงอยู่ในทุกระดับ น่าสนใจมาก ดิฉันพยายามจะสร้างโจทย์ เพื่อจะให้เลือกว่าตกลงว่ามันเป็นภาระคุกคามหรือว่าเป็นโอกาส เท่าที่ฟังดูแล้ว แม้ว่าจะตอบต่างกันไป แต่ไม่มีใครในที่นี้ที่จะมองว่ามันเป็นภัยคุกคามที่ชัดเจน หรือมองมันในแง่ลบขนาดนั้น แต่มองมันเป็นกระบวนการข้อเท็จจริงที่ต้องเกิดขึ้น และกำลังเกิดขึ้นในจุดตั้งต้นเพื่อเดินไปหาจุดที่ลงตัวร่วมกัน กระบวนการจะเป็นอย่างไร นี่อาจจะเป็นคำถามที่สองที่อาจจะเวียนให้แต่ละท่านตอบในมุมมองของแต่ละท่าน เช่น อาจารย์โสรัจจ์บอกว่ามันขึ้นอยู่กับเนื้อหา มันเป็นเรื่องอะไร แล้วการที่จะบอกว่าเนื้อหานั้นคืออะไร อันนี้คือจุดเริ่มต้นของการที่จะตัดสินแล้วว่าแล้วใครจะเป็นคนตัดสินเนื้อหานั้นว่าดีหรือไม่ดีอยู่ตรงไหน หรืออาจารย์อัศวินบอกว่ามันต้องชั่งตวงกันระหว่างเสรีภาพกับความเป็นส่วนตัว ขณะที่ผมผลประโยชนสาธารณะเป็นตัวถ่วง ก็เช่นเดียวกันให้นิยามประโยชนสาธารณะอยู่ตรงไหน เช่นเดียวกันประเด็นของทุก

ท่าน นี่จะเป็นรอบที่สองวนให้ทุกท่านได้สนับสนุน ก่อนที่จะไปโจมตีข้อที่สามโยงมาที่เมืองไทยบ้างก่อนที่จะให้ท่านได้แลกเปลี่ยน อาจจะทำให้ข้อมูลท่านนิดหนึ่งว่า เราก็มักมีคนที่บอร์คของวิกิลีกส์นั่งอยู่ในที่นี้ด้วย แต่ดิฉันจะไม่บอกใครให้เจ้าตัวลุกขึ้นมาแนะนำตัวเองด้วยความสบายใจ คือเรามีคนที่ทำงานกับวิกิลีกส์ และเป็นคนที่มึบบทบาทในการให้ข้อมูลวิกิลีกส์คนแรก ๆ ด้วย กลับมาสู่เวทีของเรานะคะ รอบสองว่าท่านคิดอย่างไรกันต่อ อาจารย์มองว่าจุดลงตัวของการทำงานที่คนจะมากำหนดว่าสิ่งที่เผยแพร่ออกมาขึ้นอยู่กับว่ามันดีไม่ใช่อะไร ใครจะเป็นคนช่วยดู

รศ.ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

คือเมื่อกี้ค้างไว้เกี่ยวกับว่าข้อมูลแบบไหนจะมีผลกระทบมาก ข้อมูลแบบไหนจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน เท่าที่ผมสังเกตข่าวจากสื่อของสหรัฐฯ คงต้องยอมรับว่าเป็นปรากฏการณ์สหรัฐฯเป็นหลัก เพราะ 20,000 รายการเป็นการสื่อสารระหว่างสถานทูตของสหรัฐฯ ต่าง ๆ กลับไปที่วอชิง

ตันก็เป็นเรื่องของสหรัฐฯทั้งนั้น ตอนแรก ๆ ตอนที่ผมรู้มีการเปิดเผยของ 250,000 รายการ ผมก็ไป search ดูคำว่า Thailand เป็นคำแรกเลยที่ search เข้าไปก็เจอเรื่อง วิกเตอร์ บูท เอกอัครราชทูตที่เพิ่งหมดวาระไป แต่มันอยู่ในวิกิลีกส์ ผมจำรายละเอียดทั้งหมดไม่ได้ จำได้แต่ว่าเอกอัครราชทูตสหรัฐฯเข้าไปพบกับผู้นำสูงสุดของรัฐบาลไทย ขอตัววิกเตอร์และรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลที่ชื่อว่า XXX พยายามจะปล่อยข่าวเท็จข่าวลวงเกี่ยวกับวิกเตอร์ว่า มันไม่ใช่เรื่องของการเมืองเรื่องของสายลับ ผมจำรายละเอียดไม่ได้ เหมือนกับเป็นการทำงานตามปกติของสถานทูตแต่ละประเทศ ที่เขามีหน้าที่

กานต์ ยืนยง

ขอเพิ่มเติมนิดหนึ่ง คือมันมีการให้ข่าวที่วิกเตอร์ บูทถูกจับมันมีการให้ข่าวคล้าย ๆ กับล่อวงให้ขายรถให้ขบวนการ FARC แต่ว่า หลัง ๆ มันมีการให้ข่าวคล้าย ๆ กับสถานทูตกล่าวว่ามันเป็นการบิดเบือนให้ข่าวเหมือนกับเป็นการเจรจารัฐต่อรัฐ ในการขายเรือดำน้ำโดยผ่าน... (ผมคงพูดได้ไม่หมด)

รศ.ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

คือแน่นอนเราพูดได้ไม่หมด เราไม่ได้อยู่ในวงการอยู่แล้ว ผมอ่านเคเบิลที่แอฟริกา จอห์น (Eric G. John อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย) ส่งกลับไปทิวอิงตันเรื่องคุยกับวิกเตอร์ นายกากับนายกรัฏมนตรีกลาโหมว่าอย่างไรผมไม่ได้สนใจ ผมไม่ได้นึกว่าต้องจำเรื่องนี้ไว้เพื่อมาพูดในเวทีนี้ เลยไม่ได้จำไม่ได้จดรายละเอียดมา คือเรามองภาพรวมว่าข้อมูลของวิกิลีกส์ 1 ใน 250,000 รายการที่ สถานทูตต่าง ๆ ของสหรัฐฯส่งกลับไปวอชิงตันมีอะไรบ้าง สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯในกรุงเทพฯอยู่ในรายการต้น ๆ ที่ส่งให้สหรัฐฯ ทำงานเก่ง มีคนเขาวิเคราะห์เรื่องนี้มาว่า รัฐบาลสหรัฐฯไม่ควรจะตกใจอะไรมากเกี่ยวกับข้อมูล 250,000 รายการนี้เลย เพราะว่ามันทั้งหมดเป็นการแสดงว่าข้าราชการกระทรวงต่างประเทศสหรัฐฯทำงานได้ดีแค่ไหน มีประสิทธิภาพแค่ไหน ส่งข่าวไปยังต้นสังกัดของตนเองเพื่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯเองแค่ไหน ถ้าพูดถึงสถานการณ์เมืองไทย อาจจะมีการพูดถึงข้อมูลถึงสถานทูตไทยที่ส่งข้อมูลกลับมายังกรุงเทพฯ อาจจะมีการลึกลับแบบนั้นอันนี้คิดเอาเองนะครับ ข้อมูลแบบไหนที่จะมีผลกระทบต่อความมั่นคง มันมีข่าวที่ผมไปเจอในเว็บไซต์ PCWorld PCWorld ที่ปกติจะลงข่าวแต่เรื่องเทคโนโลยี เรื่องเกี่ยวกับซอฟต์แวร์ ICT ต่าง ๆ เมื่อเข้ามาไปเจอข่าวเกี่ยวกับวิกิลีกส์อยู่ใน pcworld.com เขาเขียนในทำนองว่าข่าวเกี่ยวกับวิกิลีกส์ในระยะหลังกลายเป็นพันธมิตรของผู้ก่อการร้ายไปแล้วหรือไม่ แทนที่จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการคอร์รัปชันของรัฐบาล การที่รัฐบาลต้องทำตัวเองให้โปร่งใส กลับกลายเป็นว่ายังไม่มีการทำโดยตรงเท่าที่อ่าน แต่มีการพูดว่าข้าพเจ้าเป็นคน

ทำงานในวิกิพีเดียมีข้อมูลหลายอย่างอยู่ในตัว ซึ่งถ้าเกิดคุณมาทำอะไรกับข้าพเจ้ามากเกินไป เช่น มาฟ้องคดีจูเลียน อัสซาสมากเกินไป หรือมาไล่ปิดเว็บอะไรมากเกินไป มันเป็นเหมือนกับการชู้ย่งหนึ่ง อาจจะมองได้อย่างนั้น จะปล่อยข้อมูลบางอย่างออกมา เช่น รายชื่อของสายลับสหรัฐฯ คือคนทำงานสายลับสำคัญ

ที่สุด คือต้องระวังไม่ให้คนอื่นรู้ว่าตนเป็นสายลับ ทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตของเขาได้ หรือสถานที่ที่อ่อนไหวต่อความมั่นคงของสหรัฐฯตามประเทศต่าง ๆ ถ้าเกิดองค์กรก่อการร้ายได้ข้อมูลเหล่านี้ไป ถ้าเขาอาจจะได้ไปหมดแล้ว เหมือนกับว่ามีคนมองว่าวิกิพีเดียเป็นยังไง สมาชิกวิกิพีเดียในที่นี้อาจจะให้ข้อมูลแก่ชาวอเมริกันที่ลงใน PCWorld ก็จะเปิดเผยรายชื่อของ ตำแหน่งของสถานที่ที่มีความอ่อนไหว ซึ่งถ้าผู้ก่อการร้ายโจมตีก็จะเกิดความเสียหายสูงต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ อันนี้เป็นเรื่องความมั่นคงแบบดั้งเดิมแบบโบราณ แบบการทหาร แบบการข่าว การสายลับ แต่ที่นี้ผมก็เห็นด้วยกับที่คุณหมอนิรันดร์กับคุณธีรรัตน์ด้วยว่า ความมั่นคงไม่ใช่แค่ความมั่นคงทางการทหาร มันมีความมั่นคงของรัฐบาล ต้องแยกระหว่างความมั่นคงของรัฐบาลในฐานะสถาบันกับความมั่นคงของตัวบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขณะนั้น บางทีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางที่อาจจะสับสนไป มองตัวเองเป็นสถาบัน มองความมั่นคงทำให้ตัวเองมั่นคงก็พูดว่าทำให้รัฐมั่นคงอะไรแบบนี้ อันนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เราเมืองเมืองที่ต้องปรับปรุง

ที่ผมคิด ๆ เอาไว้หลังจากที่ฟังพวกเราพูดกันการเปิดเผยข้อมูลอะไรแบบนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ เมื่อไม่นานมานี้ เวลาใครเขาจะแฉข้อมูลอันเป็นการแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำไม่ชอบมาพากลของรัฐบาล ก็มีช่องทางได้ไม่กี่ช่องทาง เช่น ถ้าจะมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจข้าราชการนั่นเอง ลูกน้องของรัฐบาลไปติดต่อกับส.ส.ฝ่ายค้านไปเอาข้อมูลที่ตนเองจะแฉไปให้ส.ส.ฝ่ายค้านเอาไปอภิปรายในสภา เราว่านี่มีเรื่องนี่เกิดขึ้น เพราะเกิดขึ้นมาบ่อย อันนี้ก็เป็นการแฉช่องทางหนึ่ง หรือไม่ก็คนที่ข้อมูลที่จะแฉก็เอาไปให้สื่อมวลชนกระแสหลัก แล้วหนังสือพิมพ์ก็เอาข่าวนั้นหลังจากที่ตนเองกรองแล้วก็มั่นใจว่ามีรายงานจากแหล่งข่าว ก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ และสิ่งที่วิกิพีเดียเพิ่มขึ้นมาจากการวิเคราะห์ของหลายคนก็คือว่า ทำให้เราทุกคนมีความสามารถที่จะเป็น publisher ได้หมด หมายความว่า เราทุกคนมีความสามารถในการเปิดเผยข้อมูล ไม่ต้องอาศัยสภาถ่ายทอดทั่วประเทศ ไม่ต้องอาศัยหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่พิมพ์หนังสือขายทั่วประเทศ พอมีเว็บไซต์แล้วมีเว็บมาสเตอร์ของวิกิพีเดียเห็นว่าเปิดเผยได้ก็เปิดเผย ราวกับว่าประชาชนแต่ละคนมีสถานะเป็น publisher ทำให้อำนาจของข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้นสูงมาก ผลกระทบก็รุนแรงอย่างที่เห็นกันอยู่

สุภิญญา กลางณรงค์

ท้ายที่สุดก็มองว่าแม้อำนาจประชาชนยังก็ต้องผ่านเว็บมาสเตอร์อยู่ดี หมายถึงความยากจะอยู่ตรงนี้ แล้วให้อาจารย์อัศวินตอบก่อนว่าถ้ามองเว็บมาสเตอร์ของวิกิพีเดียแบบบรรณาธิการสื่อมีจุดลงตัวอย่างไรหรือเปล่า เป็นทางออกไหม ?

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว

คือประเด็นแรกเลยต้องบอกก่อนก็คือ ถึงแม้ไม่มีวิกิพีเดียตอนนี้ ก็จะมีวิกิพีเดีย สอง สาม สี่ เกิดขึ้นมาอีก ไม่มีจูเลียนวันนี้จะมีจูเลียน หนึ่ง สอง สาม เกิดขึ้นมาอีกแน่นอน แม้ว่าจะเกิดการโต้กลับมาแล้วจะมีการโต้กลับบางจุด มันก็ out กันหมดแล้วทั้งเทคโนโลยีและสิทธิพลเมืองในแง่ของยุคสมัยแบบนี้ เพราะฉะนั้นก็ต้องพูดได้แห่งหนึ่งว่ามันก็อ่อนแอลงไปทุกทีในแง่สังคมที่มันรวมศูนย์ แล้วก็สังคมที่บนลงล่าง (top-down) ลงมา มันก็จะสวนทางกลับขึ้นไปเป็น bottom up แล้วก็เป็น decentralize ในภาพกว้างโดยเฉพาะประสิทธิภาพของสื่อที่มาเปิดช่องตรงนี้ด้วย ที่นี้มาพูดถึงวิกิพีเดียในมุมมองหลาย ๆ ด้านจะคล้ายคลึงกับการเกิดโทรทัศน์ดาวเทียมอัลจาซีราห์ขึ้นมา ในแง่หนึ่งเป็นการโต้กระแส/ทวนกระแสหลักที่มันมาทางเดียวและมันเคยผูกขาดกระแสความจริงเพียงส่วนหนึ่งของสังคมโลกนี้เอาไว้ เราจะพบว่าในหลาย ๆ อย่างคล้าย ๆ กันคือวิกิพีเดียจะเปิดมุมมองอื่น ๆ ทางเลือกอื่น ๆ ใหม่ ๆ เหมือนกับที่อัลจาซี

ราห์เคยทำมาในช่วงสงครามอัฟกานิสถานและสงครามอิรัก ที่นี้เมื่อมองกลับมาที่ปรากฏการณ์นี้ จุดไฟก็อยู่ที่รัฐบาลของสหรัฐอเมริกา ผมไม่แน่ใจว่าอาจจะเป็นผลกระทบส่วนหนึ่งหรือเปล่าจากการที่รัฐบาลด้วยการที่เรียนรู้จากผลของ 11 กันยายน บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับข่าวสารข่าวกรองทั้งหลายก็เลยแชร์กันอูตลุดเลย ประเด็นหนึ่งที่มันมาจากการศึกษาคณะ 11 กันยายน คือหลายหน่วยงานไม่เคยทราบว่ามีข้อมูลอยู่แล้ว แต่เราไม่เคยได้รับการแลกเปลี่ยนกันมา ก็เลยอีกมุมหนึ่งเลยที่กลับขาวเป็นดำ คือข้อมูลหลาย ๆ อย่างที่มันควรอยู่เฉพาะด้านเฉพาะมุมมัน มันเปิดให้แม้แต่ specialist private สามารถที่จะเข้าไปถึง 250,000 กว่าไฟล์ออกมา อันนี้อาจจะเป็นอีกมุมกลับหนึ่งว่า ในมุมของการเรียนรู้รัฐชาติต้องกลับมาทบทวนใหม่ ว่าถ้าอย่างนั้นตัวเองจะต้องทำอย่างไรกับชั้นข้อมูลที่ตนเองมีอยู่ ถ้ากระจายออกไปมากขนาดนี้ก็ต้องโดนแฉได้ มันไม่ได้แฉแต่เช้า แต่มันแฉทั้งวันทั้งคืน แฉทั้งโลกเลย ก็คงจะหยุดหรือปิดขัดขวางอะไรไม่ได้

ผมอยากจะจบทิ้งท้ายตรงนี้ว่าเมื่อคำถามว่าเมื่อสื่อใหม่ทำให้เกิดนักข่าวพลเมือง ทำให้คนทุกคนสามารถรับข้อมูล-ส่งข้อมูลข่าวสารได้ในเวลาเดียวกัน ถ้าอย่างนั้นแล้วประเด็นเรื่องความรับผิดชอบกับประโยชน์สาธารณะจะอยู่ตรงไหน เรื่องนี้ผมคิดว่าท้ายที่สุดแล้วประโยชน์สาธารณะยังอยู่สูงกว่า ถ้าเกิดว่าแฟ้มข้อมูลเหล่านั้นไม่มีประโยชน์อะไรเลย พอตกอยู่ในมือใครเขาก็จะเพิกเฉยต่อมันได้ แต่นี่ไม่ใช่พอมันส่งต่อกันมาหลายชั้น ทุกคนก็ตอบรับและมีความสนใจที่รับช่วงจากวิกิลีกส์ ที่เป็นตัวกลางแล้วนำเสนอต่อทั้งสื่อมวลชนกระแสหลักซึ่งเป็นระดับโลกก็ตี ซึ่งเป็นสื่อภูมิภาคหรือสื่อในประเทศก็ตีที่รับลูกต่อมา ฉะนั้นก็สะท้อนว่านี่เป็นประโยชน์สาธารณะแน่ ๆ ไม่เช่นนั้นคงไม่ขึ้นปกขนาดนี้ของ Time Magazine ที่เอาจูเลียสมาขึ้นหน้าปกก็แสดงว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือว่าเป็นความสนใจของสาธารณชนจะได้รับรู้ ทำไม่จึงเป็นอย่างนั้น แน่นนอนในวงเสวนาวิทยากรหลายคนได้พูดถึงว่าหน่วยงานของรัฐเห็นความสำคัญของการเก็บข้อมูล แต่ในเมื่อข้อมูลนั้นและผู้ที่มีขีดความสามารถในการทำอะไรกับข้อมูลเหล่านั้นเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของประเทศ มันย่อมกระทบกับประเทศเล็กประเทศน้อยหรือประเทศใด ๆ ก็แล้วแต่ที่มีนโยบายที่ถือว่าสันตะพานโลกถึงขนาดว่ายกกองทัพเป็นหมื่นออกไป ใช้งบประมาณหลายพันหลายหมื่นล้านในการทำกิจกรรมทางทหารอยู่หลายปี แน่นนอนก็มีส่วนที่พลเมืองโลกก็มีเอี่ยวด้วย แน่นนอนว่าอย่าลืมนะว่าในระหว่างที่ถกเถียงกันเรื่องนโยบายตรงนี้ สหประชาชาติเองก็เข้ามามีบทบาทมากพอสมควร แต่ว่ารัฐบาลในขณะนั้นก็ตัดสินใจลุยเดี่ยว go it alone แล้วก็รวบรวมสมัครพรรคพวกในการที่จะดำเนินนโยบายอย่างนี้ออกมาในทางรูปธรรม ท่ามกลางเสียงต่อต้านหรือการคัดค้านของประชาคมโลกหรือ international community ในขณะนั้น ฉะนั้นก็ในเมื่อมีนโยบายที่มาจากข้อมูลเหล่านี้ มันก็กระทบกับประชากรในภูมิภาคหนึ่ง ในตะวันออกกลางหรือที่ไหนดก็แล้วแต่ ก็เป็นประเด็นที่คนส่วนใหญ่หรือคนส่วนรวมในฐานะหนึ่งใน 6,000 ล้านคนสนใจและให้ความสำคัญ

สุดท้าย ผมเข้าไปดูในเว็บของวิกิลีกส์พบว่าช่วงหลังก็มีอุปสรรคมากมายเหมือนกัน ใน folder ใหญ่อันหนึ่งก็จะเห็นภาพของจูเลียนมี keyword ออกมาว่า keep us strong อันนี้ก็คงผมว่า keep us strong ตรงคำว่า us ก็เป็น irony อย่างหนึ่ง ก็เป็นจุดเปลี่ยนที่ผมว่าคงต้องรอดูว่าจะเกิดอะไรตามมา ผมว่าอาจจะเป็นตัวแทนของภาคพลเมืองทั้งหมดเลยก็ได้ เราจะเข้มแข็งไหมในยุคที่เปลี่ยนผ่านตรงนี้ หรือ keep us strong ตรงนี้ผมอาจจะอ่านว่า keep US strong ก็ได้ แต่ตรงนี้ก็ 2 นัยยะเหมือนกันนะ us strong ในความที่ว่ารัฐบาลโอบามา หรือกลาโหมหรือว่าคลินตัน จะใช้มาตรการอย่างเข้มงวดออกมาสามารถที่จะหยุดยั้งหรือการรวมสรรพกำลังขององค์กรของรัฐทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเปล่ากับสิ่งนี้ เพื่อที่จะให้ US strong หรืออีกนัยหนึ่งก็คือว่าถ้าสหรัฐฯเรียนรู้จากสิ่งเหล่านี้ เรียนรู้แล้วก็ปรับแก้ไข US ก็จะ strong ในอีกแง่หนึ่งได้เช่นกัน แม้ว่าอนาคตข้างหน้าความเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งก็กำลังเป็น debate กันอยู่ว่าจะถูกทำชิงจากจีน หรือไม่ หรือจากประเทศอื่น แต่ US ก็จะยัง strong อีกในแง่นี้

สุภิญญา กลางณรงค์

น่าสนใจ us กับ US มันก็เหมือนกัน หรืออเมริกาพยายามจะบอกว่าหรือทั้งหมดคือเรา (อเมริกา) หรือเปล่า

อเมริกาก็ถูกทำทลายอยู่แล้วเป็นระยะ ๆ ความเห็นของอาจารย์อัศวินที่สอดคล้องกับอาจารย์ไสรัจจ์ที่พอวิกลีศออกมาทำหน้าที่อย่างนี้ก็จะถูกตั้งคำถามได้เหมือนกันว่าจะกลายเป็นพันธมิตรของผู้ก่อการร้ายหรือเปล่า แนวคิดของวิกลีศมันก็คล้ายกับการเกิดของอัลจาซีร่า หรือย้อนกลับไปในยุคสงครามเย็นเราก็เห็นการต่อสู้ของข้อมูลข่าวสารโลก เช่น New world and information order ฮิวโกอะไรสักอย่าง ตอนแรกอเมริกาเองเป็นคนบอกว่าโลกต้องมี new age information แต่พอประเทศโลกที่สามมารวมตัวกัน เมื่อจะกำหนดวาระข่าวสารของเราเอง อเมริกาก็มีการถอนตัวจาก UNESCO อะไรช่วงนั้น สุดท้ายก็วิวัฒน์มาสู่ทีวีดาวเทียมก่อนแล้ววิวัฒน์มาสู่อินเทอร์เน็ตต่อ ก็น่าสนใจว่าจะไปอย่างไรต่อ โดยเฉพาะถ้าเป็นโจทย์ต่อมหาอำนาจอันดับ 1 ของโลกว่า ปรากฏการณ์วิกลีศนี้ภายใต้รัฐบาลโอบามา และอินลารีที่ประกาศอ้างเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตเป็นอันดับหนึ่งจะก้าวข้ามภาวะวิกฤตเรื่องนี้ไปอย่างไร จะทำให้อเมริกาจะยัง strong อยู่หรือไม่ หรือจะทำให้พลเมือง strong ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษามากในวงการเมืองโลก นื่องอรชพรต่อไหมคะว่ากรณีจุดตรงกลางที่เมื่อกี้คุยกันมาต่อเนื่องว่าต้องการการไหลของข้อมูลที่เสรีมันเป็นประโยชน์มาก จะแก้ปัญหาความขัดแย้ง แต่ถ้าข้อมูลมันออกมาเยอะจะกระทบต่อคนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นสายลับ หน่วยข่าวกรอง หรือ NGOs ก็มีข้อถกเถียงตรงนี้ แม้แต่องค์กร human rights ก็บอกว่าการเผยแพร่ออกมาหมดเลยก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของคนที่อยู่ในกระแสข่าวนี้เหมือนกัน จุดลงตัวนี้น่าจะอยู่ตรงไหนกับคนที่ทำงานในระดับพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอยู่ขณะนี้

อรชพร นิมิตกุลพร

จุดลงตัวนี้ค่อนข้างลำบากนะคะ เพราะว่าอยากจะเล่าถึงศูนย์ข่าวอิศราในช่วงแรก ๆ ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมาที่ทำหน้าที่ของสื่อที่พยายามจะนำเสนอข้อมูลรอบด้านมากที่สุด ถึงจุดหนึ่งศูนย์ข่าวอิศราก็ถูกกดดันจากภาครัฐซึ่งในบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ กอ.รมน.ภาค 4 อย่างหนักเลย ดิฉันไม่ได้รับทราบข้อมูลโดยละเอียด แต่เท่าที่รับทราบมาได้รับการเรียกว่าคุกคาม มีทั้งการโทรไปที่ศูนย์ข่าวและมีการเรียกนักข่าวบางคน หรือบรรณาธิการไปคุย หรือปฏิเสธที่จะให้สัมภาษณ์อะไรหลาย ๆ อย่าง ถูกกดดันหนักจนศูนย์ข่าวอิศราก็เป๋ไปช่วงหนึ่ง กลายเป็นว่าศูนย์ข่าวอิศราก็ต้องปรับปรุงกันใหม่ จนทุกวันนี้ก็กลายเป็นว่าศูนย์ข่าวอิศราถูกวิจารณ์จากคนในพื้นที่ว่า ทำไมถึงนำเสนอแต่ข้อมูลจากฝ่ายรัฐ แล้วข้อมูลของประชาชนละ ก็เป็นภาวะที่สื่อมวลชนเอาก้เจอปัญหาตรงนี้

จุดลงตัวโดยส่วนตัวมองว่าการมีพื้นที่ หรือการเปิดพื้นที่ให้กับภาคประชาชน หรือทุก ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชนได้นำเสนอข้อมูลที่ตนมีจะนำไปสู่จุดลงตัวของตัวเอง โดยที่ประชาชนทุกคนจะตัดสินใจได้ว่าอะไรคือข้อมูลที่ลงตัว คือปัญหาอย่างบริบทความขัดแย้งที่มีความรุนแรงอย่างนี้ การที่ใครคนใดคนหนึ่งเลือกจะนำเสนอข้อมูลบางอย่าง มันส่งผลต่อชีวิตมาก บางทีการปิดกั้นโดยตนเอง (self censorship) มันเกิดขึ้นค่อนข้างบ่อย ไม่ว่าจะคุณเขียนข่าวหรืออะไรไม่ได้ แต่คุณก็จะกลัวพูดออกมาก็ไม่กล้าแล้ว อยากให้ท่านลองมองภาพของพื้นที่ที่มีความรุนแรง การใช้อาวุธกัน มันค่อนข้างอันตรายสำหรับข้อมูลที่มันถูกส่งออกมา แต่ถามว่า ถ้ามันมีพื้นที่ เราช่วยกันสร้างพื้นที่ให้มันมีการส่งออกมาให้มันเกิดขึ้น การกระจายข้อมูล จะส่งผลดีให้กับการแก้ปัญหาในภาพรวม เมื่อเข้านี้ก็มีกรพูดกันแล้วว่าผลกระทบหรือภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับผู้ที่แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีหรือนำเสนอข้อมูลที่เลือกข้างใดข้างหนึ่งไปแล้ว ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับเขาเป็นอย่างไร

โดยส่วนตัวแล้วพื้นที่สามจังหวัดมันไม่ใช่แค่การจับกุม มันสูญเสียชีวิตเลย เพราะฉะนั้นความซับซ้อนของปัญหามันก็จะเพิ่มมากขึ้น คือคิดว่าตอนนี้นะคะ สภาวะการณ์ตอนนี้ก็มีความพยายามของภาคประชาชนส่วนหนึ่งจากรุ่นใหม่ที่พยายามอยากจะใช้สื่อออนไลน์ในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ผ่าน YouTube เว็บไซต์ บล็อก Facebook อะไรต่าง ๆ มากมาย ก็มีปริมาณ สถิติของคนที่ใช้สื่อเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น เพียงแต่ว่าการปิดกั้นตนเองก็มีสูง เพราะฉะนั้นเราควรจะต้องสนับสนุนให้มีการใช้ตรงนี้มากขึ้น ดิฉันค่อนข้างเห็นด้วยกับเครือข่ายพลเมืองเน็ตที่ว่า รัฐควรจะต้องปกป้องพื้นที่ของเสรีภาพของประชาชนในการใช้สื่อให้มากขึ้น ถ้าเกิดว่ารัฐเองปกป้องคุ้มครองตรงนี้ ประชาชนก็จะกล้าที่จะพูด

กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น พื้นที่สามจังหวัดฯไม่ใช่แค่พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ แต่มันมีกฎอัยการศึก และพ.ร.บ. ความมั่นคงฯ มันก็จะใช้ได้เร็ว ๆ นี้ และระดับของการใช้มันก็อาจจะรุนแรงมากกว่าในกรุงเทพฯ หรือที่อื่น ๆ คิดว่าอยากจะมีในวงเสวนาต่าง ๆ ที่คุยเรื่องนี้ ให้ลองนึกภาพของสามจังหวัดหรือตามตะเข็บชายแดนต่าง ๆ ของประเทศเรา ว่าปัญหาเหล่านี้มันมีอยู่ มันไม่ใช่แค่ปัญหาของคนในเมืองหลวงที่ใช้สื่อออนไลน์แล้วเจอภัยคุกคาม แต่เรามองถึงพื้นที่ที่เป็นชายขอบที่เขาเจอปัญหาหนักกว่าการที่คุณไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ แต่คุณไม่สามารถจะพูดอะไรได้เลย นี่คือสิ่งที่อยากจะเพิ่มเติมนี้ให้กับคนที่ทำประเด็นเหล่านี้ด้วยค่ะ

นพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

คือผมคิดว่ามันมีหลักที่ผมจะให้ไว้อยู่สองหลัก ที่ผมคิดว่ามีความสำคัญที่เราจะทำอะไรก็ตามในฐานะสื่อโดยเฉพาะเรื่องอินเทอร์เน็ตหลักแรกเป็นคำโบราณที่ผมคิดว่าสื่อเองต้องทำหน้าที่บอกความจริงต่อสังคม ผมคิดว่าความจริงตรงนั้นจะทำให้เกิดการกระตุ้นในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของการแสดงออก การแสดงออกตรงนี้ของพลเมืองหรือภาคประชาชนจะนำมาสู่การเปิดพื้นที่สาธารณะที่ผมคิดว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญของสิทธิเสรีภาพของประชาชน และตรงนี้จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่เกิดขึ้น สังคมไทยโดยตลอดเป็นสังคมที่มีการปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร และพยายามจะบอกว่าประชาชนโง่ ประชาชนไม่รู้ แต่จริง ๆ ไม่ใช่ ประชาชนด้อยโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และปรากฏการณ์ในสิ่งที่เกิดขึ้นขณะนี้แสดงให้เห็นว่าข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญ เมื่อทำให้คนรู้แล้วจะกล้าพูดกล้าทำ เมื่อรู้แล้วจะทำให้สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมืองเกิดขึ้นได้โดยที่รัฐไม่สามารถจะโต้แย้งความไม่ถูกต้องหรือขอขอรรมนั้นได้

ประการที่สอง ผมคิดว่าสิ่งที่มีความสำคัญก็คือว่าในฐานะของสื่อเองก็ต้องมองในเรื่องของสิ่งที่มีความดี ความดีของผมนี่คือความถูกต้องเป็นธรรม เพราะฉะนั้นหลักการตรงนี้คือสิ่งที่เราจะต้องให้เป็นข้อมูลข่าวสารก็ต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อันนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญอันเดียว ส่วนเรื่องความมั่นคงของรัฐเป็นเรื่องโกหกทั้งเพ ผมคิดว่าเรื่องความมั่นคงของรัฐเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาเลย จะมีก็แต่ในยุคสงครามฆ่ากันตาย ความลับทางทหารนี่สำคัญ แต่ในขณะนี้ไม่มีเรื่องของสงคราม สิ่งที่เราได้อยู่ก็คือสิ่งเรื่องของต้องมีรัฐธรรมนูญ ธรรมนูญเปิดเผยต้องโปร่งใส อะไรที่เป็นกิจการของสาธารณะเป็นนโยบายมันปิดบังได้อย่างไร ถ้าปิดบังแสดงว่าอ้าวกัน หมกเม็ด มันต้องมีการกระทำที่มีขอบเพื่ออำนาจของผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือพวกพ้องก็ตาม ซึ่งเราผ่านประสบการณ์นี้มาเยอะแล้ว แล้วอ้างความมั่นคงของรัฐ เพราะฉะนั้นเราเข้าใจตรงกันแล้วว่าความมั่นคงของรัฐคือความมั่นคงของประชาชนแล้ว อะไรก็ตามที่เป็นนโยบายแผนการของรัฐต้องเป็นสิ่งที่เปิดเผยตรวจสอบได้ สามารถให้คนเข้ามาตรวจสอบได้ ไม่งั้นแล้วเราจะถือว่าเป็นตัวแทนการใช้อำนาจเราได้อย่างไร เพราะฉะนั้นแล้วสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผมเข้าใจว่าความงามที่เกิดขึ้นก็คือว่าสื่อเองก็ต้องมองว่าเป็นเรื่องการถูกต้องด้วย ไม่ใช่เรื่องไป blackmail ผมก็ไม่รู้ว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่ว่าปล่อยข่าวมา วิกิลีส์หรืออาจจะมาต่อมาก็ต้องระวังว่าจะต้องไม่ใช่เป็นการจะไป blackmail เขาไม่ใช่เป็นเรื่องขององค์กรที่จะหาผลประโยชน์ของเศรษฐกิจหรือธุรกิจขององค์กรนั้น ๆ เพราะในกระแสของโลกาภิวัตน์ก็เป็นเรื่องของธุรกิจที่ก่อให้เกิดการ self censor มีการอ้วกัน มีการที่จะใช้ผลประโยชน์ที่จะปกป้องคุ้มครองเรื่องของสื่อที่เป็นผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายด้วย แต่ถ้าสื่อเองยึดหลักการของความถูกต้องความเป็นธรรม นึกถึงสิทธิ ซึ่งเป็นสิทธิที่ถูกต้องที่เป็นผลประโยชน์ของคนส่วนรวมตัวนั้นผมคิดว่าตรงนั้นจะเป็นตัวตัดสินว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจะทำให้เกิดประโยชน์สาธารณะต่อความมั่นคงของคนและเป็นเรื่องของการส่งเสริมการเมืองในระบบประชาธิปไตยมากกว่าการทำลาย

สุภิญญา กลางณรงค์

พร้อมหรือยังค่ะกับท่าน พ.อ.ธีรนนท์ นันทขว้างที่จะตอบว่า ความมั่นคงของรัฐเป็นเรื่องโกหกทั้งเพจริงหรือ

เปล่า หรือเราจะเปลี่ยนจากความมั่นคงของรัฐเป็นความลับของรัฐกันดีกว่า แล้วถ้าสมมติรัฐมีความลับจริง ๆ แล้วมันรั่วไหล รัฐควรจะต้องต้องโทษตัวเองว่าทำให้รั่วไหลหรือรัฐควรจะต้องไปเอาผิดคนที่ทำให้มันรั่วไหลไปได้ ท้ายที่สุดแล้วปรากฏการณ์ที่เริ่มต้นภายใต้กระบวนทัศน์ (paradigm) ที่พูดกันเหล่านี้ ถ้าสู้กันไปเรื่อย ๆ ไล่กันไปเรื่อย ๆ มีสิทธิที่จะลงตัวกันได้ไหม?

พ.อ. ดร. ธีรพันธ์ นันทขว้าง

ผมถามทุกท่านว่า เรื่องวิกิลีกส์ต่างกับเรื่องดาราท้องหรือทำแท้งอย่างไร อันนี้คือคำถามง่าย ๆ ของสังคมไทยคือเรื่องสังคมไทยทุกคนอยากรู้อะไรที่มองไม่เห็น หลายท่านในที่นี้อยากรู้รหัสผ่านของอีเมลของแพน จากเรื่องล้อเล่นก่อนเรื่องใกล้ตัวนี่คืออะไรครับ คือสะท้อนความต้องการของคนหรือความอยากรู้ เพราะฉะนั้นจุดขายของสิ่งเหล่านี้ ผมมองว่าดาราท้องมีข่าวออกมา คนอยากรู้มันก็เป็นข่าวได้ มันก็ไม่ต่างอะไรกันกับวิกิลีกส์ ต่างกันตรงที่ว่าผลกระทบของดาราท้อง เป็นเรื่องของบุคคลที่ถูกกระทบแต่เผชิญเป็นเรื่องของบุคคลสาธารณะ แต่วิกิลีกส์ไปเกี่ยวข้องกับบุคคลสาธารณะที่ไปเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายหรือเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายมองว่าเป็นเรื่องใหญ่ แต่ผมเองมองว่ามันไม่แตกต่างกัน เรื่องของคนอยากรู้ วันนี้ผมก็อยากรู้ว่าใครฆ่า JFK เป็นคำถามที่คนก็อยากรู้ ผมอยากให้ออกปัญหาอย่างเรื่องของความเป็นจริงที่ว่าความต้องการของคนคือความอยากรู้ นี่ข้อที่หนึ่งก่อน

มาที่เรื่องความมั่นคงแห่งรัฐ หรือไม่มั่นคงแห่งรัฐก็ตาม อย่างที่ผมบอกมันเป็นความตลกคางของชุดความคิดที่มันยังดำรงอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ดังนั้นการจะให้หายไปมีไหม มีแน่นอน วันนี้ผมเริ่มเห็นว่าเริ่มมี NGOs เข้ามาร่วมกดดันองค์กรความมั่นคงเข้ามาด้วยคือเวิร์ด 2 ตัวคือ SSR กับ SSG คือ security sector reform การปฏิรูปหน่วยงานความมั่นคง กับ security sector governance การปฏิรูปหน่วยงานธรรมาภิบาลในหน่วยงานของความมั่นคง สองคำนี้เดินเข้ามาและเป็นสิ่งที่มากดดันหน่วยงานความมั่นคง ดังนั้นผมคิดว่า ผมมองปัญหาอย่างไม่ได้มองในเรื่องของอุดมคตินิยม ผมมองว่าคนจะอยู่ในจุดที่เขาโตมา เรื่องของธรรมาภิบาลทางด้านความมั่นคงมาแน่นอน ผมเองก็ไปหลายเวทีที่พูดถึงว่าวันนี้ทหารหรือว่ากองทัพหรือหน่วยงานของความมั่นคงจะทำอะไร ถูกบังคับให้เขียนแผนก่อนว่าจะทำอะไร แต่ว่าจะเป็นได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับว่าสังคมนั้นยอมรับความเปลี่ยนแปลงมากน้อยแค่ไหนอย่างไร หน่วยงานความมั่นคงของรัฐหรือว่าหน่วยงานที่สะท้อนของฝ่ายบริหารในปัจจุบันก็ตาม หน่วยงานขนาดใหญ่มากกว่าคนร่วมล้านคน เพราะฉะนั้นการปรับองค์การปรับวิธีคิดมันไม่เร็วเท่ากับภาคประชาสังคม ผมจะบอกว่ามันก็กำลังมาและก็จะกำลังกลับ มันอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน เพราะฉะนั้นก็ต้องอดทนกับการชอบไม่ชอบ ผมเองผมมองปัญหาอย่างเป็นธรรมว่า วันหนึ่งเราต้องไปยืนอยู่บนจุดที่ต้องไปยืน วันนี้ความทันใจ ความพึงพอใจ ความรวดเร็วของการสื่อสารมันทำให้เราอยากให้มันเป็นอย่างที่เราคิดในเร็ววัน เพราะฉะนั้นผมอยากจะวาดภาพว่าอารยธรรมสร้างมา 3,000 ปี วันนี้จากความขัดแย้งในช่วงที่ผ่านมา เราเองยังไม่กี่วันไม่กี่เดือนมันก็ต้องเป็นสภาพอิทธิพลในสังคม ผมไม่ชอบหรือครับใครจะสีไหน ผมมองว่าสังคมไทยได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผมก็เป็นคนที่อยู่ในเน็ตเป็นคนที่เป็นคนที่เป็นคนที่เป็นคนที่เป็นคน ถ้าผมถูกปิดกั้น เช่น ผมมี Facebook ผมมีเว็บไซต์ ผมก็ได้รับคำสั่งเตือน ๆ เหมือนกันว่าจะโพสต์อะไรก็ให้ระวังเรื่องความมั่นคง ผมเองเป็นทหารแต่ถ้าปิดเว็บผมผมก็เดือดร้อน คนเข้ามาอาจจะ 4 ล้านกว่าคน เปิดมาสัก 3-4 ปี ผมเองก็ได้รับผลกระทบ แต่ว่าเรารู้ว่าบริบทของสังคมผมก็คือก็เป็นหน้าที่ที่ผมต้องเดินไป ก็อยากจะบอกว่าถ้าผมมองในระยะยาว หน่วยงานความมั่นคงจะต้องถูกถอยไปยืนอยู่ในจุดที่ต้อง...สังคมจะต้องบีบเอง แต่วันนี้อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน เราก็ต้องคิดว่าอยู่ในสภาพนี้ส่วนใครคิดว่าจะสวิงกลับยังงั้น อันนั้นเป็นเรื่องของการเมือง

สุภิญญา กลางณรงค์

ท่านพ.อ.ดร.ธีรพันธ์ ได้พูดถึงต้นเปรียบเทียบกับดาราท้องแห่ง ทำให้เปรียบจูเลียสเป็นข้อเจ็ดไปเลย แต่ข้อเจ็ดเขาไม่เปิดเผยตัว แต่จูเลียสเขาเปิดเผยตัวและโดนจับไปไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม แต่คนที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารย่อมมีคนได้รับผลกระทบจะเป็นดาราคคนนั้น หรือรัฐบาลอเมริกาหรือรัฐบาลไทย เพราะฉะนั้นคนที่ได้รับผลกระทบแน่นอนจะต้องร้อนตัวและรู้สึกรู้สีกมากกว่าคนอื่น นอกเหนือจากคนที่ได้รับผลกระทบคนที่นอกเหนือจากนั้นอาจจะเป็นคนดูหรือว่าเป็นคนที่ได้ข้อมูลข่าวสารก็ตามแต่ เพราะฉะนั้นโจทย์มันก็แคบลงมานิดหนึ่งแล้วละคะว่า เป็นการไล่ล่าสู้กันปะทะกันแล้วมีคนได้รับผลกระทบจำนวนหนึ่ง คนที่ถูกพาดพิงในข้อมูลสำคัญนั้น ๆ เส้นแบ่งก็อยู่ที่ว่ามันเป็นเรื่องส่วนตัวหรือแบล็คเมล การแก้แค้นกันหรือเรื่องประโยชน์สาธารณะกับความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวม เส้นแบ่งเริ่มจะชัดขึ้นแต่ไม่ชัดสักทีเดียว แต่ท้ายที่สุดแล้วการเดินทางจากจุดตั้งต้นในวันนี้ไปเรื่อย ๆ ในภาพของการเมืองในระดับโลก เหมือนได้มาว่าสหรัฐฯ ก็เป็นองค์กรสำคัญ ภาคตะวันออกกลางแม้แต่สื่อที่ขึ้นมาอย่างอัลจาซีราห์หรือจูเลียสก็กลายเป็นพันธมิตรของผู้ก่อการร้ายต่อประเทศมหาอำนาจ

กานต์ ยืนยง

กลายเป็นคนปิดท้ายนี้ว่าคุณหมอ โอเค ไม่เป็นไร ผมฝากไว้สามประเด็นสุดท้ายละกันนะครับ ประเด็นแรกคือเรื่องของการตีความ หลายคนเริ่มออกมาพูดว่าอย่าไปเชื่อเอกสารทุกชิ้นที่ออกมาจากวิกิลีกส์ ซึ่งผมก็เห็นด้วย เพราะสิ่งที่ออกมาเป็นแค่มุมมองจากเจ้าหน้าที่สถานทูตของสหรัฐฯของแต่ละประเทศในการตีความ ณ สถานการณ์หนึ่ง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น สถานทูตปักกิ่ง ได้รับข้อมูลจากทูตจีนที่ได้เจรจากัน รู้สึกว่าเงินเองไม่ค่อยพอใจกับเกาหลีเหนือแล้ว คือโลกพันธมิตรจะไปถอดถอนระบอบของคิม จอง อิล ออกก็ตามเถอะ ก็ขัดกับมุมมองของสถานทูตสหรัฐฯในสิงคโปร์ ที่ไปคุยกับทางอดีตนายกรัฐมนตรี ลี กวน ยู ก็บอกว่าในมุมมองของเขา จีนไม่มีทางปล่อยให้เกาหลีเหนือถูกรุกรานหรอก เพราะว่าเขามองว่าเกาหลีเหนือคือรัฐกันชน ถ้าปล่อยให้สหรัฐฯคล้าย ๆ กับว่าเกาหลีรวมชาติได้ เกาหลีได้รวมชาติได้จะทำให้สหรัฐฯขึ้นมาใกล้กับพรมแดนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นจุดที่จีนจะยอมรับไม่ได้ ซึ่งจะเห็นว่ามุมมองที่ขัดแย้งกันอยู่ในโลกทางความเป็นจริงก็เหมือนกันก็ต้องมีการตัดตีความและรับข้อมูลให้รอบด้านที่สุด ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจุดยืนหรือสิ่งที่มันควรจะเป็นหรือความจริงนั้นคืออะไร อย่าไปพูดอื่นไกลเลยอย่างที่เราเห็นกันตามจอ TV เรื่องราชประสงค์ที่ผ่านมา ฝั่งหนึ่งก็บอกว่าผู้ก่อการร้าย อีกฝั่งหนึ่งก็บอกว่าการต่อสู้ของประชาชน ความจริงอยู่ตรงไหน ผมยังอยากเห็นการสอบสวน หรือการหาข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านจากภาครัฐมากกว่านี้ ซึ่งไม่ต้องไปวิกิลีกส์ ก็เอาข้อมูลข้อเท็จจริงมาแบกันให้เห็นชัด ๆ แล้วโยงกลับมาที่เมืองไทย เราวิกิลีกส์มานานแล้ว เราเปิดเผยหมด จะไปเคลื่อนไหวอย่างกำลังกันอย่างไร ศาลไปเจรจากันเบื้องหลังลับตรงไหนเปิดเผยเห็นกันชัดเจน ก็ยังไม่เห็นใครออกมารับผิดชอบกันมากเลยนะครับ ถ้าเป็นเมืองนอกคงไม่เป็นอย่างนี้ก็แปลกดี

ประเด็นสุดท้ายเรื่องของ ผมเขียนบทความไว้อันหนึ่ง ได้ลงใน Asia Journal ผมบอกว่าเอเชียอยู่ในสภาพการเปลี่ยนแปลงเพราะหลายประเทศมีสิ่งที่แต่ละต้องไม่ได้ อยู่ ไม่ว่าจะเป็นเกาหลีเหนือก็ตีแต่ละต้องไม่ได้ จีนเองระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ก็ห้ามพูดถึง เวียดนามเอง มาเลเซีย แม้กระทั่งเมืองไทยก็มีเรื่องที่ถูกถึงกันไม่ได้ อยู่ ทั้งที่มันก็เป็นเรื่องของสาธารณะด้วย ผมเชื่อว่าอินเทอร์เน็ตจะมาเปลี่ยนเรื่องพวกนี้ให้มีการเปลี่ยนแปลงไป ผมก็ไม่คิดว่าสหรัฐฯก็ได้รับผลกระทบเหมือนกัน อินเทอร์เน็ตไม่ได้เปลี่ยนแค่เมืองไทยหรือเอเชีย แต่อินเทอร์เน็ตก็เปลี่ยนแปลงคนทั้งโลก และเราก็ต้องรอดูต่อไปว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่ต้องเผื่อใจไว้ด้วยว่า (ผมเป็นพวก realism) บางทีไปกระแทกอะไรแรงเกินไป ผลโต้กลับสะท้อนกลับมันก็แรงกลับด้วย (ส่วนตัวผมนอกจาก realism ผมก็มองในแง่สันติ) ถ้าคุยกันได้ก็คุยกัน ยังพอมีเวลาอยู่ แต่ถ้ายังเพิกเฉยไม่ทำในสิ่งที่ควรจะทำมันก็มีโอกาสที่จะเกิดปัญหาหรือเกิดความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งผมไม่อยากเห็นตรงนั้น

C.J. Hinke ผู้ร่วมสัมภาษณ์ (แปลโดยคุณสุกัญญา)

คุณ C. J. Hinke แนะนำตัวเองว่าเป็นผู้ก่อตั้ง FACT (Freedom Against Censorship Thailand) เป็นหนึ่งในคณะกรรมการนานาชาติของวิกิลีกส์ตั้งแต่ปี 2550 และที่ FACT เองก็ก่อตั้งเมื่อปลายปี 2549 หลังรัฐประหาร เขาก็บอกว่า block list ที่เขาได้มาก็เป็นข้อมูลที่แจ้งมาว่ามีเว็บไซต์อะไรบ้างที่ถูกบล็อก เป็นข้อมูลชิ้นแรกในเมืองไทยที่นำไปเผยแพร่ในวิกิลีกส์

และไม่ใช่แค่รายชื่อที่ถูกบล็อกในประเทศไทย แต่มีอีก 14 ประเทศที่เผยแพร่ในวิกิลีกส์และอยู่ในเว็บไซต์ของ FACT ด้วยค่ะ จริง ๆ แล้วเวลาพูดถึงความมั่นคงของชาติหรือของรัฐ มันหมายถึงการพูดถึงความไม่มั่นคงของชาติหรือของรัฐมากกว่า คือความรู้สึกไม่มั่นคงของรัฐและของชาติมากกว่า

แล้วเขาก็บอก คำ/ภาษาที่ใช้ ความมั่นคงของรัฐอ้างเพื่อปิดกั้นการแสดงออกของข้อมูลข่าวสารและความลับมากกว่า จริง ๆ ก็ไม่เห็นว่ารัฐไหนจะให้คำนิยามที่ชัดเจนว่า อะไรคือความมั่นคงของรัฐ มันก็ขึ้นอยู่กับความอำเภอใจของรัฐนั้นจะตีความให้ตนเองเข้าข้างตัวเองว่าอะไรคือความมั่นคงของรัฐ

เขาบอกว่าจริง ๆ แล้วเราทุกคนก็ล้วนเป็นพลเมืองผู้เสียภาษีให้กับรัฐนั้นไปทำงาน ให้กับรัฐนั้นไปทำข้อมูลข่าวสาร แต่สุดท้ายแล้วก็เก็บข้อมูลข่าวสารนั้นที่จริง ๆ ก็ได้มาจากเงินที่เราจ่าย ในฐานะที่เป็นพลเมืองผู้เสียภาษีเขาต้องการรู้ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น

เขาบอกว่าที่เขาฟังมาดูเหมือนว่าจะมีการกล่าวหา หรือกล่าวหาว่าวิกิลีกส์เป็นผู้ก่อการร้าย เพราะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วข้อมูลข่าวสารนั้นต้องถูกเผยแพร่อยู่แล้วไม่ว่าอย่างไรก็ตาม จริง ๆ แล้วไม่ใช่เป็นการก่อการร้าย หรือภาวะคุกคาม แต่มันเป็นพันธะสัญญา/สิ่งที่ต้องทำ

เขาบอกว่าวาทกรรมหรือข้อกล่าวหาที่ออกมาต่อว่าหรือบอกว่าวิกิลีกส์เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นพันธมิตรของกระบวนการก่อการร้ายก็มาจากความคิดของคนที่สุดขั้ว โดยเฉพาะกลุ่มที่ต่อต้านผู้ก่อการร้ายมุสลิม ที่ออกมาเผยแพร่แนวคิดหรือวิกิลีกส์อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือของผู้ก่อการร้าย

เขาบอกว่าจริง ๆ เหตุผลอันหนึ่งที่เขาลุกขึ้นมาก่อตั้ง FACT คือตอนนั้นรัฐบาลทักษิณที่พยายามจะปิดกั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม หรือการเข้าไปปิดกั้นเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะของกลุ่มของขบวนการแบ่งแยกดินแดนนั้นคือเป็นช่วงแรก ๆ ของการปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดน

เขาบอกว่าจริง ๆ แล้วเคเบิลที่ออกมาตอนนี้ไม่ถึง 100 แค่ว่า 90

เขาบอกว่าจริง ๆ ข้อมูลเคเบิลที่ออกมายังไม่หมด สิ่งที่ยังไม่ออกมาเขาก็คาดหวังว่าตัวเขาเองและคนอื่น ๆ ก็อยากจรรู้ เช่น ใครอยู่เบื้องหลังการรัฐประหารเมื่อปี 2549 หรือกรณีคุกคาม ขบวนการทรمانต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้อง

เขาบอกว่าสิ่งที่เขาภาคภูมิใจมากที่สุดที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของวิกิลีกส์ ก็ย้อนกลับไปในปี 1967 ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริง เป็นการตอกฝาโลงเพื่อที่จะนำไปสู่การยุติสงครามเวียดนาม

เขาบอกว่าและเมื่อเช้านี้ตอน 10 โมง เว็บไซต์วิกิลีกส์ก็ถูกเข้าถึงด้วยเว็บไซต์จำนวนมากมาย ด้วยจำนวน 60 ล้าน ไม่มีอะไรจะหยุดยั้งได้

กุลชาดา ชัยพิพัฒน์ ผู้ร่วมสัมมนา

ชื่อกุลชาดา มาจากเครือข่ายสิทธิเสรีภาพสื่อในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จริง ๆ แล้วเราคุยกันเองภายในเรื่องนี้เยอะ แล้วก็คุยกันว่าเราจะมี position (จุดยืน) อย่างไรในเรื่องนี้ซึ่งก็ยังไม่ได้อธิบายที่เคลียร์ที่คุยกันภายในนะคะ แต่

เราก็มองประเด็นของวิกิลีกส์เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่น่าสนใจ แล้วก็ยังมีทั้งบริบทของเสรีภาพของการแสดงออกและความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง ทีนี้สิ่งหนึ่งที่จะดูว่าปรากฏการณ์ของวิกิลีกส์ที่ได้ข้อมูลเหล่านี้ออกมาเป็นสิ่งที่ชอบธรรมหรือเปล่า ดิฉันก็เห็นด้วยกับหลาย ๆ ท่านที่พูดมาเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของสาธารณะจริง ๆ ซึ่งสิ่งที่อยากจะ share (แลกเปลี่ยน) และให้คิดต่อหนึ่งก็คือ เราต้องคอยสังเกตหนึ่งว่าปรากฏการณ์นี้หลังจากวันนี้จะเกิดการกระเพื่อมอย่างไร ในส่วนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาลสหรัฐฯเอง ฝ่ายวิกิลีกส์เอง หรือฝ่ายที่เป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ หรือประชาชนหรือแม้แต่ข้อมูลบางส่วนที่ออกจากวิกิลีกส์พาดพิงต่อความสัมพันธ์ของสหรัฐฯกับประเทศต่าง ๆ อันนี้อาจจะมองในแง่ว่าจะส่งผลกระทบต่อทั้งที่ดีและไม่ดี ประเด็นหนึ่งที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีและชัดเจนก็คือ ข้อมูลข่าวสารที่คิดว่าเป็นความลับถูกเผยแพร่ออกมา และมันก่อให้เกิดการถกเถียงในวงกว้าง ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ซึ่งจริง ๆ แล้วในอดีตที่ผ่านมาเราก็รู้อยู่แล้วว่ามีทั้งบนดินและใต้ดิน และเรารู้ด้วยว่ามหาอำนาจอย่างสหรัฐฯทำได้ทุกอย่าง และเรื่องวิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯหรือประเทศไทยก็ทำอย่างนี้กันทั้งนั้น เพียงแต่ว่าผลกระทบจะต่างกัน เรื่องนี้ก็คือเรื่องบางเรื่องที่เราคิดว่าควรจะต้องรออีก 10-20 ปีกว่าจะรู้ อย่างกรณีของสหรัฐฯนี้ชัดเจนในกรณีของสงครามเวียดนาม คือเราไม่ต้องรอให้อดีตรัฐมนตรีกลาโหมของสหรัฐฯ ออกมาเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสงครามเวียดนามแล้วออกมาพูดว่าเราดำเนินนโยบายผิดพลาดหลังจากเกิดวิกฤตไปแล้ว แต่ตอนนี้ข้อมูลค่อนข้างจะปัจจุบันเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของรัฐ ดิฉันคิดว่ามันจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการที่สหรัฐฯจะใช้ความระมัดระวังมากขึ้นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และดิฉันก็คิดว่าปรากฏการณ์ก็จะเกิดการเรียนรู้ในประเทศอื่นเช่นกัน อันนี้มองในเรื่องที่ตึนตะกะ แล้วก็เลยคิดว่าสิ่งหนึ่งที่คิดว่าน่าจะเกิดขึ้นกับบทบาทที่วิกิลีกส์ทำตอนนี้เป็นเรื่องที่ดีคือ ไม่ควรจะเป็นเรื่องเฉพาะสหรัฐฯ เราก็รู้ว่าหลายประเทศในโลกที่มันเป็นรัฐบาลที่ค่อนข้างจะปกปิด ปิดลับไม่ว่าจะเป็นเกาหลีเหนือหรือพม่า ไกลตัวเรามาก ซึ่งดิฉันก็อยากจะเห็นข้อมูลเหล่านี้เหมือนกันเพื่อที่เราจะมีข้อมูลหลายด้าน ไม่ใช่ข้อมูลที่ถูกรวบกุมโดยมหาอำนาจตะวันตกอย่างเดียว ก็หวังว่าเรื่องอย่างนี้จะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ ก็ขอแสดงความความคิดเห็น สรุปลงแล้วก็มองว่ามันเป็นโอกาส มองในแง่ที่

อย่าโทษคนนำสาร: ภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลางและการคุ้มครองหลักการของอินเทอร์เน็ต

บทความแปลจาก *Don't Blame the Messenger: Intermediary liability and protecting Internet platforms* โดย ซินเธีย หว่อง (Cynthia Wong), 29 กรกฎาคม 2553 <<http://thainetizen.org/wong-2010-do-not-blame-messenger>>

การกำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาไม่พึงปรารถนาที่ถูกเผยแพร่โดยผู้ให้บริการเป็นการหน่วงการเกิดนวัตกรรมและการขยายตัวของเทคโนโลยีการสื่อสาร

คุณหว่องเป็นผู้ที่ได้รับทุน รอน เพลสเซอร์ (Ron Plesser Fellowship - ทุนสำหรับนักกฎหมายที่มีความสนใจด้านความเป็นส่วนตัวและนโยบายเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต) และเป็นนิติกรที่ศูนย์นโยบายเพื่อประชาธิปไตยและเทคโนโลยี (Center for Democracy and Technology - CDT) <<https://www.cdt.org/>> ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนสาธารณประโยชน์ที่อุทิศตนเพื่อการดูแลให้อินเทอร์เน็ตมีความเปิดกว้าง แพลกใหม่ และเสรี คุณหว่องช่วย CDT ดำเนินงานด้านเสรีภาพบนอินเทอร์เน็ตสากล บทความนี้ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร อีเจอร์นัล ยูเอสเอ (eJournal USA) ของสำนักงานแผนงานสารสนเทศนานาชาติ รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในฉบับ "จำกัดความเสรีภาพอินเทอร์เน็ต"

เมื่อศาลอิตาลีได้ตัดสินให้ยักษ์ใหญ่ในวงการอินเทอร์เน็ตอย่างกูเกิล (Google) ต้องรับผิดชอบสำหรับวิดีโอที่ถูกอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์โดยผู้อื่น มันกลายเป็นตัวอย่างที่น่าทึ่งของภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลาง กูเกิลซึ่งเป็นผู้ให้บริการพื้นที่เก็บวิดีโอคือสื่อตัวกลางระหว่างผู้สร้างวิดีโอคลิปและผู้ชม ตัวอย่างของสื่อตัวกลางแบบอื่น ๆ ได้แก่ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider - ISP) ผู้ให้บริการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรืออี-คอมเมิร์ซ (E-Commerce) และผู้ให้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคมเช่น ออร์กัต (Orkut) เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (YouTube) บริการเหล่านี้ได้ให้พื้นที่เปิดอันมีค่าสำหรับเนื้อหาที่ถูกสร้างโดยผู้ใช้เอง ซึ่งส่วนมากไม่เก็บค่าบริการและผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคโนโลยีมาก

ธรรมชาติที่เปิดกว้างของบริการเหล่านี้ย่อมหมายความว่ามันสามารถถูกใช้ในทางที่แย่ได้เช่นเดียวกับทางที่ดี รัฐบาลที่ต้องการปิดกั้นการแสดงออกอย่างเสรีหรือต้องการจัดการพฤติกรรมบนอินเทอร์เน็ตที่เป็นอันตรายมักจะหาวิธีกดดัน ช่มชู่ หรือกำหนดอย่างมีเลศนัยให้สื่อตัวกลางทางอินเทอร์เน็ตต้องมีภาระรับผิดชอบทางกฎหมายต่อเนื้อหาที่ถูกสร้างโดยผู้อื่น วิธีหนึ่งที่จะป้องกันไม่ให้พลเมืองเผยแพร่วิดีโอคัดค้านทางการเมืองก็คือการกำหนดให้ยูทูบต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ผู้ใช้เผยแพร่ตนเอง

ความยุติธรรมเกี่ยวกับภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลางมักจะไม่ใช่อะไรที่ง่ายเช่นนี้ บางครั้งแม้แต่รัฐบาลที่มีเจตนาดีก็ยังพยายามจำกัดพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเชื่อว่าเป็นเรื่องที่ดี เช่น เรื่องอนาจาร การหมิ่นประมาท คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง การละเมิดความเป็นส่วนตัว (ดังเช่นในกรณีของกูเกิลที่อิตาลี) หรืออาชญากรรม มันเป็นที่เข้าใจได้ไม่ยากว่าทำไมการผลักภาระรับผิดชอบทางกฎหมายให้สื่อตัวกลางจึงเป็นทางเลือกที่ดึงดูดใจ ก็เพราะสื่อตัวกลางนั้นมักจะมีขนาดใหญ่โตและระบุตัวได้ง่าย ต่างกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไปที่อาจจะตามตัวได้ยากและหลายครั้งอาจอยู่นอกเหนือขอบเขตอำนาจศาลหนึ่ง ๆ (แม้ว่านี่ไม่ใช่ประเด็นของคดีที่อิตาลีก็ตาม)

ไม่ว่าด้วยเหตุผลอะไรที่รัฐบาลจะผลักภาระรับผิดชอบทางกฎหมายให้แก่สื่อตัวกลาง ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงที่เกิดขึ้นตามมาต่อกระแสข้อมูลและการเติบโตของอินเทอร์เน็ตนั้นมีมากกว่าประโยชน์ที่เข้าใจได้ *ประการแรก* เสรีภาพในการแสดงออกจะถูกจำกัดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างเช่นบริการเครือข่ายสังคมที่อาจต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย

หายทางทรัพย์สินอันเกิดจากเนื้อหาที่ไม่น่าพอใจที่ถูกเผยแพร่โดยผู้อื่น ย่อมต้องการคัดกรองเนื้อหา ก่อนการเผยแพร่ สื่อตัวกลางจะป้องกันตัวเองล่วงหน้าจากสิ่งที่ผู้ใช้อาจเผยแพร่ โดยเฉพาะเมื่อกฎหมายที่กำหนด "เนื้อหาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย" นั้นมีความคลุมเครือและกว้างเกินไป หรือเมื่อเนื้อหานั้นไม่เป็นที่พึงปรารถนา มันปลอดภัยกว่ามากที่จะเอาเนื้อหาที่สร้างความขัดแย้งออกแทนที่จะทำลายคำสั่งศาลให้เอาออก ในหลายกรณี ภาระหน้าที่นี้มีค่าใช้จ่ายโดยรวมที่สูงเกินกว่าผู้ให้บริการจะรับไหวจนไม่สามารถให้บริการได้เลย

ประการที่สอง ภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลางนั้นขัดขวางการไหลเวียนอย่างเสรีของข้อมูลและบริการต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการสกัดกั้นนวัตกรรมที่สร้างสรรค์และการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ บริษัทต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะไม่ลงทุนในเทคโนโลยีที่อาจนำมาซึ่งภาระรับผิดชอบทางกฎหมาย ในอนาคตโลกอาจจะไม่ได้มีโอกาสเห็นนวัตกรรมอย่างทวิตเตอร์ (Twitter) อีเบย์ (eBay) หรือบริษัทเกิดใหม่อื่น ๆ ที่สร้างความหวังว่าจะช่วยลดราคาและเชื่อมโยงตลาดโลก หรือกลุ่มริเริ่มใหม่ ๆ ที่อาจช่วยเพิ่มการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการศึกษา หรือในอีกทางหนึ่งก็ช่วยกระตุ้นการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจที่กว้างขวางกว่าเดิม ลึกซึ้งกว่าเดิม และยุติธรรมกว่าเดิม

หนทางสู่ภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลาง

ข้อตกลงทางนโยบายในช่วงแรก ๆ นั้นเกิดจากคำถามที่มีต่อความยุติธรรมของภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลางในสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายสองมาตราที่จัดการกับความกังวลเหล่านี้ มาตรา 230 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการสื่อสาร โดยปกติแล้วคุ้มครองสื่อตัวกลางจากคำกล่าวอ้างต่าง ๆ ในเนื้อหาที่ถูกสร้างโดยผู้อื่น เช่น ความเลินเล่อ การหมิ่นประมาท และการฝ่าฝืนทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา มาตรา 512 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยลิขสิทธิ์ดิจิทัลแห่งสหัสวรรษ ได้กำหนด "ซอกhavenความรับผิดชอบ" (safe harbour) ให้แก่ผู้ให้บริการออนไลน์หากพวกเขาทำตามข้อกำหนดบางอย่างซึ่งรวมไปถึงการเอาเนื้อหาที่ฝ่าฝืนกฎหมายออกเมื่อถูกแจ้งให้ทราบโดยผู้ถือครองลิขสิทธิ์ หรือที่เรียกว่ามาตรการ "แจ้งเพื่อให้ลบออก" (Notice-and-Takedown)

เช่นเดียวกัน สหภาพยุโรปคุ้มครองสื่อตัวกลางหลายประเภท ได้แก่ ตัวกลางที่ "เป็นเพียงท่อเชื่อมต่อ" (Mere Conduits) ในการส่งข้อมูล บริการ "เก็บชั่วคราว" (Caching) ที่ให้พื้นที่เก็บข้อมูลชั่วคราวเพื่อประโยชน์ในการส่งต่อและบริการ "รับฝาก" (Hosting) ที่จะลบเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายออกทันทีที่ทราบว่ามี เนื่องจากนโยบายของทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปโดยทั่วไปไม่ได้บังคับให้สื่อตัวกลางต้องคอยจับตาดูเนื้อหาหรือค้นหาการใช้งานที่ขัดต่อกฎหมาย นโยบายเหล่านี้จึงช่วยรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ หากผู้ให้บริการต้องมีภาระรับผิดชอบทางกฎหมายแล้ว พวกเขาอาจรู้สึกว่าคุณผลักดันให้ต้องเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้มากกว่าเดิม และนานกว่าเดิม

รัฐบาลจีนคือหนึ่งในผู้ใช้วิธีที่แตกต่างออกไปอย่างมาก โดยการกำหนดภาระรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายให้กับทุกบุคคลที่ทุกระดับของการเชื่อมต่อตั้งแต่ผู้ใช้ไปจนถึงผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่ผู้ให้บริการเว็บไซต์เครือข่ายสังคมไปจนถึงผู้ให้บริการพื้นที่บนอินเทอร์เน็ต หากสื่อตัวกลางใดยินยอมให้ผู้ใช้เผยแพร่เนื้อหาที่ "เป็นอันตราย" หรือไม่สามารถจับตาดูการใช้งานระบบได้ดีพอ พวกเขาก็อาจจะต้องรับผิดชอบอาชญากรรม หรือถูกยกเลิกใบอนุญาตประกอบการ นอกจากนี้รัฐบาลยังให้คำจำกัดความของเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายไว้อย่างคลุมเครือและกว้างเกินไป ผู้ให้บริการบล็อกอย่างบล็อกเกอร์ดอตคอม (Blogger.com) จะตัดสินใจว่าข้อความไหน "เป็นอันตราย" หรือสร้างความเสียหายต่อ "ผลประโยชน์ของชาติ" ได้อย่างไร? วิธีการที่จีนกำหนดภาระรับผิดชอบทางกฎหมายของสื่อตัวกลางนั้นเป็นปัจจัยสำคัญของระบบควบคุมข้อมูลข่าวสารออนไลน์ที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น

การจัดการกับความกังวลที่อาจเกิดขึ้น

ข้อโต้แย้งอย่างหนึ่งที่มีต่อการคุ้มครองสื่อตัวกลางก็คือความกลัวว่าการแสดงออกที่ไม่พึงปรารถนาและเป็น

อันตรายอย่างแท้จริงจะเพิ่มขึ้นในโลกออนไลน์ แต่กระนั้นแล้วรัฐบาลก็มีเครื่องมือมากมายอยู่แล้วที่จะจัดการกับความกังวลเหล่านี้ และในขณะที่เดียวกันก็มีผลกระทบต่อการแสดงออกที่ชอบด้วยกฎหมายและนวัตกรรมอย่างน้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น รัฐบาลอาจจะส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือแก่การที่ผู้ใช้อาสาใช้ซอฟต์แวร์ช่วยคัดกรองเนื้อหาอนาจาร และเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์อื่น ๆ บางประเทศก็กำหนดมาตรการเข้มงวดเพื่อให้ลบออกเช่นเดียวกับที่ใช้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ในสหรัฐอเมริกาและกฎหมายในสหภาพยุโรป อย่างไรก็ตาม มาตรการเข้มงวดเพื่อให้ลบออกนี้ถูกใช้อย่างผิด ๆ บ่อยครั้งในการสั่งปิดปากผู้วิจารณ์ โดยเฉพาะเมื่อมันเป็นเรื่องยากที่จะประเมินว่าเนื้อหาที่ถูกตั้งข้อสงสัยนั้นขัดต่อกฎหมายจริงหรือไม่ (เช่นในกรณีของการทำให้เสียชื่อเสียง) ท้ายที่สุดแล้วสื่อตัวกลางสามารถจะอาสาลบเนื้อหาที่เป็นอันตรายออกจากบริการของตนเอง (เช่นข้อความโฆษณาหรือเนื้อหาทางเพศที่โจ่งครึม) โดยที่ไม่ต้องมีการมอบหมายจากรัฐบาล เพื่อแสดงให้เห็นว่าการคุ้มครองสื่อตัวกลางนั้นก็ดำเนินไปด้วยกันได้กับการมุ่งไปสู่เป้าหมายอื่น ๆ ทางสังคมที่สำคัญ

ความกังวลอีกประการหนึ่งคือการที่ผู้บังคับใช้กฎหมายต้องสามารถที่จะตามจับผู้กระทำความผิดได้ และผู้ที่ตกเป็นเหยื่อต้องสามารถที่จะหาเหตุผลมากกว่าหาผู้ที่ทำอันตรายต่อตน ลักษณะอย่างหนึ่งที่สำคัญของหลักการในสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคือ การคุ้มครองนี้มีให้เพียงแต่สื่อตัวกลางเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้ที่สร้างหรือเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์แต่แรก ไม่มีส่วนใดในกฎหมายของทั้งสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรปที่ห้ามการฟ้องร้องหรือกล่าวหาผู้กระทำความผิดตัวจริง หน้าที่ที่เหมาะสมอย่างหนึ่งของสื่อตัวกลางอาจเป็นการให้ความร่วมมือในการตามหาผู้กระทำความผิดตามคำสั่งศาล ตามขั้นตอนที่มีการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความเป็นส่วนตัวเป็นนิรนามในระดับหนึ่ง

บทสรุป

การคุ้มครองสื่อตัวกลางจากการะับผิดทางกฎหมายมีความสำคัญต่อการคงสภาพอินเทอร์เน็ตไว้ในฐานะเครื่องมือของการแสดงออกอย่างเสรีและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และเป็นสิ่งขัดขวางนวัตกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป หากความกังวลเกี่ยวกับภาระรับผิดทางกฎหมายทำให้เว็บไซต์ที่ให้บริการเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้หรือแหล่งอภิปรายทางสังคม เศรษฐกิจ และการแสดงออกทางการเมืองต้องปิดตัวลง ผลเสียจะเกิดขึ้นกับเราเอง ในทางกลับกันรัฐบาลควรจะส่งเสริมและประกาศนโยบายที่คุ้มครองสื่อตัวกลางในฐานะผู้ทำให้เกิดนวัตกรรม สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ

ภาระรับผิดทางกฎหมายของตัวกลาง: ปกป้องพื้นที่อินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมการแสดงออก และสร้างสรรค์นวัตกรรม (บทคัดย่อ)

แปลจาก “Intermediary Liability: Protecting Internet Platforms for Expression and Innovation”, Center for Democracy & Technology, เมษายน 2553 โดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ สฤณี อาชวานันทกุล <<http://thainetizen.org/cdt-2010-intermediary-liability-protecting-expression-innovation>>

1) ตัวกลางมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อความสำเร็จในโลกอินเทอร์เน็ต

ในทุก ๆ วัน นักธุรกิจ นักวิทยาศาสตร์ เจ้าหน้าที่รัฐ นักหนังสือพิมพ์ นักการศึกษา และนักเรียน และประชาชนทั่วไป นับล้าน ๆ คนเข้าสู่โลกออนไลน์เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูล ผลิตและกระจายเนื้อหา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมในแทบจะทุก ๆ มิติของชีวิตส่วนตัวและสาธารณะ ดังตัวอย่างเช่น:

- นักหนังสือพิมพ์คนหนึ่งอัปโหลดข่าวภัยธรรมชาติบนเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ของเธอผ่านเครือข่ายของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) จากนั้นประชาชนในท้องถิ่นก็เข้ามาแสดงความเห็นในเว็บไซต์
- แพทย์คนหนึ่งใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายวิดีโอด้วยภาษาท้องถิ่น โพสต์วิดีโอขึ้นลงยูทูบ และส่งลิงค์ผ่านเอสเอ็มเอสไปที่คลินิก เพื่อให้คนไข้ที่อยู่ที่นั่นดู
- ผู้ประกอบการท้องถิ่นคนขายอุปกรณ์ธุรกิจเหลือใช้ผ่านเว็บไซต์ประมูลออนไลน์
- แม่บ้านคนหนึ่งเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ของชุมชนเพื่อดำเนินการให้บริการของธุรกิจท้องถิ่นแห่งหนึ่ง

กรณีที่เกิดขึ้นเหล่านี้ รวมถึงกรณีอื่น ๆ อีกมากมาย ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต้องพึ่งพาตัวกลางทางเทคโนโลยีเพื่อส่งหรือฝากข้อมูลข่าวสาร ตัวกลางเหล่านี้รวมถึงผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ บริษัทที่ให้บริการฝากเว็บไซต์ ผู้ให้บริการออนไลน์ (อาทิ บล็อก ผู้ให้บริการอีเมล เว็บไซต์เครือข่ายสังคม และเว็บไซต์บริการรับฝากวิดีโอและภาพถ่าย) เสิร์ชเอ็นจิ้น และช่องทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ตัวกลางเหล่านี้ให้บริการช่องทางสำหรับการค้า การแสดงออกส่วนบุคคล การสร้างชุมชน กิจกรรมทางการเมือง และการแพร่กระจายของความรู้

คุณลักษณะเปิดของอินเทอร์เน็ตย่อมหมายความว่า ผู้ใช้อาจจะใช้ตัวกลางเป็นพื้นที่ในการโพสต์เนื้อหาที่อาจผิดกฎหมายหรือน่ารังเกียจ เป็นที่แน่ชัดว่า ใครก็ตามที่สร้างเนื้อหาที่มีขอบด้วยกฎหมายควรจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่กำหนดในกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง อย่างไรก็ตาม มันก็มีเหตุผลดึงดูดให้หลายประเทศพยายามควบคุมเนื้อหาที่ไม่พึงปรารถนาโดยการลงโทษทั้งผู้ผลิตเนื้อหาและตัวกลางที่ให้บริการส่งหรือฝากเนื้อหานั้น สถานะเช่นนี้เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ภาระรับผิดของตัวกลาง” (intermediary liability) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาล (หรือภาคเอกชนผ่านการฟ้องร้อง) สามารถบังคับให้ตัวกลางทางเทคโนโลยี เช่น ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ ต้องร่วมรับผิดชอบต่อเนื้อหาผิดกฎหมายหรือเป็นอันตรายที่ผลิตโดยผู้ใช้หรือบุคคลที่สาม

ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตแสดงให้เห็นว่า ภาระรับผิดของตัวกลางเป็นภัยคุกคามต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการแสดงออกอย่างเสรี การบังคับให้ตัวกลางต้องมีภาระร่วมรับผิดชอบทำให้เป็นเรื่องยากมากหรือเป็นไปได้เลยสำหรับตัวกลางในการให้บริการราคาถูกลงหรือฟรี การคุ้มครองตัวกลางจากภาระรับผิดเป็นประเด็นสำคัญที่จะกำหนดอนาคตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารในโลกอินเทอร์เน็ต

2) นโยบายคุ้มครองตัวกลางจากภาระรับผิดชอบของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา

อินเทอร์เน็ตเติบโตมาอย่างต่อเนื่องในประเทศที่จำกัดภาระรับผิดชอบของตัวกลางทางเทคโนโลยีทั้งทางแพ่งและอาญา ที่โดดเด่นคือสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งในช่วงต้นของการพัฒนาอินเทอร์เน็ต ได้ใช้กรอบนโยบายที่ให้การคุ้มครองกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ให้บริการฝากเว็บไซต์ และตัวกลางอื่น ๆ จากภาระรับผิดชอบเนื้อหาที่ถูกส่งหรือฝากโดยบุคคลที่สามบนบริการของตนเอง

ในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย 2 ตัวที่ครอบคลุมถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภาระรับผิดชอบของตัวกลาง นั่นคือ มาตรา 230 ในพระราชบัญญัติการสื่อสาร (Communication Act) และมาตรา 512 ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ในสื่อดิจิทัล (Digital Millennium Copyright Act - DMCA) มาตรา 230 ให้การคุ้มครองตัวกลางจากภาระรับผิดชอบเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้ซึ่งเป็นบุคคลที่สาม และผู้ให้บริการสื่อปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ก็ใช้มาตรานี้เพื่อป้องกันตัวเองจากข้อกล่าวหามากมาย รวมถึงความประมาทเลินเล่อ การฉ้อฉล การฝ่าฝืนกฎหมายคุ้มครองสิทธิพลเมือง และการหมิ่นประมาท

กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างจากมาตรา 230 เล็กน้อย แต่ก็ยังจำกัดขอบเขตภาระรับผิดชอบต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ มาตรา 512 ในกฎหมาย DMCA กำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมี “พื้นที่ปลอดภัย” (safe harbor) และเพื่อให้เข้าข่ายในการได้รับความคุ้มครองจากพื้นที่ปลอดภัย ผู้ให้บริการต้องนำเอาเนื้อหาที่ละเมิดลิขสิทธิ์ออกเมื่อได้รับคำเตือนจากเจ้าของลิขสิทธิ์

สหภาพยุโรปก็ให้การคุ้มครองกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกัน ภายใต้ประกาศการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce Directive) ประกาศนี้ให้ความคุ้มครองกับตัวกลางใน 3 ลักษณะ:

- การให้บริการในฐานะ “ท่อเชื่อมต่อในการส่งข้อมูลเท่านั้น” (Mere Conduits)
- การให้บริการ “เก็บข้อมูลไว้เพียงชั่วคราว” (Caching) คือให้บริการเก็บข้อมูลชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งข้อมูลเท่านั้น
- การให้บริการ “รับฝาก” (Hosting) สำหรับเนื้อหาที่ถูกนำขึ้นโดยผู้ใช้ (user-submitted content) ถ้าไอเอสพีนั้นไม่มีเจตนาที่จะทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย และนำเนื้อหาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายลงอย่างรวดเร็วทันทีที่รับรู้การมีอยู่ของเนื้อหาเหล่านั้น

ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปตระหนักถึงประโยชน์จากการคุ้มครองตัวกลาง และการใช้นโยบายเหล่านี้ในช่วงนี้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคนวัตกรรมและขยายโอกาสไปสู่การค้าอิเล็กทรอนิกส์และการแสดงออกอย่างเสรีซึ่งช่วยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารอย่างกว้างขวางมากขึ้น

3) ภาระรับผิดชอบของตัวกลางบนทอนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการแสดงออกอย่างเสรี

ด้วยหลากหลายเหตุผล ปัญหาจากนโยบายที่บังคับให้ตัวกลางต้องมีภาระรับผิดชอบเนื้อหาที่ผลิตโดยคนอื่นนั้นคือ ความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การปิดกั้นเนื้อหาที่มีความชอบธรรมด้วย เหตุผลแรกคือ ภาระรับผิดชอบเนื้อหาของผู้ใช้ทำให้ตัวกลางไม่อยากเสี่ยงรับฝากเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้อื่น ในความเป็นจริง ภาระรับผิดชอบทำให้ผู้บริการบางประเภทไม่สามารถให้บริการต่อไปได้ ตัวอย่างเช่น ยูทูบไม่สามารถให้บริการได้หากต้องคอยตรวจสอบวิดีโอทุกชิ้นก่อนที่จะอัปโหลดขึ้นเว็บไซต์

เหตุผลที่สองคือ ภาระรับผิดชอบของตัวกลางสร้างแรงจูงใจให้เกิดการบล็อกเนื้อหาเกินความจำเป็น หนทางที่ปลอดภัยที่สุดคือการปฏิเสธให้ฝากเนื้อหา ถ้าเจ้าหน้าที่รัฐหรือคู่ความที่เป็นเอกชนเรียกร้องให้บริษัทนำเนื้อหาออกตัวกลางส่วนมากก็จะยอมตามข้อเรียกร้องนั้นโดยไม่พยายามท้าทายหรือปฏิเสธคำสั่งศาล แรงจูงใจนี้จะมีผลมากขึ้น

เมื่อนิยามของคำว่าเนื้อหาที่ผิดกฎหมายกำกวมหรือกว้างเกินไป หรือเมื่อไม่สามารถบอกได้โดยง่ายว่าเนื้อหานั้นผิดกฎหมายหรือไม่ เนื่องจากตัวกลางมีแรงจูงใจเพียงน้อยนิดที่จะทำลายคำร้องให้นำเนื้อหาออก ภาระรับผิดชอบของตัวกลางยังอาจถูกใช้ในทางที่ผิดเพื่อเปิดโอกาสให้รัฐบาลหรือคู่ความเอกชนเอาเนื้อหาออกไปได้ด้วยเหตุผลที่ไม่ยุติธรรมเพียงพอ

เหตุผลสุดท้าย ภาระรับผิดชอบของตัวกลางยังเป็นการลดแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมในเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) บริษัทซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองจากความผิดอย่างรุนแรงที่จะพัฒนาสินค้าและบริการด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งเป็นช่องทางใหม่ ๆ ให้กับเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้เกิดขึ้น ความเสี่ยงต่อภาระรับผิดชอบจึงอาจทำให้บริษัทด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีอยู่ไม่คิดจะสร้างสรรค์หรือปรับปรุงแผนทางธุรกิจที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น

4) การสนับสนุนการคุ้มครองตัวกลางเป็นสิ่งที่จำเป็นในระดับโลก

ในช่วงขวบปีที่ผ่านมานี้ ขณะที่รัฐบาลหลายประเทศเผชิญกับความท้าทายในการกำหนดนโยบายที่มีความซับซ้อนมากขึ้นหลายด้าน – ตั้งแต่การคุ้มครองเด็กไปถึงความมั่นคงของชาติ และการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ – บางรัฐบาลจึงได้เสนอหนทางแก้ไขปัญหาหรือใช้กฎหมายที่บังคับให้ตัวกลางต้องมีภาระรับผิดชอบทางกฎหมายเพื่อใช้ควบคุมเนื้อหากิจกรรมในโลกออนไลน์

แนวโน้มเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศเผด็จการหรือมีการคุมเข้มการใช้อินเทอร์เน็ตเท่านั้น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2010 ศาลของประเทศอิตาลีตัดสินให้ผู้บริหารสามคนของกูเกิ้ลมีความผิดจากวิดีโอที่โพสต์โดยผู้ใช้งานบริการกูเกิ้ลวิดีโอ (ซึ่งตอนนี้หยุดให้บริการแล้ว) แม้ว่าวิดีโอนั้นจะถูกเอาออกภายในไม่กี่ชั่วโมงหลังจากมีการแจ้งเตือนโดยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในอิตาลี นอกจากนี้ อิตาลียังมีการเสนอให้บังคับใช้กฎหมายสำหรับควบคุมสื่อกระจายเสียงมาใช้กับเว็บไซต์ที่ให้บริการฝากวิดีโอ รวมถึงระบบการรับผิดชอบที่อาจเกิดขึ้น – ซึ่งเป็นคำสั่งที่จะส่งผลให้เว็บไซต์ให้บริการฝากวิดีโอไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ในทำนองเดียวกัน ประเทศฝรั่งเศสก็เพิ่งผ่านกฎหมาย HADOPI ซึ่งมุ่งเป้าหมายไปที่การแชร์ไฟล์ผิดกฎหมายในอินเทอร์เน็ต ด้วยการระบุให้ไอเอสพีทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์

ภาคเอกชนเองก็สามารถคุกคามการแสดงความคิดเห็นและนวัตกรรมในโลกออนไลน์ได้ หากพวกเขาสามารถฟ้องคดีความทางแพ่งกับตัวกลางที่รับฝากหรือกระจายข้อคิดเห็นที่ภาคเอกชนต้องการจะยับยั้งเอาไว้ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางแพ่ง ซึ่งกำหนดลักษณะที่คู่ความสามารถเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งกับตัวกลางจากเนื้อหาที่โพสต์โดยคนอื่น (เช่น ในกรณีของการหมิ่นประมาทหรือละเมิดความเป็นส่วนตัว)

การคุ้มครองตัวกลางจากภาระรับผิดชอบมีความสำคัญอย่างมากต่อการปกป้องอินเทอร์เน็ตให้เป็นพื้นที่ในการแสดงออกได้อย่างเสรี เพิ่มเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสร้างสรรค์นวัตกรรม เว็บไซต์ที่ให้บริการเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้ได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการแสดงออกในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมือง ไปถึงการสร้างสรรค์ชุมชนใหม่ ๆ และการปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและเพื่อน ถ้าความกังวลต่อภาระรับผิดชอบทำให้ตัวกลางเอกชนต้องปิดพื้นที่เหล่านี้แล้ว ศักยภาพของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีต่อการแสดงออกและการพัฒนาเศรษฐกิจก็จะอ่อนกำลังลง

ในภาวะที่รัฐบาลทั่วโลกต่างดิ้นรนเพื่อหาหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาจากพฤติกรรมผิดกฎหมายในโลกออนไลน์ กลุ่มสนับสนุนสิทธิมนุษยชน นักบรรณคดีด้านนโยบายอินเทอร์เน็ต และผู้เล่นในอุตสาหกรรม จำเป็นต้องเพิ่มปริมาณและความต่อเนื่องของการรณรงค์ เพื่อสนับสนุนนโยบายที่คุ้มครองตัวกลางซึ่งเป็นผู้เล่นสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรม ความสร้างสรรค์ และการพัฒนาของมนุษย์

(อ่านฉบับเต็มที่ <<http://thainetizen.org/cdt-2010-intermediary-liability-protecting-expression->

innovation>)

ใครคือเครือข่ายพลเมืองเน็ต?

เครือข่ายพลเมืองเน็ต คือ การรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายของกลุ่มพลเมืองผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ที่มีความเชื่อร่วมกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การแสดงออก การปกป้องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เสรีภาพของสื่อ และการสนับสนุนสื่อพลเมือง

จุดยืนของเครือข่าย

เครือข่ายพลเมืองเน็ต รวมตัวเพื่อทำงานรณรงค์เชิงนโยบายในระดับประเทศ และร่วมมือกับพันธมิตรระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ เพื่อสนับสนุนและปกป้องอิสรภาพในพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งหมายถึงการสนับสนุนและปกป้องสิทธิของพลเมืองเน็ตและเสรีภาพของสื่อออนไลน์ ในฐานะพื้นที่ที่ทุกคนอยู่ร่วมกัน บนพื้นฐานของหลัก 5 ประการ ดังนี้

1. สิทธิในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น สารระบับันเทิง ฯลฯ
2. สิทธิในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นความรู้สึก
3. สิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
4. สิทธิในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต
5. สิทธิในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรสารสนเทศอย่างไม่เลือกปฏิบัติ

ติดต่อ

เครือข่ายพลเมืองเน็ต Thai Netizen Network

409 ชั้น 2 ซอยรัชดา 14 ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320

โทรศัพท์ +66-2691-0574

โทรสาร +66-2691-0574

อีเมล contact@thainetizen.org

ติดตามข่าวสารและกิจกรรมของเครือข่ายฯ ได้จากเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ดังนี้

เว็บไซต์ <http://thainetizen.org>

Facebook <https://www.facebook.com/thainetizen>

Twitter <https://twitter.com/thainetizen>